



GRONINGER MUSEUM
JAARVERSLAG 2009

GRONINGER MUSEUM
JAARVERSLAG 2009

INHOUDSOPGAVE

- 5 Voorwoord door de Raad van Toezicht
- 6 Inleiding door de Directie

Presentaties

- 12 Mendini 0 en 1
- 19 Ploegpaviljoen
- 25 overige expositieruimtes
- 31 externe locaties

Aanwinsten

- 34 hedendaagse kunst, mode en vormgeving
- 37 de Ploeg en context
- 43 archeologie, geschiedenis en regionale kunst(nijverheid)

55 Collecties

56 Educatie en publieksinformatie

62 Informatiecentrum

63 Publiekszaken en activiteiten

68 Commerciële activiteiten

72 Public Relations en marketing

75 Personeel en organisatie

80 Rekening Groninger Museum

82 Publicaties

84 Vereniging van Vrienden van het Groninger Museum

87 Subsidiegevers, begunstigers en sponsors

VOORWOORD

In februari 2009 trad algemeen directeur Kees van Twist, na een verblijf van een jaar in New York als ambassaderaad, weer aan en nam de taken en verantwoordelijkheden van ad interim directeur Patty Wageman weer over. Samen met Van Twist vormt zij nu opnieuw de directie van het Groninger Museum.

Het Groninger Museum eindigde het jaar 2009 met een grote dubbeltentoonstelling waarin Duitsland centraal stond. Beide tentoonstellingen vertegenwoordigden een deel van het spectrum dat behoort tot de speerpunten van het beleid van het Groninger Museum: expressionistische kunst uit het begin van de twintigste eeuw van de Brücke in het Ploegpaviljoen en een presentatie van de internationaal opererende, jonge Duitse modeontwerpers Bernhard Willhelm en Jutta Kraus die werken op het grensvlak van mode en de beeldende kunst. Met dit Duitsland-project werd de in december 2007 overleden voorzitter van de Raad van Toezicht Otto von der Gablentz herdacht.

Een belangrijk moment in 2009 was de instemming van de Raad van Toezicht met het voorbereiden van de revitalisatiewerkzaamheden ter verbetering en in ere herstellen van het gebouw. Bij zijn hernieuwd aantreden heeft Kees van Twist de noodzaak van de revitalisering van het gebouw benadrukt en uitte hij zijn zorgen over wat de gevolgen van de economische crisis in de samenleving voor het museum kunnen zijn, waarvan het verwerven van sponsors voor de tentoonstellingen van het Groninger Museum slechts één voorbeeld is.

Desondanks wil het Groninger Museum zijn ambitieuze plannen handhaven voor zowel het gebouw, de collectie, als het niveau van de tentoonstellingen. De Raad van Toezicht heeft met voldoening geconstateerd dat de directie en medewerkers van het Groninger Museum daarin het afgelopen jaar geslaagd zijn. Het Groninger Museum heeft zelfs kans gezien om het jaar 2009 af te sluiten met een positief nettoresultaat van 180.000,- euro.

De Raad van Toezicht is de gemeente en provincie Groningen dank verschuldigd voor hun structurele steun aan het museum. Die dank geldt ook zijn vaste financiële ondersteuners als de Stichting Fonds Culturele Relatie Evenementen Gasunie en Gasterra, als ook het noordelijk bedrijfsleven VNO-NCW Noord en het Samenwerkingsverband Noord-Nederland die samen vertegenwoordigd zijn in de Stichting Fonds Kunst en Economie. Ook gaat grote dank uit naar de BankGiro Loterij, RWE, Stichting Beringer Hazewinkel, Stichting J.B. Scholtenfonds, Stichting De Ploeg en Vereniging van Vrienden van het Groninger Museum.

Gezien het revitaliseringsproject en de daarmee samenhangende, tijdelijke sluiting van het museum, zal het jaar 2010 een cruciaal jaar worden. Wij hopen in december 2010 de poorten te kunnen heropenen in een wederom stralend en levendig gebouw.

Namens de Raad van Toezicht,

Jan Houwert

Voorzitter

INLEIDING

Het jaar 2009 is voor het Groninger Museum een succesvol jaar geweest zowel in kwantitatieve als in kwalitatieve zin. Het aantal bezoekers, bijna 230.000, voldeed ruimschoots aan de geprognosticeerde verwachtingen voor 2009. De openingstentoonstelling in 2009, *Betoverd door vrouwen* met werken van J.W. Waterhouse, sloot met 140.000 bezoekers en was daardoor één van de best bezochte tentoonstellingen in het Groninger Museum in de afgelopen tien jaar. Met de Waterhouse-tentoonstelling werd het beleid voortgezet om eens per jaar een tentoonstelling te maken waarin een 19^e/20^e eeuwse thema centraal staat, en waarmee uit heel Nederland een groot en divers publiek naar het Groninger Museum wordt getrokken. Dat dergelijke tentoonstellingen ook interessant zijn voor grotere musea in het buitenland werd ook nu weer bevestigd, want *Betoverd door vrouwen* werd overgenomen door de Royal Academy of Arts in London en het Montreal Museum of Fine Arts.

De samenwerking werd voortgezet in de tentoonstelling *Cuba. Kunst en geschiedenis*, die werd overgenomen van het Montreal Museum of Fine Arts en die de kunst uit Cuba toonde van 1868 tot heden.

Met de tentoonstelling *Jong in Groningen* werd een belangrijk overzicht gegeven van de kunstenaars in Groningen na de Ploegperiode. Professor Henk van Os stelde de tentoonstelling samen en eerde daarmee de generatie kunstenaars die door de grote aandacht voor de Ploegschilders te lang in de schaduw gebleven was. Deze tentoonstelling met begeleidende catalogus en televisiedocumentaire leverde een belangrijke bijdrage aan de kunstgeschiedenis van Groningen. De tentoonstelling kwam tot stand onder de nieuw aangetreden conservator Mariëtta Jansen, opvolgster van Han Steenbruggen en gespecialiseerd in het expressionisme en in het bijzonder het werk van De Ploeg.

Eerder in 2009 toonde het museum in een solotentoonstelling het werk van de constructivistische Ploegkunstenaar Wobbe Alkema, die met zijn werk aansloot bij de expressionisten in Vlaanderen. De tentoonstelling werd samengesteld door gastconservator Doeke Sijens.

Het beleid om expressionisme in een internationale context te tonen vertaalde zich eind 2009 in een tentoonstelling met werken uit het Brücke Museum uit Berlijn. Deze tentoonstelling kwam voort uit het idee om in 2010, 65 jaar na de oorlog, met enige nadruk aandacht te besteden aan kunst met een relatie met Duitsland in het Groninger Museum.

De hedendaagse pendant van dit totaalproject werd gevormd door de presentatie met ontwerpen van de jonge Duitse modeontwerpers Bernhard Willhelm en Jutta Kraus. Zij gaven met hun werk blijk van een andere, vernieuwende visie op mode. Deze kwam zowel tot uiting in de ontwerpen zelf en de wijze waarop ze waren geproduceerd als ook in hun keuze voor de poppen waarop de mode werd gepresenteerd. Beide projecten werden opgedragen aan de in 2007 overleden voorzitter van het Groninger Museum, de oud-ambassadeur Otto von der Gablentz.

Met de tentoonstelling van Folkert de Jong werd niet alleen een bijzondere tentoonstelling hedendaagse kunst gemaakt, maar werd ook belangrijk werk aan de collectie van het Groninger Museum toegevoegd. Het aangaan van een duurzame relatie met een kunstenaar, die uitmondt in een presentatie en verwerving, past in het beleid en het imago van het Groninger Museum

De relatie met Folkert de Jong dateert uit 2002, toen hij voor het eerst in het Groninger Museum getoond werd in de groepstentoonstelling *Stroomversnelling*. Daarna werd de ontwikkeling van Folkert de Jong gevolgd, omdat zijn oeuvre een verrassende vernieuwing laat zien, zowel in het gebruik van zijn materialen als ook in de gelaagdheid van zijn werk. Deze wijze van werken past in het beleid van het museum, waarin wij werk van kunstenaars willen presenteren dat verwondert en aanzet tot meningsvorming.

Alle tentoonstellingen werden begeleid door een uitgebreid educatief programma en een stevige programmering van activiteiten op de vrijdagavond. Hiermee werden niet alleen het lager en middelbaar onderwijs in de stad en provincie bereikt, maar werd ook samengewerkt met de Rijksuniversiteit Groningen en andere instellingen als de Hanzehogeschool Academie Minerva en het Frank Mohr Instituut.

In februari 2009 kondigde het Groninger Museum het plan tot revitalisatie van het gebouw aan. De zichtbare sleetsheid van het gebouw maakt revitalisatie noodzakelijk, net als de aanpassing van ondersteunende voorzieningen binnen het gebouw. In de loop van het jaar werd met de voorbereiding gestart. Tijdens de voorbereiding werd ook de mogelijkheid onderzocht om drie ruimten opnieuw vorm te laten geven door kunstenaars die door het Groninger Museum al lange tijd worden gevolgd in hun ontwikkeling en van wie werk voor de collectie werd verworven. Het gaat hier om een nieuw in te richten Onderwatercafé (Club Job) door het ontwerpersduo Studio Job, het compleet nieuwe Informatiecentrum naar ontwerp van Jaime Hayon en voorzien van alle digitale media door IJsfontein, en ten slotte de herinrichting van het Museumrestaurant door Maarten Baas. Het lukte het Groninger Museum dit jaar ook om de eerste financiële middelen te vinden om de plannen nader uit te werkt. Op deze plek willen we daarom de anonieme sponsor bedanken die een substantieel bedrag ter beschikking heeft gesteld, maar ook de EFRO-gelden en de Gemeente Groningen waardoor de revitalisatie mogelijk zal worden en het Groninger Museum van 12 april tot 18 december 2010 zijn deuren tijdelijk zal sluiten. In het revitalisatieproject werd en wordt nauw samengewerkt met de eigenaar van het gebouw, de Gemeente Groningen. Ook de oorspronkelijke ontwerper Alessandro Mendini is nauw betrokken bij de voorbereidingen van de revitalisatiewerkzaamheden.

Een belangrijk moment in 2009 was de overname van de aandelen van de Groninger Museumcafé BV door het Groninger Museum. Per 1 januari 2010 is de holding BV Commercieel Groninger Museum opgericht. Onder deze holding worden de commerciële activiteiten (Groninger Museumwinkel BC en Groninger Museumcafé BV) verantwoord. Door het oprichten van de holding voor de commerciële activiteiten van het Groninger Museum behoudt de Stichting Groninger Museum voor Stad en Lande en de Stichting Kunstbezit en Oudheden de ANBI-status. In 2010 zal ook de juridische structuur van de beide stichtingen nader worden bekeken, met name daar waar het gaat om de samenstelling van de Raad van Toezicht van de Stichting Groninger Museum voor Stad en Lande en van het bestuur van de Stichting Kunstbezit en Oudheden, alsmede het veilig stellen van de collectie.

De rol van het Groninger Museum binnen het Groninger Forum en de samenwerking tussen de verschillende partners van het Groninger Forum gingen ook dit jaar weer onverminderd voort. Deze samenwerking gold het afgelopen jaar vooral het gebied van educatie, maar ook de bijdrage van onze conservator Geschiedenis en Archeologie, dr. Egge Knol, aan de door het Groninger Forum georganiseerde exposities als *Groningen in Glas*, *Dag van de Groninger Geschiedenis: Oorlog en Vrede*, en *Martinitoren*.

Ondanks de economische malaise in 2009, die ook het Groninger Museum treft, lukt het nog steeds om de ambities kwalitatief en kwantitatief waar te maken. Bij het uitvoeren van de plannen is de steun van Stichting Fonds Culturele Relatie-evenementen Gasunie en Gasterra onontbeerlijk, evenals van de Stichting Fonds Kunst en Economie en RWE. Daarnaast willen we als directie ook de BankGiro Loterij, RWE, Stichting Beringer Hazewinkel, Stichting J.B. Scholtenfonds, Stichting De Ploeg en Vereniging van Vrienden van het Groninger Museum bedanken voor hun financiële ondersteuning.

De Directie
Kees van Twist
Patty Wageman





PRESENTATIES

De tentoonstellingen in 2009 in het Groninger Museum zijn hieronder als volgt ingedeeld:

- grote tentoonstellingen en collectiepresentaties in paviljoens Mendini 0 en 1
- grote tentoonstellingen en collectiepresentaties in het Ploegpaviljoen
- tentoonstellingen en collectiepresentaties in de overige expositieruimtes
- presentaties op externe locaties

Binnen elke categorie is de ordening telkens chronologisch.

MENDINI 0

J.W. WATERHOUSE, BETOVERD DOOR VROUWEN

13 DECEMBER 2008 – 3 MEI 2009

MENDINI 0, TRAPZAAL, OVALE ZAAL OOST

Het Groninger Museum presenteerde de grootste overzichtstentoonstelling ooit van werken van de Britse kunstenaar John William Waterhouse (1849-1917). Hoewel de werken van Waterhouse door miljoenen mensen wereldwijd bewonderd worden, weet het publiek relatief weinig over hem.

Waterhouse werd geboren in Rome in 1849, als kind van Britse ouders. Hij kreeg een klassieke scholing, volgde de opleiding aan de Royal Academy en was doordrenkt van de academische traditie, waarin het classicisme de boventoon voerde. Dat blijkt ook uit zijn vroege werken, met onderwerpen die hij ontleende aan het oude Rome en Griekenland.

Vanaf 1886 ontpopte hij zich als de 'moderne prerafaëliet', vervuld van de kleurrijke emotionaliteit van de oorspronkelijke prerafaëlieten D.G. Rossetti, J.E. Millais and William Holman Hunt. In 1890-1891, na een reis door Italië, vond Waterhouse zijn eigen unieke stijl. Gedurende de rest van zijn leven creëerde hij losjes op elkaar aansluitende reeksen van flonkerende doeken. Hierin onderzocht hij zijn zeer persoonlijke visie op vrouwelijkheid en op de bijzondere soorten kennis en kracht van vrouwen. De intense hartstochten uit de werken van Homerus en Ovidius, van Shakespeare en van de Romantische dichters Tennyson, Keats en Shelley waren inspiratiebronnen voor meesterwerken als *De Vrouwe van Shalott*, *Circe biedt Odysseus de beker aan*, *De heilige Cecilia* en *Hylas en de nimfen*. Met hun nadruk op vrouwen, de talrijke magische attributen (zoals cirkels en spiegels) en hun verheerlijking van occultistische iconen als Circe, Psyche en Orpheus, vallen de rijpere werken van Waterhouse samen met ontwikkelingen in het symbolisme.

De tentoonstelling werd samengesteld door de gastconservatoren Peter Trippi (auteur van de monografie *J.W. Waterhouse* uit 2002 en voormalig directeur van het Dahesh Museum of Art, New York), Elizabeth Prettejohn (hoogleraar kunstgeschiedenis aan de Universiteit van Bristol); Robert Upstone (curator Britse moderne kunst van Tate Britain); en Patty Wageman (directeur van het Groninger Museum) en geproduceerd door Stijn ten Hoeve (Groninger Museum). In samenwerking met BAI Publishers werd een uitgebreide, volledig geïllustreerde catalogus gepubliceerd (in drie edities: Nederlands, Engels en Frans). De tentoonstelling werd gerealiseerd dankzij een financiële bijdrage van de Stichting Fondsbeheer Culturele Relatie-evenementen Gasunie en GasTerra. Na Groningen reisde de tentoonstelling naar de Royal Academy of Arts te Londen en het Montreal Museum of Fine Arts in Canada.

CUBA! KUNST EN GESCHIEDENIS VAN 1868 TOT HEDEN

17 MEI – 20 SEPTEMBER 2009

MENDINI 0 EN 1, PRENTENKABINET, TRAPZAAL, OVALE ZAAL OOST

In deze grote tentoonstelling over de ontwikkelingen in de kunst en de geschiedenis van Cuba van 1868 tot heden, werden van ruim honderd kunstenaars werken getoond. De eerste Cubaanse landschapsschilderingen dateren uit het begin van de koloniale tijd. In de negentiende eeuw dienden schilderijen van het platteland ter illustratie van de ontwikkeling van de opkomende suikerindustrie. In de tweede helft van de negentiende eeuw waren veel kunstenaars actief die het schilderen van landschappen tot verdere ontwikkeling brachten. Voorlopers van de fotojournalistiek trokken rond met een kar en een camera om beelden vast te leggen van straathoeken, het platteland en belangrijke gebeurtenissen. De avant-garde van de jaren 1928-1945 was een belangrijke periode voor de ontwikkeling van de eigen Cubaanse identiteit. Er ontstond een duidelijk streven naar het weergeven van een eigen identiteit, wat aangeduid wordt als *vanguardismo*, oftewel avant-garde. Hierbij keken de kunstenaars naar de moderne kunst in Mexico en vooral ook naar Europa, waar een groot aantal Cubanen verbleven en onder de indruk raakten van kubisme, futurisme en surrealisme.

De jaren zeventig uit de twintigste eeuw waren een complexe, tegenstrijdige periode. Volgens het ideologische model had kunst voornamelijk een educatieve functie en jonge kunstenaars werkten in een voorgeschreven stijl. Met gevarieerde visuele middelen werd uitdrukking gegeven aan de Cubaanse identiteit, de voortgang van avant-garde bewegingen, inheemse en Afro-Cubaanse mythen, plattelandstradities en de stroming van de pop art. Na een lange periode van politieke onrust brak daarna een tijd aan waarin de kunsten opeens een grote vrijheid kenden. Eén van de meest spraakmakende vernieuwingen in de jaren negentig was het feit dat kunstenaars kritisch sociaal-politieke boodschappen in hun kunst gingen verwerken.

De tentoonstelling werd georganiseerd door het Museum of Fine Arts, Montréal en het Museo Nacional de Bellas Artes, Havana. In samenwerking met Nai Uitgevers bracht het Groninger Museum een Nederlandstalige editie van de catalogus uit. De tentoonstelling werd mogelijk gemaakt door Stichting Fonds Kunst en Economie, een initiatief van VNO-NCW Noord. Het project werd medegefinancierd door de Europese Gemeenschap en het Samenwerkingsverband Noord- Nederland, EZ/Kompas.

FOLKERT DE JONG. CIRCLE OF TRUST

10 OKTOBER 2009 – 11 APRIL 2010

MENDINI 1, PRENTENKABINET, COOP HIMMELB(L)AU

Circle of Trust was de eerste grote solotentoonstelling van De Jong (Egmond, 1972) in Nederland en het was tevens de afsluiting van de vierjarige stipendiumovereenkomst tussen het Groninger Museum en de kunstenaar, waaruit een belangrijke verwerving voor de collectie volgde. Op de tentoonstelling waren sculpturen en een niet eerder getoonde selectie tekeningen te zien. Naast bruiklenen uit Europa, de Verenigde Staten en Canada was er ook een nieuw monumentaal werk, dat De Jong maakte binnen de stipendiumregeling voor de collectie van het Groninger Museum.

Folkert de Jong is bekend om zijn levensgrote beeldengroepen van styrofoam en polyurethaanschuim, dat als isolatiemateriaal gebruikt wordt in de bouw, maar bijvoorbeeld ook in de decorbouw van de filmindustrie in Hollywood. Met dit voor de kunst atypische materiaal scheidt De Jong opmerkelijke en complexe tableaux van groteske werelden, die macht, geweld, rampspoed en andere verontrustende aspecten van de menselijke conditie tot onderwerp hebben. In de loop van de jaren zijn de sculpturen van Folkert de Jong, die in 2001 deelnam aan de groepstentoonstelling *Stroomversnelling* in het Groninger Museum, technisch virtuozer en schilderachtiger geworden. Naast styrofoam maakt hij gebruik van gegoten gepigmenteerd polyurethaan. Ook zijn thematiek verandert: de (kunst)geschiedenis blijkt een belangrijk thema dat in tal van recentere werken tot uiting komt.

De tentoonstelling werd georganiseerd door conservatoren Mark Wilson en Sue-an van der Zijpp. In samenwerking met OFFICE For Contemporary Art, Amsterdam werd een overvloedig geïllustreerde catalogus gepubliceerd. De recensies die over de tentoonstelling verschenen waren zonder uitzonderingen jubelend: allerwegen werd De Jong als een van de belangrijkste hedendaagse kunstenaars in Nederland beschouwd. Naast de stipendiumaankoop *The Infinite Silence, the Way Things Are, and how they Became Things*, werden ook de beeldengroep *The Sculptor, The Devil and the Architect* (2006) en een set tekeningen voor de collectie verworven.





SCHILDERKUNST UIT DE JAREN TACHTIG UIT DE COLLECTIE VAN HET GRONINGER MUSEUM

16 OKTOBER – 22 NOVEMBER 2009

MENDINI 0, OVALE ZAAL OOST

Begin jaren tachtig was er een grote, hernieuwde belangstelling voor schilderkunst in de internationale kunstwereld, na een periode waarin er vooral aandacht was geweest voor meer strenge en experimentele stromingen als minimal art en conceptuele kunst. Deze 'nieuwe schilderkunst', die veelal kleurrijk, figuratief, expressief en/of decoratief was, werd destijds op uitgebreide schaal verzameld door het Groninger Museum. In deze tentoonstelling werd hiervan een selectie getoond. Per zaal werd telkens het werk gecombineerd van twee of meer kunstenaars die een zekere verwantschap vertonen. De tentoonstelling begon met schilderijen van René Daniëls en grote tekeningen van Henk Visch, die een poëtische stijl met elkaar gemeen hebben. De Zwitser Martin Disler en de Duitser Walter Dahn schilderen in de stijl die begin jaren tachtig 'neo-expressionisme' werd genoemd, vanwege de snelle, heftige penseelvoering en de ogenschijnlijk spontane invallen waardoor de kunstenaars zich lieten leiden. De Fransen Robert Combas, François Boisrond en Hervé di Rosa maakten begin jaren tachtig deel uit van de 'Figuration Libre'; hun werk heeft sterke raakvlakken met stripverhalen en cartoons. De middenzaal was gewijd aan kunst uit de East Village, een arme wijk in New York waar aan het begin van de jaren tachtig een bloeiende alternatieve kunstscene ontstond. In de aangrenzende zaal werd graffitikunst, eveneens uit New York, getoond. Werk van de Tsjechische schilder Milan Kunc werd gecombineerd met dat van de Amerikaan Mark Kostabi. Vervolgens was er een zaal met kleurrijke, decoratieve schilderkunst uit Nederland en België van onder meer Bert Boogaard, Cecile van der Heiden, Christie van der Haak en Philippe Tonnard. Tot slot was er aandacht voor schilderkunst uit Afrika, door toenmalig directeur Frans Haks aangekocht nadat hij in 1989 in Parijs de tentoonstelling *Magiciens de la Terre* had gezien zien, waar voor het eerst op grote schaal moderne kunst uit niet-westerse landen werd getoond. Hij kocht toen werk van onder meer Chéri Samba, Cheïk Ledy, Francois Thango en Frédéric Bruly Bouabré. Deze collectiepresentatie werd samengesteld door conservator Ruud Schenk.

BERNHARD WILLHELM & JUTTA KRAUS

12 DECEMBER 2009 – 11 APRIL 2010

MENDINI 0, TRAPZAAL, OVALE ZAAL OOST

Deze tentoonstelling markeerde het tienjarig bestaan van het label Bernhard Willhelm. In die tien jaar realiseerden ontwerpers Willhelm en Kraus meer dan dertig collecties, voor zowel mannen als vrouwen. De tentoonstelling presenteerde een selectie daarvan, waarbij gekozen werd voor outfits uit verschillende collecties die op associatieve en intuïtieve wijze met elkaar werden gecombineerd.

Bernhard Willhelm studeerde mode aan de *Koninklijke Academie voor Schone Kunsten* in Antwerpen en Jutta Kraus aan de *University of Westminster* te Londen. In 1999, na hun afstuderen, startten zij samen onder Willhelms naam een kledinglijn. Met hun werk geven zij uitdrukking aan het kinderlijke, het groteske en het fantastische, waarbij zij elementen uit de popcultuur en haute couture met elkaar combineren. Met hun felle kleuren, grillige prints en afwijkend, niet lichaamsvolgend silhouet doorbreken Willhelm en Kraus de klassiek Europese modeopvattingen over draagbaarheid en esthetiek. Hun collecties laten uiteenlopende fascinaties zien voor onder meer Zuid-Duitse folklore, historische kostuums en sportkleding.

Hun modeshows, vaak gepresenteerd als installaties of tableaux vivants, vertonen sterke gelijkenissen met kunstperformances. Regelmatig zijn deze shows het resultaat van intensieve samenwerking met andere kunstenaars. Zo werkten ze samen met Olaf Breuning aan een korte film, is Carsten Fock medeverantwoordelijk voor onder meer illustraties, prints en verpakkingen, en maakten zij met fotografen Carmen Freudenthal en Elle Verhagen opvallende collectieoverzichten, de zogenaamde *lookbooks*, tijdschrift bijdragen en installaties. Voor de inrichting van de tentoonstelling werkten de conservatoren Mark Wilson en Sue-an van der Zijpp nauw samen met scenograaf Zana Bosnjak uit Berlijn. Een groot deel van de getoonde outfits was een bruikleen van het Mode Museum in Antwerpen.

Bij de tentoonstelling werd in samenwerking met NAI Publishers een dik boek gepubliceerd van bijna 500 pagina's, dat een overvloedig overzicht biedt van tien jaar werk van Willhelm en Kraus. De tentoonstelling werd mogelijk gemaakt dankzij een bijdrage van Stichting Fonds Kunst en Economie. Het project werd medegefinancierd door de Europese Gemeenschap en het Samenwerkingsverband Noord Nederland, EZ/ Kompas.

PLOEGPAVILJOEN

ARMAND BOUTEN. KUNST MAAKT ZICHZELF

8 NOVEMBER 2008 – 1 MAART 2009

PLOEGPAVILJOEN

Dit was de eerste grote tentoonstelling van de onbekende Nederlandse expressionist Armand Bouten (1893-1965). Bouten werd in 1893 in Venlo geboren. Op 21-jarige leeftijd verhuisde hij naar Amsterdam, waar hij lessen volgde aan de Rijks Normaalschool voor Tekenonderwijs. Hier leerde hij zijn medestudente Hanny Korevaar kennen, waar hij zijn verdere leven mee zou doorbrengen. In 1922 trouwden zij en gingen op huwelijksreis naar het zuiden van Europa. Vanaf dat moment leidden zij een onrustig maar avontuurlijk bestaan. Afwisselend woonden zij in de jaren '20 en '30 in Parijs, Boedapest, en werd Marseille bezocht. In de jaren '40 woonde het echtpaar in Brussel en voor kortere periodes in Nederland, in Amsterdam en Den Haag. Totaal berooid keerden zij in 1953 terug naar Nederland en woonden eenzaam tot het einde van hun leven in Amsterdam. Boutens vroege kubistisch-expressionistische stijl veranderde vanaf zijn eerste reis naar Zuid-Europa: felle kleuren en krachtige contouren deden hun intrede in het werk. Ook de thema's die hij eerder schilderde, zoals boeren en arbeiders in Hollandse landschappen, veranderden tijdens zijn reizen: zigeuners, kermissen, cafés en bordelen duiken op in het werk. Later verraden gruwelijke voorstellingen, geschilderd met sombere donkere kleuren, de oplopende politieke spanningen in Europa in de aanloop naar de Tweede Wereldoorlog. Na de Tweede Wereldoorlog maakte Bouten nog een paar gekleurde gouaches en schilderijen, maar daarna verdween kleur voorgoed uit het werk van de kunstenaar; een paar kleine pentekeningen op papier van veelal Amsterdamse prostituees en kleine stadsgezichten daargelaten. In 1965 overleed Armand Bouten, nooit erkend en totaal vergeten.

Deze tentoonstelling, die werd samengesteld door gastconservator Doede Hardeman, werd begeleid door de eerste monografie over de kunstenaar, met teksten van Doede Hardeman en Susan van den Berg.

WOBBE ALKEMA. HET ABSOLUTE, HET HELDERE

15 MAART – 14 JUNI 2009

PLOEGPAVILJOEN

In het voorjaar van 2009 presenteerde het Groninger Museum vrijwel het gehele vroegere werk van Wobbe Alkema (1900-1984), waaronder schilderijen en grafiek. Daarnaast was er werk te zien van kunstenaars van De Stijl en van Ploegcollega's Hendrik Nicolaas Werkman en Jan van der Zee. De meeste bevestiging voor zijn kunstenaarschap vond Alkema in België, bij de kunstenaars Josef Peeters en Felix de Boeck. Ook van hen was er tijdens deze tentoonstelling werk te zien.

Wobbe Alkema was een opvallende kunstenaar, die vrijwel geheel zelfstandig een eigen, abstracte schilderkunst ontwikkelde. In de jaren twintig was hij binnen de kunstenaarsgroep De Ploeg een eenling omdat hij zich afsloot voor het expressionisme. Inspiratie vond hij bij andere constructivisten in Nederland en België: Alkema's contacten met de Belgen Josef Peeters en Felix de Boeck zijn voor de ontwikkeling van zijn werk van grote betekenis geweest. Het abstracte werk van Alkema uit de jaren twintig is van een uitzonderlijk niveau. Met schijnbaar simpele ingrediënten wist hij een eindeloze variatie te bereiken. In deze variaties zocht Alkema naar harmonie en geluk. Hij was een ernstige persoonlijkheid, die met grote vasthoudendheid zijn weg heeft gezocht in de kunst. Na bijna vijftien jaar niet geschilderd te hebben, hervatte Alkema na de Tweede Wereldoorlog oorlog zijn werk. Weliswaar was dit latere werk minder absoluut, het bleef van een buitengewone eigenheid. Ook uit deze periode werd werk getoond.

Bij deze tentoonstelling, die werd samengesteld door gastconservator Doeke Sijens, verscheen deel negen in de serie monografieën van Ploegkunstenaars getiteld *Wobbe Alkema. Het absolute, het heldere*. Deze publicatie bevat een uitgebreid biografisch artikel van Doeke Sijens en een essay van Sjoerd van Faassen en August Hans den Boef waarin de theorieën van De Stijl en de Vlaamse constructivisten nader verklaard en vergeleken worden. De publicatie werd mede mogelijk gemaakt dankzij steun van het Alkemafonds en Stichting De Ploeg.





JONG IN GRONINGEN. KUNST UIT DE PERIODE 1945-1975

26 JUNI – 29 NOVEMBER 2009

PLOEGPAVILJOEN, OVALE ZAAL WEST

Deze tentoonstelling, die werd samengesteld door Henk van Os, belichtte de naoorlogse beeldende kunst in Groningen. Er werden werken getoond van zestien kunstenaars: Els Amman, Siep van den Berg, Jo van Dijk, Jan Hoving, Han Jansen, Marten Klompjen, Ruloff Manuputty, Karl Pelgrom, Matthijs Röling, Coen Schilt, Martin Tissing, Edu Waskowsky, Fie Werkman, Olga Wiese, Drewes de Wit en Henri de Wolf.

De overvloed aan belangstelling voor het vooroorlogse werk van de schilders van De Ploeg heeft tot gevolg gehad dat de kunst van de generatie kunstenaars die jong waren na de Tweede Wereldoorlog, onderbelicht is gebleven. Deze expositie gaf een beeld van de kwaliteit en diversiteit van de jonge kunst uit die naoorlogse jaren. Veel mensen kennen de druksels van Hendrik Nicolaas Werkman, maar weinig mensen weten dat zijn dochter Fie eveneens een fascinerende kunstenaar was. In 1965 vond een opzienbarende tentoonstelling plaats van werk van Henri de Wolf, Martin Tissing, Jo van Dijk en Edu Waskowsky in het Groninger Museum. De kunstenaars arriveerden in een zilveren opengelaste Citroën, waaruit een geabstraheerde gasbel opsteeg. In Groningen heerste in die tijd een sfeer van avant-garde, terwijl tezelfdertijd Matthijs Röling een nieuwe impuls gaf aan de figuratieve traditie.

Jong in Groningen liet samenhangende groepen werken zien van de genoemde kunstenaars. Daarbij werd zichtbaar hoe gevarieerd de kunst uit die periode was: van figuratief tot abstract, van ‘environment’ tot land art, en van minimalistisch tot lyrisch-abstracte kunst, dit alles gedocumenteerd in de rijk geïllustreerde catalogus *Jong in Groningen. Kunst uit de periode 1945-1975. De keuze van Henk Os*. Tijdens de tentoonstelling, die vanuit het museum werd geproduceerd door conservator Mariëtta Jansen, werd de documentaire *Jong in Groningen- Henk van Os over zijn tijdgenoten* getoond. Deze documentaire werd gemaakt door de Groningse ‘Stichting Beeldlijn’. In de film schetst regisseur Buddy Hermans, in samenwerking met Henk van Os, aan de hand van herinneringen een beeld van de verscheidenheid aan kunststromingen in het naoorlogse Groningen. De tentoonstelling en het boek werden mede mogelijk gemaakt door de Stichting Beringer Hazewinkel.

DUITS EXPRESSIONISME 1905-1913. BRÜCKE MUSEUM BERLIJN – 150 MEESTERWERKEN

13 DECEMBER 2009 – 11 APRIL 2010

PLOEGPAVILJOEN, OVALE ZAAL WEST, BLAUWE ZAAL

Deze tentoonstelling presenteerde schilderijen, tekeningen, grafiek en beelden van de Brücke-leden Ernst Ludwig Kirchner, Erich Heckel, Karl Schmidt-Rottluff, Fritz Bleyl, Max Pechstein, Emil Nolde, Cuno Amiet en Otto Mueller uit de collectie van het Brücke Museum in Berlijn. De grondslag voor de collectie en de oprichting van het Brücke Museum vormde de schenking in 1964 van een groot aantal werken van Karl Schmidt-Rottluff. Sedertdien werd de collectie uitgebreid met werken van andere leden van Brücke door aankopen, schenkingen en langdurige bruiklenen.

De in 1905 in Dresden opgerichte kunstenaarsgroep Die Brücke geldt als één van de belangrijkste steunpilaren waarop het Noord-Europese expressionisme gegrondvest is. De snelle schetsmatige vormen en de expressieve kleuren in vaak contrasterende kleurcombinaties zijn kenmerkend voor het Brücke-expressionisme. Tot de onderwerpen behoren naakten, stadsgezichten, landschappen en de wereld van het variété. In 1913 viel de groep uiteen en gingen de kunstenaars hun eigen weg. In de jaren dertig werd het werk van de leden van de Brücke door het nationaal-socialistische regime tot ontaarde kunst bestempeld.

De tentoonstelling past binnen het beleidsplan voor het Ploegpaviljoen van het Groninger Museum, waarin het werk van De Ploeg wordt gepresenteerd binnen de context van het internationale expressionisme. In de jaren twintig van de vorige eeuw raakte een aantal schilders van De Ploeg geïnspireerd door het expressionisme van de Brücke. Een niet eerder vertoonde invalshoek op het Groninger landschap en het portret kwam toen tot stand onder de inspirerende aanvoering van Jan Wiegers, die gedurende een kuur in Davos in contact was gekomen met Ernst Ludwig Kirchner.

Ter gelegenheid van deze tentoonstelling, die in nauwe samenwerking met de staf van het Brücke Museum werd georganiseerd door conservator Mariëtta Jansen, verscheen de catalogus *Duits expressionisme 1905-1913 /Brücke-Museum Berlijn – 150 Meesterwerken*, met artikelen van Brücke- deskundigen zoals prof. dr. Magdalena M. Moeller en Christiane Remm, in een Duitse- en Nederlandstalige editie. De tentoonstelling en de publicatie werden mede mogelijk dankzij financiële ondersteuning van Europese Gemeenschap en het Samenwerkingsverband Noord Nederland, EZ/Kompas.

OVERIGE EXPOSITIERUIMTEN

AZIATISCHE KERAMIEK

10 OKTOBER 2008 – 1 MAART 2009

STARCK PAVILJOEN

Na de tentoonstelling van de Bronzen uit het Shanghai Museum werd het Starck Paviljoen nu weer gewijd aan een presentatie van Aziatische keramiek uit de eigen collectie van het Groninger Museum. Vanaf de zeventiende eeuw heeft de Verenigde Oost-Indische Compagnie (VOC) grote hoeveelheden porselein verscheept vanuit China en Japan. Niet alleen verhoogden dergelijke exotische objecten de status van de eigenaar, ze waren ook buitengewoon praktisch. Porselein breekt namelijk minder snel dan aardewerk en is bovendien makelijker schoon te maken. Toen in de achttiende eeuw de invoer explosief toenam, daalden de prijzen en werd Aziatische keramiek bereikbaar voor een groter publiek. In vele huishoudens in de Nederlanden maakten porseleinen theeserviezen, borden, vazen en pronkstukken van uiteenlopende aard deel uit van de inboedel. Met name in het noorden van ons land is hier veel van bewaard gebleven. Waar in andere delen van het land in de eerste helft van de negentiende eeuw de Aziatische keramiek werd vervangen door Europees porselein, bleef in het Noorden het duurbetaalde goed gewoon in de kast staan. Het is dan ook vanuit deze traditie dat het Groninger Museum beschikt over een prachtige collectie Aziatische keramiek.

MARGA WEIMANS. DEBUT

15 NOVEMBER 2008 – 1 MAART 2009

MIDDENZAAL PLOEGPAVILJOEN

Marga Weimans (Rotterdam 1970) was enkele jaren geleden de eerste Nederlandse die afstudeerde aan de prestigieuze modeopleiding van de Koninklijke Academie voor Schone kunsten te Antwerpen. Met haar afstudeercollectie, waarin zij een modebeeld creëerde voor de moderne zwarte vrouw als sterk en actief persoon, won zij een belangrijke internationale prijs. In het kader van de stipendiumregeling verwierf het Groninger Museum al eerder een aantal belangrijke stukken uit haar eerste collecties. Deze presentatie in de middenzaal van het Ploegpaviljoen toonde Weimans' nieuwste collectie *Debut*, waarmee zij zich in het voorjaar van 2008 voor het eerst in Parijs presenteerde en die in zijn geheel door het Groninger Museum werd verworven (zie jaarverslag 2007). Weimans streefde met het maken van deze collectie naar ‘sublieme schoonheid’: overweldigende schoonheid die grenst aan overdaad en decadentie, zelfs aan dood en verval. Enkele van de negen outfits zijn zo omvangrijk dat ze naar architectuur neigen, maar er zitten ook eenvoudige kolomjurken bij en een T-shirt.

VAN COLLENIUS TOT KOONS. MET DANK AAN DE VERENIGING REMBRANDT

22 NOVEMBER 2008 – 19 APRIL 2009

MENDINI 1, PRENTENKABINET

Naar aanleiding van het 125-jarig bestaan van de Vereniging Rembrandt toonde het Groninger Museum praktisch alle aankopen die het ooit met steun van deze vereniging heeft gedaan (enkele belangrijke stukken waren overigens uitgeleend aan de centrale jubileumtentoonstelling van de Vereniging Rembrandt in het Van Gogh Museum). Eind negentiende eeuw deed het Groninger Museum voor het eerst een beroep op de Vereniging Rembrandt. In 1892 werd een portret van de hand van de zeventiende-eeuwse Groninger schilder Hermannus Collenius gekocht. Tot ver na de Tweede Wereldoorlog hadden de meeste aankopen die door het museum werden gedaan, en waarvoor steun werd ingeroepen van de Vereniging Rembrandt, betrekking op de Groninger kunstgeschiedenis. Behalve schilderijen van Groninger meesters als Collenius en J.J. de Stomme, betrof het enkele belangrijke stukken zilver uit de zeventiende en achttiende eeuw, van Arent Hamminck, Jan Metting, Peter Kleiwert, Frerick van Halsema, Joseph Seeser en Lucas van Giffen II. Bij de zilveren kunstwerken in de tentoonstelling werd ook de Hansje-in-de-kelder van Focke Raerda gevoegd die als bruikleen van het Koninklijk Oudheidkundig Genootschap ter gelegenheid van hun 150 jarig bestaan geëxposeerd werd. Daarnaast werd ook de collectie Aziatica versterkt met porselein, lakwerk en wandkleden. De eerste moderne kunst die het museum structureel ging verzamelen was de expressionistische schilderkunst van De Ploeg. Tijdens en na het directeurschap van Frans Haks (1978-1995) werd voor het eerst ook internationale hedendaagse kunst met steun van de Vereniging Rembrandt gekocht, waaronder een kunstwerk in de vorm van een spiegel van Jeff Koons, zilveren theeserviezen van Alessi, een groot wandkleed van Robert Kushner en tekeningen van Andy Warhol.





Small white label below the large painting on the left wall.



Small white label below the small painting on the central wall.



Small white label below the painting on the right wall.

VENSTER OP DE GOUDEN EEUW IN GRONINGEN

22 NOVEMBER 2008 – 14 JUNI 2009

OVALE ZAAL WEST

Mede in het kader van de manifestatie 'Verleden van Groningen' was in de ovale zaal de presentatie *Venster op de gouden eeuw* te zien. Er werden vier groepen portretten getoond: jonkheren uit de Ommelanden, burgemeesters van de stad Groningen, kooplieden en professoren, waar mogelijk samen met de portretten van hun echtgenotes. Een selectie van zeventiende-eeuws zilver gaf een indruk van de welvaart in die periode. De presentatie bevatte ook bruiklenen van de Rijksuniversiteit Groningen en het bisdom Groningen, en liet portretten die gewoonlijk op Groninger borgen worden getoond in een andere samenhang zien.

DANIËLLE KWAAITAAL - WHISPERING WATERS

13 MAART – 31 MEI 2009

MIDDENZAAL PLOEGPAVILJOEN

Daniëlle Kwaaitaal (Bussum, 1964) toonde haar nieuwste fotoserie *Whispering Waters* (2009), de video *Mirroring* (2009) en enkele werken uit de oudere serie *Bubbling* (1994) in de middenzaal van het Ploegpaviljoen. In *Whispering Waters* (2009) staat de betekenis van het vrouw-zijn en het vrouwelijke schoonheidsideaal centraal. Kwaaitaal zoekt hierin aansluiting met de wereld van de mode om het thema schoonheid als maatschappelijk vraagstuk voor het voetlicht te brengen. Voor deze serie vroeg Kwaaitaal modeontwerpster Mada van Gaans een aantal 'onderwater-jurken' te ontwerpen. De jurken werden gedragen door catwalk modellen en zwemsters van een synchroonzwemvereniging, die voor de gelegenheid een speciale onderwaterchoreografie uitvoerden. Kwaaitaal is één van de pioniers van de digitaal gemanipuleerde fotografie. In 1992 creëerde zij met behulp van de paintboxcomputer, de digitale fotobewerkingscomputer van toen, de serie *Bodyscapes*, waarmee zij beelden van lichaamsdelen samensmolt tot 'lichaamslandschappen'. Twee jaar later richtte Kwaaitaal *Techno Creations* op, één van de eerste VJ collectieven, waarmee zij haar werk bij een jonger publiek onder de aandacht bracht. Haar fascinatie voor water en vrouwelijke vormen kwam voor het eerst tot uiting in de serie *Bubbling* uit 1994, deze bestaat uit foto's van lichaamsdelen die onder water gedompeld zijn en die in samenspel met de vele luchtbelletjes wonderlijk abstracte en raadselachtige beelden opleveren.

PUUR OF GRILLIG. VORMEN IN AZIATISCHE KERAMIEK

4 APRIL 2009 – 11 APRIL 2010

STARCK PAVILJOEN

Deze tentoonstelling presenteerde een keuze uit de collectie Aziatische keramiek van het Groninger Museum. Het vormenrepertoire van de traditionele Chinese keramiek voor de binnenlandse markt was zeer gelimiteerd, het beperkte zich tot de pot, kom, kan, schotel en vaas. Het lijkt erop dat de Chinese pottenbakkers niet geïnteresseerd waren in het bedenken van nieuwe of ongebruikelijke vormen, bestemd voor een specifiek doel. Ze varieerden daarentegen eindeloos met slechts enkele vormen waarbij ze naar perfectie streefden: de zogenoemde 'pure' vormen. Toen de Chinese en Japanse pottenbakkers voor buitenlandse klanten en markten gingen werken, ontstond er juist vraag naar voorwerpen met een duidelijk omschreven functie. Dit had tot gevolg dat een vrijwel eindeloze variëteit aan soms grillige en bizarre vormen werd ontwikkeld. Dit is goed te zien aan het vormenrepertoire voor de zeventiende-eeuwse Nederlandse markt, dat onder andere dierfiguren, koffiepotten, zoutvaatjes en kandelaars omvat. Deze tentoonstelling speelde met de tegenstelling tussen pure en grillige vormen. In de cirkel langs de wanden van het paviljoen was keramiek opgesteld die de Chinese smaak volgt. Het grillige – soms zelfs bizarre – Chinese en Japanse exportporselein is opgesteld in de losse vitrines.

Hier wordt een selectie pure vormen getoond zoals grote en kleine schalen, kommen, potten en wierookbranders, bestemd voor de Chinese binnenlandse markt.

COLLECTIE VEENDORP

13 JUNI – 22 NOVEMBER 2009

MIDDENZAAL PLOEGPAVILJOEN

Sinds 1969 bevindt de particuliere kunstcollectie van R.J. Veendorp (Appingedam 1905 – Bennekom 1983) zich in het Groninger Museum. In de loop van meer dan vijftig jaar kocht hij met grote liefde en zorgvuldigheid enkele honderden schilderijen, tekeningen, grafiekbladen en (kleine) sculpturen. Hij had een voorkeur voor de meer traditionele genres als het landschap, het stilleven, dorpsgezichten en interieurs, en hield zich verre van

de meer experimentele en luidruchtige stromingen in de kunst van de twintigste eeuw. Veendorp had geduld en een oog voor kwaliteit; hij wist van vooraanstaande kunstenaars goed werk te verkrijgen, onder andere van Willem B. Tholen, van de schilders van de Haagse School, van de 'Amsterdamse impressionisten' Isaac Israëls en G.H. Breitner, van bijzondere Nederlandse kunstenaars uit de eerste helft van de twintigste eeuw als Floris Verster en Charley Toorop, en enkele mooie voorbeelden van negentiende-eeuwse Franse schilderkunst, o.a. Corot, Daubigny en Redon. De Collectie Veendorp is in bezit van het J.B. Scholtenfonds te Groningen, dat het sinds 1969, precies veertig jaar geleden, in langdurig bruikleen afstond aan het Groninger Museum. Binnen de verzameling van het Groninger Museum betekende dit een belangrijke aanvulling op de reeds aanwezige collectie. Met grote regelmaat worden werken uit de Collectie Veendorp tussen werken uit de eigen museumcollectie getoond. Deze tentoonstelling presenteerde ongeveer tachtig werken.

EXTERNE LOCATIES

GRONINGEN IN GLAS

8 JUNI – 20 SEPTEMBER

OPENBARE BIBLIOTHEEK GRONINGEN

Een vitrine gevuld met de glazen van Groninger sportverenigingen en andere gedenkglazen uit de jaren zestig en zeventig. Het overzicht was een eerste presentatie in het Historisch Informatie Plein (HIP) van de Openbare Bibliotheek en het gevolg van de intensievere samenwerking vooruitlopend op het Groninger Forum. Ter gelegenheid van deze presentatie is een digitaal bestand van de glazen uit de collectie van het museum gemaakt, welke te downloaden is van de museum website.

DAG VAN DE GRONINGER GESCHIEDENIS: OORLOG EN VREDE

17 OKTOBER 2009

GRONINGER ARCHIEVEN

Op de eerste verdieping van de Groninger Archieven was een expositie samengesteld van zeven vitrines met voorwerpen uit de collectie van het Groninger Museum die passen bij het thema *Oorlog en Vrede*. De Groninger Archieven sloten hierbij aan met vijf vitrines met vredesverdragen. De Dag van de Groninger Geschiedenis werd bezocht door 1500 à 2000 bezoekers.

MARTINITOREN

2 NOVEMBER 2009 – 14 FEBRUARI 2010

OPENBARE BIBLIOTHEEK GRONINGEN

Bij gelegenheid van de presentatie van het boek 'Martinitoren' van Frans Westerhof, directeur Images, werd in het Historisch Informatieplein een vitrine gevuld met voorwerpen met een afbeelding van de Martinitoren. Hierbij veel aanwinsten van de laatste jaren, welke ook een plaats in het boek hadden gekregen.



AANWINSTEN HEDENDAAGSE KUNST, MODE EN VORMGEVING

Met steun van de BankGiro Loterij heeft het Groninger Museum in 2009 *Robber Baron* van het Nederlandse vormgeversduo Studio Job gekocht. Het is een spectaculaire set van vijf bronzen meubels: een kast, een mantelklok, een kluis, een tafel en een staande lamp. Hoewel de meubels in principe bruikbaar zijn, zijn ze niet erg praktisch. Ze wegen vele honderden kilo’s per stuk, terwijl ze eigenlijk net een maatje te klein zijn voor comfortabel gebruik: ongeveer een kwart kleiner dan ‘ware grootte’. Hun overvloedige decoratie en soms nogal bizarre figuratieve onderdelen nodigen dan ook vooral uit tot langdurig kijken. Met het zichtbare, arbeidsintensieve vakmanschap waarmee ze gemaakt zijn en het kostbare brons, dat afwisselend gepatineerd, gepolijst of verguld is, geven de vijf meubels van *Robber Baron* van Studio Job een indruk van overdadigheid, en zelfs van ‘verspilling’. Het tentoonspreiden van ‘verspilling’ was traditioneel een bewijs van de koopkracht van de eigenaar. Het is allemaal even decadent als onpraktisch wat we hier zien, maar tegelijkertijd overweldigend door de visuele en verhalende rijkdom. Om uren naar te kijken. De titel verwijst naar de puissant rijke grootindustriëlen en bankiers die zich in het Amerika van de tweede helft van de negentiende eeuw opzichtig omringden met pracht en praal. In *Robber Baron* speelt Studio Job met tal van figuratieve verwijzingen naar de traditionele bronnen van rijkdom van deze magnaten: olie, industrie, spoorwegen en bankwezen. Maar ook naar klassieke iconen uit de architectuurgeschiedenis zoals het Parthenon, de Sint Pieter en het Empire State Building. De meubels van *Robber Baron* zijn complexe composities die verhalen vertellen zoals bijvoorbeeld glas-in-lood ramen of majestueuze bronzen deuren van kathedralen dat doen. Ze zouden zo in het interieur van een machtige industrieel of diens erfgenamen kunnen staan, al wijzen de reliëfs met afbeeldingen van rokende schoorstenen, kanonnen, gasmaskers en gevechtsvliegtuigen ook op de donkere zijde van macht en rijkdom.

De tweede grote aanwinst hedendaagse kunst is de installatie die Folkert de Jong in het kader van de stipendiumregeling voor het Groninger Museum maakte: *The Infinite Silence, the Way Things Are, and how they Became Things*. Zoals vaker bij De Jong’s werk roept de lange filosofische en ook wat cryptisch aandoende titel allerlei vragen en associaties op. Evenals de titel bestaat het kleurrijke werk uit drie delen: pallets met opgestapelde kerkklokken, een rij van vijf identieke heren (allen verschillend gekleurd) met vier wielen tussen hen in en een verzameling schroot, alles gegoten in kleurig polyurethaanschuim. De Jong goot de klokken af van een mal die hij maakte van een oude klok van de katholieke kerk uit zijn geboorteplaats Egmond aan Zee. In tegenstelling tot veel andere kerkklokken, die tijdens de Tweede Wereldoorlog door de Duitsers geconfisqueerd werden, bleef deze gespaard door toedoen van een patriottistische schipper die een schip vol klokken, waaronder die van dit dorp, in het IJsselmeer liet afzinken om na de oorlog weer op te halen. De Egmondse klok bleek toen zo beschadigd, dat hij sindsdien alleen nog als monument dienst doet. Van oudsher zijn kerkklokken sprekende objecten met een belangrijke kernfunctie voor een gemeenschap. Met hun gebeier werden omwoners opgeroepen voor het gebed, geattendeerd op gebeurtenissen of gewaarschuwd tegen gevaar. Bovendien werden klokken gebruikt om de tijd aan te geven en vertegenwoordigen veel klokken, omdat ze vaak oud zijn, een historische dimensie, zoals het verhaal over de tweede wereldoorlog die van generatie op generatie door verhalen, schilderijen en stadsgezichten werd overgedragen. In de vijf identieke, onnatuurlijk fel gekleurde heren is Abraham Lincoln (1809- 1865) te herkennen. De fascinatie van De Jong voor Lincoln, die als de zestiende president van de Verenigde Staten een beslissende rol speelde in de burgeroorlog en de afschaffing van de slavernij loopt als een rode draad door het oeuvre van De Jong. In welke mate, zo vraagt hij zich af, kan de loop van de geschiedenis werkelijk door één individu bepaald worden? De wielen die de Lincolns tussen zich in hebben, zijn in verband te brengen met het motief van de cyclische tijdsbeleving, zoals het wiel van de tijd, een Boeddhistisch symbool voor de eeuwige cyclus van geboorte, dood en wedergeboorte.

Met modeontwerper Marga Weimans loopt al enkele jaren een stipendiumregeling, waar in 2009 de verwerving van een viertal outfits uit haar collectie *Wonderland* (2009) uit volgde. De collectie is heel losjes geïnspireerd op ‘Alice in Wonderland’. De outfits zien eruit als hallucinaties; volumineuze silhouetten, zuurstokkleuren, complexe patronen en oversized accessoires in de vorm van bloemen en kristallen. De kleuren en vormen kunnen deels worden teruggeleid naar de structuren van kristallen, waar Weimans door gefascineerd wordt en die een groot contrast vormen met de grauwe stedelijke realiteit van Rotterdam-Zuid waar zij haar atelier heeft. Voor de technische realisatie van deze complexe, sculpturale stukken werkte zij samen met TNO, Senternovem en het Textielmuseum in Tilburg.

Zeer bijzonder is de schenking die de heer Frans Vosman deed van een aantal werken van Bas Meerman aan het museum. Meerman nam in 2001 deel aan de groepstentoonstelling ‘Stroomversnelling’ in het Groninger Museum en had in 2002 in het prentenkabinet een solotentoonstelling getiteld ‘Getekend dagboek’. Hoewel er ooit overleg is geweest met de kunstenaar over de verwerving van werk van Meerman voor de museumcollectie, was het er tot nog toe nooit van gekomen. De heer Vosman is zeer begaan met het werk van Meerman en heeft de wens geuit om het zoveel mogelijk publiek getoond te krijgen. Daartoe heeft hij onder meer het initiatief genomen om een royale schenking van werken van Meerman aan het Groninger Museum te doen.

Andere belangrijke aankopen zijn de *Heatwave* en de *Bone Chaise* van Joris Laarman, zes foto’s van Daniëlle Kwaaitaal, en een aantal outfits uit de tentoonstelling van Bernhard Wilhelm en Jutta Krauss.

JAIME HAYON	JORIS LAARMAN
<i>Mediterranean Digital Baroque</i> , 2008, keramiek, aankoop, 2009.0425	<i>Bone Chaise</i> , 2006, chaise longue, polyurethaan giethars, aankoop, 2009.0423
<i>Mon Cirque</i> , 2008 en 2009, tafel: gelakt hout, vazen: keramiek, 2009.0426	<i>Heatwave</i> , 2003/2009, radiator/wandsculptuur, gegoten polybeton/zilver, aankoop 2009.0424
SUI JIANGUO	BAS MEERMAN
<i>Made in China</i> , 1999-2007, epoxyhars, zeven multiples, alle editie 78/150: zwart (A), rose (B), groen (C), oranje (D), wit (E), blauw (F) en geel (G), H: circa 80 cm, aankoop, 2009.0388.A-G	<i>Roos</i> , 2005, aquarelverf en krijt op papier, 97 x 81 x 3,5 cm (lijst), schenking (dhr. F. J. H. Vosman, Utrecht), 2009.0233
STUDIO JOB	<i>Roos</i> , 2005, glas-in-loodraam, 89 x 77 x 4 cm (lijst), schenking (dhr. F. J. H. Vosman, Utrecht), 2009.0234
<i>Cabinet</i> , uit serie: <i>Robber Baron</i> , 2007, kabinetkast, zwart gepatineerd brons, 175 x 117 x 51 cm, aankoop (met gelden van de BankGiro loterij), 2009.0407	<i>My Big Mate</i> , 2008, olieverf op doek, 150,3 x 100 cm, schenking (dhr. F. J. H. Vosman, Utrecht), 2009.0235
<i>Mantel Clock</i> , uit serie: <i>Robber Baron</i> , 2007, klok, gepatineerd brons, 106.5 x 66 x 51 cm, aankoop (met gelden van de BankGiro loterij), 2009.0408	<i>Father</i> , 2008, gouache op papier, 111 x 149,5 cm (papier), 119,5 x 158,5 x 4 cm (lijst), schenking (dhr. F. J. H. Vosman, Utrecht), 2009.0236
<i>Jewel Safe: Robber Baron</i> , 2007, kluis, gepatineerd brons, kleurpigment, 122 x 51 x 51 cm, aankoop (met gelden van de BankGiro loterij), 2009.0409	<i>Cowboy II</i> , 2008, olieverf op doek, 70,2 x 100 x 2,9 cm, schenking (dhr. F. J. H. Vosman, Utrecht), 2009.0237
<i>Table serie: Robber Baron</i> , 2007, tafel, gepatineerd brons, 76 x 182 x 91.5 cm, aankoop (met gelden van de BankGiro loterij), 2009.0410	<i>Les Pompiers</i> , 2007, olieverf op doek, 160 x 200 cm, schenking (dhr. F. J. H. Vosman, Utrecht), 2009.0238
<i>Standing Lamp</i> , uit serie: <i>Robber Baron</i> , 2007, lamp, gepatineerd, 160 x 61 x 51 cm, aankoop (met gelden van de BankGiro loterij), 2009.0411	<i>Kreuzigung 1</i> , 2007, olieverf op doek, 130,5 x 190,2 cm, schenking (dhr. F. J. H. Vosman, Utrecht), 2009.0239
FOLKERT DE JONG	<i>Zonder titel</i> , 1998, inkt op papier, 24,5 x 32 cm (papier), 29,5 x 38 x 2,2 cm (lijst) schenking (dhr. F. J. H. Vosman, Utrecht), 2009.0240
<i>The Infinite Silence, the Way Things Are, and how they Became Things</i> , 2009, Styrofoam, gepigmenteerd polyurethaanschuim, afmetingen variabel (ruimtelijke installatie), aankoop, 2009.0433	<i>Zonder titel</i> , 1998, inkt op papier, 24,5 x 32 cm (papier), 29,5 x 38 x 2,2 cm (lijst) schenking (dhr. F. J. H. Vosman, Utrecht), 2009.0241
DANIËLLE KWAAITAAL	<i>Zonder titel</i> , 1998, inkt op papier, 24,5 x 32 cm (papier), 29,5 x 38 x 2,2 cm (lijst) schenking (dhr. F. J. H. Vosman, Utrecht), 2009.0242
<i>Bassin de Myrthos</i> , uit serie: <i>Bubbling</i> , 1994, c-print/perspex, dibond, 100 x 170 cm, aankoop, 2009.0430	<i>Zonder titel</i> , 1998, inkt op papier, 24,5 x 32 cm (papier), 29,5 x 38 x 2,2 cm (lijst) schenking (dhr. F. J. H. Vosman, Utrecht), 2009.0243
<i>Banc del Sentinelle</i> , uit serie: <i>Bubbling</i> , 1994, c-print/perspex, dibond, 100 x 170 cm, aankoop, 2009.0431	<i>Zonder titel</i> , 2004, inkt op papier, 20,7 x 29,5 cm (papier), 29,5 x 38 x 2,2 cm (lijst) schenking (dhr. F. J. H. Vosman, Utrecht), 2009.0244
<i>La Grand Syrte</i> , uit serie: <i>Bubbling</i> , 1994, c-print/perspex, dibond, 100 x 170 cm, aankoop, 2009.0432	<i>Zonder titel</i> , 2004, inkt op papier, 29,5 x 20,7 cm (papier), 29,5 x 38 x 2,2 cm (lijst) schenking (dhr. F. J. H. Vosman, Utrecht), 2009.0245
<i>Calypso</i> , uit serie: <i>Whispering Waters</i> , 2009, foto, c-print/perspex, dibond, 140 x 104 cm, aankoop, 2009.0427	<i>Zonder titel</i> , 2004, inkt op papier, 29,5 x 20,7 cm (papier), 29,5 x 38 x 2,2 cm (lijst) schenking (dhr. F. J. H. Vosman, Utrecht), 2009.0246
<i>Dione</i> , uit serie: <i>Whispering Waters</i> , 2009, foto, c-print/perspex, dibond, 140 x 104 cm, aankoop, 2009.0428	<i>Zonder titel</i> , 2004, inkt op papier, 29,5 x 20,7 cm (papier), 29,5 x 38 x 2,2 cm (lijst) schenking (dhr. F. J. H. Vosman, Utrecht), 2009.0247
<i>Metis</i> , uit serie: <i>Whispering Waters</i> , 2009, foto, c-print/perspex, dibond, 140 x 104 cm, aankoop, 2009.0429	<i>Zonder titel</i> , 2004, inkt op papier, 20,7 x 29,5 cm (papier), 29,5 x 38 x 2,2 cm (lijst) schenking (dhr. F. J. H. Vosman, Utrecht), 2009.0248
	<i>Zonder titel</i> , 2004, inkt op papier, 29,5 x 20,7 cm (papier), 29,5 x 38 x 2,2 cm (lijst) schenking (dhr. F. J. H. Vosman, Utrecht), 2009.0249

MARGA WEIMANS
<i>Roze veren jurk</i> , 2009.0434
<i>'Rubber coated' groene jurk</i> , 2009.0435
<i>Blauwe mineralenjurk</i> , 2009.0436
<i>Grijze jurk</i> (no. 12 lijst Marga)

BERNHARD WILHELM & JUTTA KRAUS
<i>Men's collection SS 09/ look 1</i> , 3-delige outfit bestaande uit: jasje, broek, kniekousen en lakschoenen, aankoop, 2009.0389.A-D.a-b
<i>Men's collection SS 09/ look 17</i> , 2-delige outfit bestaande uit: sweater, korte broek, 2 paar kniekousen en leren mocassins, aankoop, 2009.0390.A-C.a-b
<i>Men's collection SS 09/ look 33</i> , 3-delige outfit bestaande uit: jurk, kniekousen,suède sandalen, aankoop, 2009.0391.A-C.a-b
<i>Men's collection SS 09/ look 26</i> , 2-delige outfit bestaande uit: top, broek, kniekousen en leren klompen, aankoop, 2009.0392.A-D.a-b
<i>Men's collection SS 09/ look 27</i> , outfit bestaande uit: een overall, een diadeem met groen veer en plastic rat, kniekousen en leren klompen, aankoop, 2009.0393.A-D.a-b
<i>Men's collection SS 09/ look 4</i> , outfit bestaande uit: overall kniekousen en suède sandalen, aankoop, 2009.0394.A-C.a-b
<i>Men's collection SS 09/ look 2</i> , 2-delige outfit bestaande uit: jasje, pofbroek, kniekousen en suède sandalen, aankoop, 2009.0395.A-D.a-b

<i>Men's collection SS 09/ look 29</i> , 2-delige outfit bestaande uit: overhemd, pofbroek, kniekousen en suède mocassins, aankoop, 2009.0396.A-D.a-b
<i>Women's collection SS 07</i> , outfit bestaande uit: rok, blouse en kousen, gift, 2009.0412.A-C.a-b

<i>Men's collection AW 09/10</i> , 2-delige outfit bestaande uit: sweater en broek, 2009.0413.A-B
<i>Men's collection AW 09/10</i> , outfit bestaande uit: singlet, broek, riem, armwarmers, sjaal, ketting, aankoop, 2009.0414.A-D.a-b.E-F
<i>Men's collection AW 09/10</i> , outfit bestaande uit: sweater, broek, hemd, zonnebril, ski's, stokken en tas, aankoop, 2009.0415.A-E.a-e
<i>Men's collection AW 09/10</i> , outfit bestaande uit: jasje, broek, T-shirt, kousen en zonnebril, aankoop, 2009.0416.A-D.a-b.E
<i>Men's collection AW 09/10</i> , outfit bestaande uit: singlet, broek, armwarmers en muts, aankoop, 2009.0417.A-C.a-b.D
<i>Women's collection AW 09/10</i> , outfit bestaande uit: vest, rok, top, netkousen, laarzen, aankoop, 2009.0418.A-E.a-b
<i>Women's collection AW 09/10</i> , drie hoofdbedekkingen, aankoop, 2009.0419.A-C
<i>Women's collection AW 09/10</i> , outfit bestaande uit: vest, rok, shirt, legging, beenwarmers, bergschoenen (Camper), aankoop, 2009.0420.A-E.a-b.F.a-b
<i>Women's collection AW 09/10</i> , outfit bestaande uit: burka, rok, laarzen (voor Camper) en zonnebril, aankoop, 2009.0421.A-C.a.b.D
<i>Women's collection AW 09/10</i> , outfit bestaande uit: top, rok, legging en bergschoenen, aankoop, 2009.0422.A-D.a-b

AANWINSTEN DE PLOEG EN CONTEXT

Een van de belangrijkste aanwinsten in 2009 betrof het portret dat Jan Altink rond 1924 schilderde van zijn collega Johan van Zweden, die in dat jaar werkend lid was geworden van De Ploeg. Altink was in 1918 een van de oprichters van deze Groninger kunstenaarskring en geniet vooral bekendheid als schilder van het Groninger landschap, maar daarnaast schilderde hij ook stillevens en portretten. In de loop van de jaren twintig werd zijn werk onder invloed van Jan Wiegers in hoge mate expressionistisch. Het jaar waarin hij het portret van Johan van Zweden schilderde is daar een bijzonder goed voorbeeld van. De felle complementaire kleuren, hoekige vormen en het gebruik van wasverf zijn dan belangrijke kenmerken in zijn schilderkunst. Oud-directeur van het Groninger museum, W. Jos de Gruyter was bijzonder onder de indruk van zijn portretten en meende: ”Vooral in de twintiger jaren heeft Altink talrijke portretten geschilderd en men vraagt zich wel eens af of dit deel van zijn werk niet de belangrijkste categorie vormt van zijn vooroorlogse oeuvre. (...) Vollediger nog een Ploegschilderij is Johan van Zweden (1924-1925) met zijn groene gelaatskleur, het soort kleur dat men in die tijd in het Westen doorgaans wild, roekeloos en onbezonnen vond.”

In de jaren twintig van de vorige eeuw was het binnen de kunstenaarskring De Ploeg een welhaast ongeschreven regel dat men elkaar portretteerde. Ook Johan van Zweden is diverse malen vastgelegd door de schilders van De Ploeg, zo heeft Jan Wiegers hem in 1925 geportretteerd en was het omslag van het eerste nummer van *Het Kouter* (Ploeguitgave) van november 1924 gesierd met een portret van de uit Winschoten afkomstige Van Zweden door Altink.

Het Groninger Museum heeft de afgelopen jaren belangrijke portretten van Ploegleden verzameld. Zo is het museum onder andere in het bezit van de portretten die Jan Altink van Hendrik Werkman en George Martens schilderde, maar ook van de portretten die Jan Wiegers en Johan Dijkstra van elkaar maakten. Het portret dat Altink schilderde van zijn collega Van Zweden past bijzonder goed binnen de collectie. Het completeren van portretten van de leden van De Ploeg, al dan niet in duel geschilderd, vormt een belangrijk aandachtspunt binnen het Ploegverzamelbeleid.

Interessant is ook de achterzijde van dit portret. De voorstelling van een man met paard, wellicht een voerman in Groningen, past geheel binnen Altinks schilderkunstige ontwikkeling. Waar Altink in de vroege jaren twintig van de vorige eeuw voornamelijk hoge horizonnen, omhoogschietende weggetjes of sloten en rugfiguren schilderde, zoals in *Fietsers langs het Boterdiep*, *Na het bezoek* en *Koopvrouw op landweg*, zien we hier een frontale figuur. Qua compositie doet de voorstelling denken aan Wiegers' *Twee mannen in de sneeuw, komend uit een café aan het Boterdiep* uit1924 dat zich eveneens in de collectie van het Groninger Museum bevindt.

Het Groninger Museum is in 2009 tevens verrijkt met werk van Groninger schilders van recentere datum. Tijdens de voorbereidingen van de tentoonstelling *Jong in Groningen. Kunst uit de periode 1945-1975. De keuze van Henk van Os* heeft het Centrum Beeldende Kunst in Groningen een belangrijke langdurige bruikleen (tot 2040) afgestaan aan het Groninger Museum. Het bruikleen omvat meer dan zeventig werken van naoorlogse modernisten in Groningen zoals Martin Tissing, Henri de Wolf, Jo van Dijk, Marten Klompjen, Edu Waskowsky, Jan van der Zee en Fie Werkman. Deze kunstenaars maakten allen deel uit van de in 1959 op instigatie van W. Jos de Gruyter in het leven geroepen kunstenaarsgroep NU.

Deze kunstenaarsgroep was zonder twijfel de meest overtuigende poging een groep uiteenlopende kunstenaars bijeen te brengen na De Ploeg, die deze functie had vervuld in de periode 1918-1941. Het belangrijkste doel was daarbij het scheppen van tentoonstellingsmogelijkheden. Tegelijkertijd was de oprichting van NU ook een roep van een jonge generatie kunstenaars om gehoord en gezien te worden. De aanwezigheid binnen de groep van zowel autodidactische als professionele kunstenaars leidde geregeld tot een komen en gaan van leden met de daarbij behorende controverses. Officieel is de kunstenaarsgroep NU nooit opgeheven, de laatste tentoonstellingen vonden eind jaren zeventig plaats. Afgelopen jaar, in 2008, werden de notulen van Kunstenaarsgroep NU geschonken aan het Groninger Museum door mevrouw Dicky Bijlstra van der Zee, die jarenlang secretaris was van de groep. Deze schenking heeft in belangrijke mate bijgedragen aan het kunsthistorisch onderzoek naar een periode die tot nu toe nauwelijks in kaart is gebracht. Geleidelijk aan ontstaat meer zicht op het naoorlogse kunstklimaat in Groningen zoals ook kan blijken uit de publicatie bij de tentoonstelling *Jong in Groningen. Kunst uit de periode 1945-1975*, door Prof. Dr. Henk van Os en tevens ondersteund door de bijdragen in het Ploegjaarboek 2008 dat geheel in het teken stond van ontdekkingen, onderzoek en ontwikkelingen in deze periode.



Een andere belangrijke aankoop was afkomstig uit de nalatenschap van één van de voormalige eigenaren van Hotel De Doelen aan de Grote Markt in Groningen. Het betrof, onder andere, een kleine collectie kalenders, tekeningen en pastels van Gerrit Benner (1897-1981) en Siep van den Berg (1913-1998) uit de jaren veertig van de vorige eeuw. Siep van den Berg, de schoonzoon van Hendrik Nicolaas Werkman, geldt als één van de belangrijkste naoorlogse modernisten in Groningen. Gerrit Benner kan eenzelfde status worden toegedicht voor de provincie Friesland. Interessant aan deze aankoop is het gegeven dat hier een direct verband zichtbaar wordt tussen Siep van den Berg en Gerrit Benner. Zo omvat deze collectie onder andere twee pasteltekeningen van Benner en Van den Berg die naar het zich laat aanzien gelijktijdig, in 1944, zijn gemaakt. Werkman omschreef het kunstenaarschap van zijn schoonzoon in 1943 als volgt: "Vorige week, is mijn jongste dochter (Fie Werkman) getrouwd met een schilder, een jongeman die reeds lang op de schoolbanken niets anders in 't hoofd had dan tekenen en schilder moest worden natuurlijk ten koste van velerlei en ondanks de nodige tegenwerking. (...) Hij werkt naar de natuur, landschap en figuur en portret alles kleurig en luchtig. Aan het werk is te zien dat hij nog heel wat voor de boeg heeft voordat er meesterwerken ontstaan. Er is toch iets heel eigens in, iets krachtig en iets compleets dat wel aantrekt". Een aantal treffende voorbeelden van juist dit vroege werk van Siep van den Berg, maar ook van Gerrit Benner, is nu aan de collectie toegevoegd.

SCHILDERIJEN

HENRI DE WOLF

Compositie 6, 1967, olieverf op doek, 59,9 x 80 cm (doek), 66 x 86,5 x 4 cm (lijst), bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0015

Compositie 7, 1964, olieverf op doek, 60 x 50 cm (doek), 68 x 58 x 4 cm (lijst), bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0016

Tuan is terug 4, z.j., acrylverf, 60 x 80 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0102

Tuan is terug 3, 1985, acrylverf, 60 x 80 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0103

JO VAN DIJK

Marrakech Maroc, 1963, olieverf op paneel, 39,5 x 49 cm (paneel), 58,5 x 48,5 x 4,5 cm (lijst), bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0017

Zonder titel, z.j., 65 x 60 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0043

JAN ALTINK

Portret van Liesbeth, 1923, 58 x 52,2 x 2 cm (lijst), bruikleen (Caty Hansen), 2009.0018

Blauwborgje, 1923, was/olieverf op doek, 48,7 x 39 x 1,5 cm (lijst), bruikleen (Caty Hansen), 2009.0019

Reitdiep, 1929, was/olieverf op doek, 69,5 x 82,2 x 2,7 cm (lijst), bruikleen (Caty Hansen), 2009.0020

Portret van Johan van Zweden (in verso: Voerman), ca. 1924, was/olieverf op doek, 95 x 70 cm, aankoop (met steun van het Rode Weeshuis), 2009.0197

JOHAN DIJKSTRA

Portret van Job Hansen, 1918, olieverf op linnen op multiplex, 32,3 x 26 cm (linnen), 55 x 37,5 x 1 cm (paneel), bruikleen (Caty Hansen), 2009.0021

JAN WIEGERS

Portret van Jan Altink, 1924, was/olieverf op doek, 84,5 x 65 x 3,7 cm (lijst), bruikleen (Caty Hansen), 2009.0023

Portret van Jan Hooft, 1929, was/olieverf op doek, 50 x 40 x 3 cm (lijst), bruikleen (Caty Hansen), 2009.0024

Portret van een onbekende man, 1928, was/olieverf op doek, 48 x 38,5 x 1,7 cm (lijst), bruikleen (Caty Hansen), 2009.0025

JAN VAN DER ZEE

Portret van Johan Jansen, 1927, was/olieverf op doek, 62,5 x 56,3 x 4,3 cm (lijst), bruikleen (Caty Hansen), 2009.0026

JOB HANSEN

Elzenboompjes, huizen en Martinatoren, 1928, olieverf op triplex, 48,5 x 48,5 x 3,3 cm (lijst), bruikleen (Caty Hansen), 2009.0028

Zelfportret, 1936, was/olieverf op triplex, 37,8 x 33,5 x 3,3 cm (lijst), bruikleen (Caty Hansen) 2009.0029

's Avonds laat op het dak, 1949, olieverf op triplex, 56,3 x 58,3 x 2,2 cm (lijst), bruikleen (Caty Hansen), 2009.0030

Schilder op plat dak, 1951, olieverf op triplex, 53 x 65,5 x 3,1 cm (lijst), bruikleen (Caty Hansen), 2009.0031

Man op hooiberg, kalveren, 1953, olieverf op triplex, 65,5 x 53 x 3,1 cm (lijst), bruikleen (Caty Hansen), 2009.0032

Zuid / hoekhuis rechts, zwanen links, 1953, olieverf op hardboard, 62,3 x 69,7 x 3 (lijst), bruikleen (Caty Hansen), 2009.0033

Vijver, 1955, olieverf op hardboard, 70,2 x 62,7 x 3 cm (lijst), bruikleen (Caty Hansen), 2009.0034

Daken (Noord), 1955, olieverf op hardboard, 70,4 x 62,9 x 3 cm (lijst), bruikleen (Caty Hansen), 2009.0035

Afgegraven hoogte, 1955, olieverf op triplex, 53,8 x 66,5 x 1 cm (lijst), bruikleen (Caty Hansen), 2009.0036

Langs koe in zonnige wei, 1957, olieverf op hardboard, 62,9 x 69,9 x 3,1 cm (lijst), bruikleen (Caty Hansen), 2009.0037

Compositie met vleeskleur, 1959, olieverf op hardboard, 69,4 x 62,4 x 3 cm (lijst), bruikleen (Caty Hansen), 2009.0038

MARTIN TISSING

Kosmies landschapje, z.j., gemengde media, 50 x 40 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0074



GRAFIEK

HENDRIK NICOLAAS WERKMAN

- Affiche De Ploeg - Internationale tentoonstelling 1933 -*, 1933, inkt op papier, 92,5 x 72,5 cm, bruikleen (Caty Hansen), 2009.0022
- Trouwkaart van Siep van den Berg en Fie Werkman*, 1943, inkt op papier, 12 x 8 cm (papier), 13,5 x 9,5 cm (lijst), aankoop, 2009.0207
- Voerman met paarden*, 1923, lithografie, drukinkt op papier, 23 x 27 cm, aankoop via kunsthandel Ter Borg, 2009.0277
- Twee clowns*, 1928, houtsnede, drukinkt op papier, 21 x 16 cm, aankoop via kunsthandel Ter Borg, 2009.0278
- Boerderij aan het Hoornsediëp*, ets, drukinkt op papier, aankoop via kunsthandel Ter Borg, 2009.0279
- Vechtende honden*, ets, drukinkt op papier, 5 x 10 cm, aankoop via kunsthandel Ter Borg, 2009.0280
- Kruisiging*, ets, drukinkt op papier, 10 x 7 cm, aankoop via kunsthandel Ter Borg, 2009.0281

JO VAN DIJK

- Souvenir d'Afrique*, z.j., inkt op papier, 80 x 60 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0044
- Bruine Compositie*, z.j., inkt op papier, 75 x 55 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0045
- Compositie in groen*, 1971, inkt op papier, 85 x 55 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0046
- Compositie*, 1972, inkt op papier, 55 x 85 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0047
- Compositie*, 1972, inkt op papier, 85 x 55 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0048
- Compositie nr. 35*, z.j., inkt op papier, 85 x 60 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0049
- Compositie 38*, z.j., inkt op papier, 85 x 50 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0050
- Souvenir d'Afrique*, 1967, inkt op papier, 75 x 50 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0051

JAN VAN DER ZEE

- Zonder titel*, z.j., inkt op papier, 60 x 50 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0112

SIEP VAN DEN BERG

- Kalender 1948*, 1947, inkt op papier, 31 x 21,8 cm, aankoop, 2009.0198
- Kalender 1949*, 1948, inkt op papier, 31 x 21,8 cm, aankoop, 2009.0199
- Kalender 1950*, 1949, inkt op papier, 31 x 21,8 cm, aankoop, 2009.0200
- Kalender 1951*, 1950, inkt op papier, 31 x 21,8 cm, aankoop, 2009.0201
- Kalender 1952: Herinnering aan Parijs*, 1951, inkt op papier, 31 x 21,8 cm, aankoop, 2009.0202
- Kalender 1953*, 1952, inkt op papier, 31 x 21,8 cm, aankoop, 2009.0203
- Kalender 1954*, 1953, inkt op papier, 31 x 21,8 cm, aankoop, 2009.0204
- Kalender 1955*, 1954, inkt op papier, 31 x 21,8 cm, aankoop, 2009.0205
- Kalender 1956*, 1955, inkt op papier, 31 x 21,8 cm, aankoop, 2009.0206
- Zonder titel*, 1953, inkt op papier, 30,5 x 21 cm, aankoop, 2009.0209
- Oostersch III*, 1949, inkt op papier, 30,5 x 21,5 cm, aankoop, 2009.0210
- Soefisch 17*, 1949, inkt op papier, 30 x 21 cm, aankoop, 2009.0211

HENRI DE WOLF

- Ex-Libris H. W. van Os*, drukinkt op papier, schenking dhr. Prof. Henk W. van Os te Amsterdam, 2009.0387

WERKEN OP PAPIER

MARTEN KLOMPIEN

- Het witte huis*, z.j., gouache op papier, 70 x 65 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0052
- Achterspiegel schip*, z.j., tempera, 65 x 55 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0053
- Weiland met twee paaltjes*, z.j., tempera, 70 x 75 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0054
- Korenveld*, z.j., tempera, 70 x 70 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0055
- Vlakkencompositie scheepsboeg*, z.j., gouache, 60 x 70 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0056
- Scheepsboeg*, z.j., tempera, 60 x 70 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0057
- Compositie auto's*, z.j., olieverf op papier, 60 x 75 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0058
- Vlakkencompositie achterspiegel*, z.j., olieverf op papier, 60 x 60 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0059
- Compositie scheepslier*, z.j., olieverf op papier, 60 x 60 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0060
- Compositie Scheepsboeg*, z.j., olieverf op papier, 60 x 60 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0061
- Landschap met ven*, z.j., tempera, 65 x 75 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0062
- Vlakkencompositie twee schepen*, z.j., olieverf op papier, 60 x 50 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0063
- Compositie scheepsboegen*, z.j., gouache, 65 x 75 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0064
- Compositie daken*, z.j., olieverf op papier, 70 x 60 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0065
- Vlakkencompositie scheepsbolder*, z.j., olieverf op papier, 50 x 40 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0066
- Compositie scheepsbolder*, z.j., gouache, 70 x 55 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0067
- Compositie scheepsromp*, z.j., olieverf op papier, 50 x 70 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0068
- Landschap met wolk*, z.j., tempera, 65 x 60 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0069
- Winterlandschap met hek*, z.j., tempera, 60 x 65 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0070
- Compositie scheepsroef*, z.j., olieverf op papier, 55 x 55 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0071
- Compositie scheepsroer*, z.j., olieverf op papier, 60 x 60 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0072
- Achterspiegel schip*, z.j., gouache, 65 x 65 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0073

FIE WERKMAN
<i>Compositie 15</i> , z.j., textiel op papier, 100 x 75 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0075
<i>Compositie</i> , z.j., textiel op papier, 100 x 75 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0076
<i>Compositie 47</i> , z.j., textiel op papier, 100 x 75 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0077
<i>Compositie 38</i> , z.j., textiel op papier, 100 x 75 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0078
<i>Compositie 59</i> , z.j., textiel op papier, 100 x 100 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0079
<i>Compositie 58</i> , z.j., textiel op papier, 75 x 100 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0080
<i>Compositie 54</i> , z.j., textiel op papier, 100 x 70 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0081
<i>Zonder titel</i> , z.j., textiel op papier, 100 x 70 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0082
<i>Zonder titel</i> , z.j., textiel op papier, 100 x 70 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0083
<i>Zonder titel</i> , z.j., textiel op papier, 70 x 100 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0084
<i>Zonder titel</i> , z.j., textiel op papier, 75 x 105 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0085
<i>Zonder titel</i> , z.j., textiel op papier, 75 x 105 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0086
<i>Compositie 44</i> , z.j., textiel op papier, 75 x 105 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0087
<i>Compositie 20</i> , z.j., textiel op papier, 75 x 105 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0088
<i>Compositie 37</i> , z.j., textiel op papier, 70 x 100 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0089
<i>Compositie 13</i> , z.j., textiel op papier, 70 x 100 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0090
<i>Compositie 32</i> , z.j., textiel op papier, 70 x 100 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0091
<i>Compositie 41</i> , z.j., textiel op papier, 70 x 100 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0092
<i>Compositie 57</i> , z.j., textiel op papier, 70 x 100 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0093
<i>Compositie 8</i> , z.j., textiel op papier, 70 x 100 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0094
<i>Compositie 46</i> , z.j., textiel op papier, 100 x 70 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0095
<i>Zonder titel</i> , z.j., textiel op papier, 70 x 100 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0096
<i>Compositie 21</i> , z.j., textiel op papier, 70 x 100 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0097
<i>Compositie 48</i> , 1970, textiel op papier, 100 x 75 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0098
<i>Compositie 36</i> , 1970, textiel op papier, 75 x 100 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0099

HENRI DE WOLF
<i>Sans toi</i> , z.j., inkt op papier, 50 x 65 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0100
<i>Jasses 34</i> , 1971, gemengde media, 80 x 80 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0104
<i>Foei 3</i> , 1971, gemengde media, 80 x 80 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0105
<i>Foei 5</i> , 1971, gemengde media, 80 x 80 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0106
<i>Foei 2</i> , 1970, gemengde media, 100 x 75 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0107
<i>Foei 1</i> , 1970, gemengde media, 100 x 75 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0108
<i>Jasses 2</i> , 1971, gemengde media, 80 x 80 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0109
<i>Pemis</i> , 1971, gemengde media, 80 x 80 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0110
<i>Help</i> , 1971, gemengde media, 50 x 65 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0111

SIEP VAN DEN BERG
<i>Kalender 1957</i> , 1956, krantenpapier op papier, 30,2 x 21,5 cm, aankoop, 2009.0155.a t/m l
<i>Parijs</i> , 1954, inkt op papier, 23,5 x 27,5 cm, aankoop, 2009.0208
<i>Zonder titel</i> , 1944, pastelkrijt op papier, 45,9 x 28 cm, aankoop, 2009.0212

GERRIT BENNER
<i>Noorderplantsoen Groningen</i> , 1948, pastelkrijt op papier, 14 x 22,5 cm, aankoop. 2009.0213
<i>Zonder titel</i> , 1944, pastelkrijt op papier, 29,8 x 47 cm, aankoop, 2009.0214
<i>Portret van Siep van den Berg</i> , 1946, houtskool op papier, 30 x 22 cm, aankoop, 2009.0215

OVERIGE
JAN HOOFT
<i>Portret van Catharina Hansen</i> , ca. 1934, metaaldraad, 10 x 10 cm, bruikleen (Caty Hansen), 2009.0027

HENRI DE WOLF
<i>Expositie</i> , z.j., gemengde media, 50 x 65 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0101

EDUARD WASKOWSKY
<i>Zonder titel (twee figuren)</i> , z.j., metaal, 75 x 65 cm, bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0113

SIEP VAN DEN BERG
<i>Tapijt naar ontwerp van Wobbe Alkema</i> , 2008, wol, 200 x 300 cm, aankoop, 2009.0181
<i>Tapijt naar ontwerp van Wobbe Alkema</i> , 2008, wol, 180 x 200 cm, aankoop, 2009.0182

AANWINSTEN ARCHEOLOGIE GESCHIEDENIS EN REGIONALE KUNST(NIJVERHEID)

De aanwinsten van 2009 zijn weer zeer divers. Het gaat soms om heel oude, soms heel dure, dan weer om heel gewone dingen, die allemaal venstertjes zijn op het verleden van stad en provincie Groningen. Aparte vermelding verdient hier een laat achttiende-eeuwse buffetkast met zilveren kom en fontein welke de familie Beckand in bruikleen gaf. Deze zal een belangrijk stuk worden bij de zilvertentoonstelling 2010, maar wordt eerst op de Menkemaborg gepresenteerd.

Een zilveren troffel, gemaakt in 1743 door de bekende Groninger zilversmid Arnoldus van Essen, bracht twintig keer de richtprijs op tijdens een veiling bij Christie’s in Londen. Dit vraagt om nadere toelichting. Dit is namelijk de troffel waarmee de eerste stenen zijn gelegd voor het imosant grote huis aan de Ossenmarkt van de Groninger koopman Sichterman uit Bengalen (1692-1763). Hij had als jonge officier laat in het jaar 1715 - of vroeg in 1716 - in Namen bij een duel om een vrouw zijn tegenstander gedood en was daarop spoorslags naar Indië vertrokken. Bij de Verenigde Oost-Indische Compagnie in Bengalen had hij carrière en fortuin gemaakt. Na enige decennia was het mogelijk verdere vervolging wegens doodslag te ontlopen. In het najaar van 1745 kon hij terugkeren in zijn geliefde Groningen bij zijn kinderen. Sichterman wist het huis aan de Ossenmarkt met kunstschaten, waaronder veel porselein, om te toveren in een waar stadspaleis zoals in Noord-Nederland verder niet te vinden was. Over hem en zijn rijkdom gaan ook nu nog vele verhalen. Het Groninger Museum verwierf eerder al een aantal belangrijke stukken uit dit huis. Het Groninger Museum kocht de troffel, waarmee de eerste stenen gelegd werden voor dit beeldbepalende gebouw in Groningen, van de nazaten van een dochter van Sichterman die was getrouwd met de zoon van een in Groningen verdwaalde Schotse edelman. Voor het Groninger Museum, waar het spannende verhaal van Sichterman een voortdurende rol speelt bij de presentaties kunstnijverheid en de geschiedenis, is de troffel een topstuk.

F.C. de Hosson was op 18 februari 1718 gedoopt in de katholieke kerk te Bentheim als zoon van de hofschilder Maximillianus Franciscus d’ Ouhson. Hij volgde de voetsporen van zijn vader en werd schilder en woonde achtereenvolgens een tijd in Munster, Bentheim en Meppen. Later was De Hosson werkzaam in Oost-Friesland en vestigde zich uiteindelijk in 1768 te Groningen. Hij heeft vele portretten gemaakt – meerdere in de collectie van het Groninger Museum – en ook kamerbehangsels. Het Groninger Museum heeft fragmenten daarvan, alsmede drie tekeningen. In 1784 overleed zijn vrouw waarna De Hosson een tijd in Leeuwarden woonde bij een zoon die daar apotheker was. Omstreeks 1787 vertrok de apotheker met zijn gezin naar Oude Pekela, waar de vader op 24 februari 1799, tachtig jaar oud, overleed. De zoon Casparus de Hosson was ook actief als schilder. Van hem en zijn vrouw Tecla Walregt is in de familie ook een portret bewaard. In 1992 schreef de oud-chartermeester van het Rijksarchief in Groningen Mr. L.J. Noordhoff een artikel over deze schildersfamilie waarin hij niet verklapte dat hij zelf een afstammeling was en in het bezit was van de vier vermelde familieportretten. Hij was zo vriendelijk de portretten van F.C. de Hosson en zijn vrouw na te laten aan de Vereniging van Vrienden van het Groninger Museum, onder recht van vruchtgebruik door zijn schoonzuster. Deze overleed in 2009 en de vrienden schonken de portretten aan het Groninger Museum.

In 1975 werd in het Groninger Museum de expositie *Groninger Zilver* georganiseerd. De gelijknamige catalogus staat nog altijd bekend als het eerste grote overzicht van Groninger zilver. Voor de presentatie werden uit het Victoria & Albert Museum in Londen twee voorwerpen geleend, waaronder een klein kannetje van de Groninger zilversmid Lucas van Giffen. Groot was de verbazing dat het Groninger Museum nu een identiek kannetje van dezelfde zilversmid en eveneens uit 1786/87 werd aangeboden. Op de hals staat een Engels wapen in de vorm van een herten- en een vogelkop op een balk. Het kannetje was in het bezit van de grootmoeder van de verkoper, die met een in Nederland werkzame Schotse arts was gehuwd. Dat wapen of *crest* was het voornaamste verschild met het Londense kannetje. Dat kende een ander wapen en de initialen J.F.B. en was afkomstig van de verzamelaar Joseph Bond. Het kannetje is typisch voor de Louis XVI-stijl met kenmerkende bloemguirlandes en strakke vormen. Het kannetje past qua stijl bij enkele andere voorwerpen in onze collectie, zoals de bijna niet versierde bouilloire en een dienblad van Lucas van Giffen II, of de prachtige kraantjeskan en de unieke suikerstrooier van Henricus Hubert.



De verzameling Groninger zilver van het museum richt zich vooral op het werk van Groninger zilversmeden, maar daarbij wordt wel eens over het hoofd gezien dat Groningers ook zilver gebruikten dat niet in deze streken gemaakt was. Het Groninger Museum verwierf in 2009 via de Groninger Archieven een tabaksdoos die aan het Groninger Rijksarchief was gelegateerd. Het is een eenvoudige rechthoekige tabaksdoos met een heel bescheiden versierd randje. Voor Groningen is de inscriptie het boeiendst: *Prijs van Verdienste aan Samuel Tresling M.D. de Departementale Geneeskundige Commissie te den 7^{de} van Grasmaand 1810*. Dr. Samuel Tresling was als medicus opgeleid aan de Groninger universiteit en daar op een *Verhandeling, over het stempelen der Bloedstoringen*, in 1804 gepromoveerd. Tresling was een goede en nieuwsgierige arts. Hij kreeg in 1810 een prijs van de Departementale Geneeskundige Commissie voor zijn beschrijving van een epidemie van zenuwkoorts in Peize in de jaren 1808 en 1809. Een zorgvuldige beschrijving van ziekten en hun verloop leerden de dokters veel. Hiernaar was nog weinig onderzoek gedaan, hetgeen door het uitloven van prijzen werd gestimuleerd.

Door bemiddeling van de Groninger Archieven verwierf het museum twee pastelportretten van een deftig Groninger echtpaar in een vergulde lijst. De erfgenamen van de weduwe van de laatste afstammeling waren zo vriendelijk de portretten aan het Groninger Museum te schenken. Afgebeeld zijn Onno Joost Quintus (1781-1872) en zijn vrouw Pompeja Anna Fredica Emmen (1796-1837). Quintus studeerde rechten aan de Groninger universiteit. Hij werd in 1805 bevorderd tot Doctor in de rechten op een proefschrift *De religione, civitatis necessaria, deque Christi religione ad civitatis rationes maxime accomodata*. Hij was directeur van de registratie en lid der Provinciale Staten van Groningen. Quintus en zijn vrouw woonden op Huize Hemmen in Haren. Volgens de documentatie waren de portretten gemaakt door Wessel Lubbers (Weener 1755 – Groningen 1834). Hoewel het Groninger Museum de nodige silhouetten van Wessel Lubbers bezit, zijn er maar weinig pastels in de collectie.

Groninger zilver heeft een goede naam en de voorwerpen kunnen de vergelijking met zilver uit Holland of Friesland goed doorstaan. Het Groninger Museum legt zich er al meer dan een eeuw op toe om mooi zilver te verwerven. Dat gaat langzaam want het goede zilver heeft zijn prijs. Wellicht zal het dan ook verbazen in dit artikel een aanwinst van valse zilver aan te treffen. Dat valse zilver is doorgaans niet zo mooi. Kunsthistorisch klopt het niet, maar nu honderd jaar later is het verhaal van valse zilver eigenlijk wel heel aardig. In de tweede helft van de 19^e eeuw begon de belangstelling van verzamelaars voor antiek te groeien. Met name historisch zilver werd, onder invloed van enkele naammakende tentoonstellingen, heel geliefd. Antiquairs stroopten het platteland en veilingen af voor mooie stukken. Deze belangstelling was in Engeland en Amerika eerder een trend dan op het vasteland van Europa. Menig mooi stuk zilver vond zijn weg over zee. De voorraad van mooi zilver raakte op. Er waren echter nog talloze vakbekwame zilversmeden, ondermeer in Schoonhoven, Zaandam, Friesland en Groningen. Zij begonnen antieke voorwerpen opnieuw te maken. Het was doorgaans gemaakt van goed zilver maar werd niet altijd gekeurd en veelal voorzien van valse keuren, dat wil zeggen dat er stempels in geslagen werden die een veel grotere ouderdom suggereren of een beroemde meester-zilversmid van eeuwen her. In Groningen waren op dit gebied van 1899-1927 de gebroeders Niekerk actief, van 1863-1880 en 1887-1901 de beide neven Spaanstra, en in Winsum de gebroeders Roelfsema (1864-1910). Een groot aantal valse Groninger keuren zijn door de zilverkenner Citroen beschreven. De vroegere conservatoren van het Groninger Museum hadden niet veel op met dit valse werk, maar het is onderhand wel een stuk geschiedenis geworden en zo kocht het museum op een veiling in Den Haag twaalf aposteltheelepels met valse Groninger keuren. Deze kunnen gebruikt worden om dit verschijnsel te demonstreren, want met regelmaat duiken voorwerpen met deze valse keuren op bij mensen die ten onrechte denken iets heel ouds te bezitten. Eén van de kenmerken is vaak dat de stijl van de voorwerpen niet past bij de tijd van het stempel. De theelepels zijn wat dat betreft wel een heel treffend voorbeeld. Thee kwam pas in de 18^e eeuw in de mode toen de aposteltheelepels al antiek waren. Het waren in de 18^e eeuw kleine theelepeltjes en zeker geen 12,5 cm lange lepels. De bak van de lepels past evenmin bij de 17^e eeuw. Kortom, de lepels kloppen niet. Het maken van valse zilver, voor alle duidelijkheid doorgaans met goed vakmanschap gemaakt van zilver van een goed gehalte, is eigenlijk wel een interessant onderwerp. Het laat immers zien hoe populair de oud-Hollandse stijl rond de eeuwwisseling was.

Reclamemateriaal behoort vaak tot de aansprekende vormen van kunstnijverheid van de 20^e eeuw. Allerlei maatschappelijke ontwikkelingen, bedrijvigheid en gebeurtenissen zijn er in terug te vinden. Dit is een reden om pregnante voorbeelden – die niet doubleren met de Groninger Archieven – te verwerven.

Een heel goed voorbeeld daarvan is een affiche ontworpen door Willy Sluiter (Amersfoort 1873 – Den Haag 1949). Het affiche voor de *Tentoonstelling van toegepaste elektriciteit* laat een soort heraut uit de oude tijd toezien op een drukbezochte expositie over wat in 1914 nog volstrekt nieuw en in ontwikkeling was: elektriciteit. Het affiche is in een prima conditie en geplakt op linnen, is nooit gebruikt en was bij Senefelder in Amsterdam gedrukt. Senefelder was gespecialiseerd in steendruk en heeft in deze techniek zeer veel prachtige affiches gemaakt. De firma gaat terug op Alois Senefelder die deze techniek uitgevonden had. De *Tentoonstelling van toegepaste elektriciteit* was van 26 augustus tot en met 30 september 1914 voorzien ter gelegenheid van de opening van de provinciale elektriciteitscentrale in Helpman, maar werd afgelast door het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog. Al is het een affiche van een evenement dat nooit heeft plaatsgevonden, het toont wel de tijdgeest van de opkomende invloed van elektriciteit.

Bernard Bueninck (Arnhem 1864 - Groningen 1933) was opgeleid aan de tekenacademie van Rotterdam en langere tijd in Groningen werkzaam als schilder. De topografische werken van Bueninck geven een treffend beeld van Groningen voor honderd jaar. Niet voor niets maakte hij vele schoolplaten en illustreerde schoolboekjes voor de firma J.B. Wolters. Het Groninger Museum heeft uit 1910 een treffend schilderij getiteld *Het loopende diep met het lossen van de Hunzeboten bij avond*. De nachtelijke sfeer is goed getroffen en dezelfde sfeer heerst ook in een schilderij van drie trams bij het stadhuis van Groningen. Het is niet gedateerd, maar kan goed rond 1910 zijn ontstaan. Het schilderij laat de zuidkant van het stadhuis zien, met in de verte de oostwand van de Grote Markt. Duidelijk zijn de drie sporen van de tram te zien, met vooraan rechts de scherpe bocht uit de Herestraat om het Blokhuis – waar toen de firma Rottinghuis zat. Het schilderij werd door familie van de schilder voor onbepaalde tijd in langdurig bruikleen gegeven aan het Groninger Museum. Het is een mooie mogelijkheid om het vooroorlogse Groningen te laten zien. Behalve het stadhuis is alles veranderd en toch ook weer herkenbaar. Zeker als in de toekomst de tram weer over de markt rijdt.

Een aanwinst hoeft niet kostbaar te zijn om toch bijzonder te zijn. Heel apart is een zwemdiploma in de vorm van een tegel. Het museum kreeg het ten geschenke uit een boedelopruiming. Het gemeentelijk zwembad van Groningen, gevestigd aan de Badstraat nabij de Paterswoldseweg had kennelijk diplomategels laten maken bij de bekende Utrechtse Faience- en Tegelfabriek *Westraven*. Deze had in 1922 een methode ontwikkeld om uit klei reliëftegels te persen, waarbij verhoogde lijnen als dijkes de verschillende glazuren, die anders in elkaar zouden overlopen, uit elkaar konden houden. De mogelijkheid om strak naast elkaar verschillende kleuren te gebruiken kwam in de tijd van de art decostijl en Amsterdamse School goed van pas. Het was een kleurrijke tijd zoals tegenwoordig weer te zien is in verschillende Groninger straten met veel architectuur uit die tijd. Dergelijke tegels waren in de jaren dertig, veertig en vijftig zeer populair. Naast veel algemene, langdurig verkoopbare tegels met gemeentewapens, waren er ook vaak gelegenheidstegels. Het zwemdiploma is voorzien van het stadswapen en kende twee witregels die ingevuld kunnen worden bij een bijzondere gelegenheid. Deze tegel werd in 1940 uitgereikt aan mevrouw D.S.A. Engelkes-Loos vanwege 20 km zwemmen. Het is nog niet achterhaald bij welke gelegenheid en in welk zwembad deze prestatie is geleverd. Voor informatie houdt de conservator zich aanbevolen.

Vader en zoon Scholten behoren tot de bekendste Groningers van hun tijd. Het waren grootindustriëlen in de ruimste zin van het woord, maar beiden hadden ook grote verdiensten als filantroop. Zo stichtte de vader een kinderziekenhuis en zijn zoon het Stadspark. Voor het Groninger Museum was de zoon een grote steun en toeverlaat, die menig bijzonder stuk antiek voor ons gewest veilig stelde, want al hadden ze Gelderse wortels, de Scholtens waren echte Gruno's geworden. Ze woonden in het kloeke door hen zelf gebouwde Scholtenshuis aan de Grote Markt. Dit prestigieuze huis tegenover het Stadhuis werd haast vanzelfsprekend door de Duitse bezetter in 1940 gevorderd. Het werd het hoofdkwartier van de gevreesde *Sicherheits Dienst*. De gruwelijke martelingen in dit pand maakten dat er niet getreurd werd om het verlies van dit pand bij de verwoesting van de binnenstad bij de bevrijding van de stad in april 1945. Vorig jaar verwierf het Groninger Museum een bijzonder aandenken aan de grondleggers van dat huis en aan het einde van het pand. Uit de kluif van het verwoeste huis was na de oorlog een metalen kistje met de onderscheidingen van de Scholtens te voorschijn gekomen. Ze werden het bezit van een medewerker wiens weduwe na meer dan een halve eeuw het kistje met inhoud aan het museum schonk. Het blik bevat geen Nederlandse onderscheidingen want die moeten na de dood van de drager teruggegeven worden, maar wel borstkruizen als miniaturen van de Orde van Sint-Stanislaus van Rusland en het Légion d'Honneur, verleend aan W.A. Scholten. Verder de Leopoldsorde van België, de Orde

van verdienste voor de Landbouw (Portugal) en de Orde van Sint-Mauritius en Sint-Lazarus (Italië), verleend aan J.E. Scholten.

Het Groninger Museum verzamelt sinds enige tijd ook voorwerpen die samenhangen met Groninger Koek. Dit is bij uitstek één van de iconen van de Groninger identiteit, maar tegelijk een weerbarstig verzamelgebied. Immers het bewaren van koeken is niet echt een optie en verpakkingsmateriaal werd vaak, maar niet altijd, weggeworpen. Er kon een prachtig blik van koekkruiden verworven worden van de firma L.G. Klaassens, gevestigd aan de Westersingel. Zij waren handelaars in bakkersbenodigdheden en moeten niet worden verward met de bekende firma Klaassens koek. Van de bekende firma J.G. Meijer, meer dan tweehonderd jaar actief, kwam een kartonnen koekdoos uit de oorlogsjaren binnen. De datering is bekend omdat op de doos een K-nummer staat. Alle drukwerk in de Tweede Wereldoorlog, ook verpakkingen, moest een K-nummer hebben om zo de drukker te identificeren. De doos draagt nummer K 1288p. Volgens informatie van het Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie is dit het nummer van de boek- en handelsdrukkerij *Hollandia* in Haarlem. Daarnaast verwierf het museum een prachtige koekkist van koekfabriek ‘De Cranepoort’. Deze was een onderdeel van Fa. E.A. Boerema, in 1909 gevestigd aan de Kraneweg 77 door Ebo Abel Boerema. De zaak werd voorgezet door zoon Abel Ebo en kleinzoon Ebo Abel totdat de laatste de zaak in 1978 overdeed aan zijn medewerker Rob van Dijk, die zich vooral op brood toelagde. Tegenwoordig zit diens zoon in de zaak. De koekfabriek ‘De Cranepoort’ bestaat als zodanig niet meer. De laatste Boerema had ook Meijers koek overgenomen. Dat eens zo beroemde koekmerk verdween in 1978.

ARCHEOLOGIE

<i>Bronzen lanspunt</i> , ca. 1000 v. Chr., brons, 15,7 x 3,8 x 2,5 cm, aankoop, 2009.0001
Fragment van vuurbok, ca. 1200-1300, terracotta, 21 x 20 x 9,5 cm, schenking Noordhoff Uitgevers, 2009.0266
<i>Kruikje van inheems aardewerk</i> , naar buitenlands model vervaardigd, ca. 1200-1300, aardewerk, 12,9 x 8,5 x 10,5 cm, schenking Noordhoff Uitgevers, 2009.0267
<i>Kruikje van inheems aardewerk</i> , naar buitenlands model vervaardigd, ca. 1200-1300, aardewerk, 11 x 8 x 9,5 cm, schenking Noordhoff Uitgevers, 2009.0268

SCHILDERIJEN

HERMANNUS FRIDERICUS CAROLUS DE HOSSON (1718-1799)
<i>Zelfportret van Hermannus Fridericus Carolus de Hosson</i> , z.j., olieverf op doek, 37 x 28,5 cm (doek), 44,7 x 35,8 x 4,6 cm (lijst), schenking Vereniging van Vrienden van het Groninger Museum, oorspronkelijk legaat van dhr. mr. L.J. Noordhoff te Haren, 2009.0002
<i>Portret van Christina Elisabeth Ludovica Antonetta Holtmann</i> , z.j., olieverf op doek, 37 x 28,5 cm (doek), 44,7 x 35,8 x 4,6 cm (lijst), schenking Vereniging van Vrienden van het Groninger Museum, oorspronkelijk legaat van dhr. mr. L.J. Noordhoff te Haren, 2009.0003

BERNARD BUENINK (1864-1933)
<i>Tram bij het stadhuis</i> , z.j. olieverf op doek, 80 x 50 cm (doek), bruikleen (Familie Reppel), 2009.0146

ANONIEM
<i>Portret van Jan Koop Sjoerts</i> , ca. 1910 – 1920, olieverf op doek op paneel, 44,6 x 34,5 cm (paneel), 54 x 43,6 x 1,9 cm (lijst), aankoop, 2009.0217

WERKEN OP PAPIER

WESSEL LUBBERS
<i>Portret van Pompeja Anna Frederica Emmen</i> , 19e eeuw, pastel op papier, 49,5 x 39,5 cm, schenking erven mevr. M. Quintus- Overbosch, 2009.0254
<i>Portret van Jhr. Mr. Onno Joost Quintus</i> , 19e eeuw, pastel op papier, 49,5 x 39,5 cm, schenking erven mevr. M. Quintus- Overbosch, 2009.0255

JHR. TJARDA VAN STARCKENBORGH STACHOUWER
<i>Studie van een boslaan</i> , ca. 1840-1895, potlood op papier, 25,5 x 23,6 cm, aankoop, 2009.0333
<i>Studie van een landschap</i> , ca. 1840-1895, potlood op papier, 24,5 x 35,5 cm, aankoop, 2009.0334
<i>Studie van een rotspartij met bomen</i> , ca. 1840-1895, potlood op papier, 35 x 23 cm, aankoop, 2009.0335
<i>Studie van twee planten</i> , ca. 1840-1895, potlood op papier, 15,4 x 15,5 cm, aankoop, 2009.0336
<i>Studie van diverse planten in een begroeiing</i> , ca. 1840-1895, potlood op papier, 22,2 x 34,8 cm, aankoop, 2009.0337
<i>Studie van vier planten</i> , ca. 1840-1895, potlood op papier, 13,4 x 19 cm, aankoop, 2009.0338
<i>Studie van een vlak landschap met een bomenrij langs een hek</i> , ca. 1840-1895, potlood op papier, 17,2 x 35,4 cm, aankoop, 2009.0339
<i>Studie van een zittende jongeman en planten</i> , ca. 1840-1895, krijt op papier, 28,2 x 25,2 cm, aankoop, 2009.0340
<i>Studie van een landschap II</i> , ca. 1840-1895, potlood op papier, 23,5 x 34,8 cm, aankoop, 2009.341
<i>Studie van beplanting</i> , ca. 1840-1895, potlood op papier, 25,8 x 31,5 cm, aankoop, 2009.0342
<i>Studie van een boom</i> , ca. 1840-1895, potlood op papier, 26 x 31,4 cm, aankoop, 2009.0343
<i>Studie van een boom II</i> , ca. 1840-1895, potlood op papier, 34,9 x 23,1 cm, aankoop, 2009.0344

<i>Studie van een landschap III</i> , ca. 1840-1895, potlood op papier, 22,8 x 34,5 cm, aankoop, 2009.345
<i>Studie van een landschap IV</i> , ca. 1840-1895, potlood op papier, 24,5 x 35 cm, aankoop, 2009.0346
<i>Studie van een landschap V</i> , ca. 1840-1895, potlood op papier, 24 x 34,1 cm, aankoop, 2009.0347
<i>Studie van een landschap VI</i> , ca. 1840-1895, potlood op papier, 21,8 x 35 cm, aankoop, 2009.0348
<i>Studie van een landschap VII</i> , ca. 1840-1895, potlood op papier, 16,2 x 35,5 cm, aankoop, 2009.0349
<i>Studie van een boom III</i> , ca. 1840-1895, potlood op papier, 36,6 x 29,6 cm, aankoop, 2009.0350
<i>Studie een landschap VIII</i> , ca. 1840-1895, potlood op papier, 24,8 x 35,5 cm, aankoop, 2009.0351
<i>Studie van een boerenerf</i> , ca. 1840-1895, potlood op papier, 22,9 x 34,7 cm, aankoop, 2009.0352
<i>Studie van een landschap IX</i> , ca. 1840-1895, potlood op papier, 25,4 x 36,3 cm, aankoop, 2009.0353
<i>Studie van een hek</i> , ca. 1840-1895, potlood op papier, 22,3 x 32,1 cm, aankoop, 2009.0354
<i>Studie van een bosrand</i> , ca. 1840-1895, potlood op papier, 25,9 x 30,9 cm, aankoop, 2009.0355
<i>Studie van een dorpsgezicht</i> , ca. 1840-1895, potlood op papier, 23 x 35 cm, aankoop, 2009.0356
<i>Studie van een boerderij</i> , ca. 1840-1895, potlood op papier, 24,3 x 36,3 cm, aankoop, 2009.0357
<i>Studie van een landschap X</i> , ca. 1840-1895, potlood op papier, 22,7 x 35,5 cm, aankoop, 2009.0358
<i>Studie van een ploeg</i> , ca. 1840-1895, potlood op papier, 12,5 x 26,6 cm, aankoop, 2009.0359
<i>Studie van een boerenerf II</i> , ca. 1840-1895, potlood op papier, 22,3 x 34,5 cm, aankoop, 2009.0360
<i>Studie van een landschap XI</i> , ca. 1840-1895, potlood op papier, 23,4 x 35,6 cm, aankoop, 2009.0361
<i>Studie van een landschap XII</i> , ca. 1840-1895, potlood op papier, 23,4 x 35 cm, aankoop, 2009.0362
<i>Studie van een landschap XIII</i> , ca. 1840-1895, potlood op papier, 23,1 x 34,5 cm, aankoop, 2009.0363
<i>Studie van een landschap XIV</i> , ca.1840-1895, potlood op papier, 19,9 x 27,7 cm, aankoop, 2009.0364
<i>Studie van een landschap XV</i> , ca. 1840-1895, potlood op papier, 17 x 24 cm, aankoop, 2009.0365
<i>Studie van mensfiguren</i> , ca. 1840-1895, potlood op papier, 27,6 x 18 cm, aankoop, 2009.0366
<i>Studie van een landschap XVI</i> , ca. 1840-1895, potlood op papier, 30 x 43,2 cm, aankoop, 2009.0367
<i>Studie van een landschap XVII</i> , ca. 1840-1895, potlood op papier, 12 x 20,3 cm, aankoop, 2009.0368
<i>Studie naar een doorgang</i> , ca. 1840-1895, potlood op papier, 29,5 x 36,8 cm, aankoop, 2009.0369
<i>Studie van beplanting II</i> , ca. 1840-1895, potlood op papier, 29,8 x 36,4 cm, aankoop, 2009.0370
<i>Studie van bomen</i> , ca. 1840-1895, potlood op papier, 29,8 x 36,4 cm, aankoop, 2009.0371

<i>Studie van een bootje</i> , ca. 1840-1895, potlood op papier, 22,5 x 24,5 cm, aankoop, 2009.0372
<i>Studie van een landschap XVIII</i> , ca.1840-1895, potlood op papier, 23 x 34,8 cm, aankoop, 2009.0373
<i>Studie van een hek II</i> , ca. 1840-1895, krijt op papier, 29,5 x 48,5 cm, aankoop, 2009.0374
<i>Studie van een landschap XIX</i> , ca. 1840-1895, krijt op papier, 19,4 x 27,6 cm, aankoop, 2009.0375
<i>Studie van een landschap XX</i> , ca. 1840-1895, krijt op papier, 22 x 31,9 cm, aankoop, 2009.0376
<i>Studie van een landschap XXI</i> , ca. 1840-1895, krijt op papier, 25,5 x 39,6 cm, aankoop, 0377
<i>Studie van een landschap XXII</i> , ca. 1840-1895, krijt op papier, 22,5 x 35 cm, aankoop, 2009.0378
<i>Studie van een landschap XXIII</i> , ca. 1840-1895, krijt op papier, 13,2 x 22,7 cm, aankoop, 2009.0379
<i>Studie van een landschap XXIV</i> , ca. 1840-1895, krijt op papier, 31,9 x 23,3 cm, aankoop, 2009.0380
<i>Studie van een landschap XXV</i> , ca. 1840-1895, krijt op papier, 22,2 x 27,7 cm, aankoop, 2009.0381
<i>Studie van een boom IV</i> , ca. 1840-1895, krijt op papier, 29,5 x 22,6 cm, aankoop, 2009.0382
<i>Studie van bebouwing</i> , ca. 1840-1895, krijt op papier, 31 x 46,8 cm, aankoop, 2009.0383
<i>Studie van een landschap XXVI</i> , ca. 1840-1895, krijt op papier, 42,5 x 46,3 cm, aankoop, 2009.0384
<i>Studie van een landschap XXVII</i> , ca. 1840-1895, krijt op papier, 35,2 x 49,5 cm, aankoop, 2009.0385

ZILVER

LUCAS VAN GIFFEN II
<i>Schenkan</i> , 1786-1787, zilver, aankoop, 2009.0013

ARNOLDUS VAN ESSEN
<i>Presentatietroffel legging eerste stenen van de woning van J.A. Sichterman</i> , 1743, zilver en hout, 29,5 x 10,5 x 7,5 cm, aankoop, 2009.0154

HENRICUS HUBERTUS
<i>Houten klapbuffet met zilveren fonteinpot en spoelbak</i> , ca. 1786, mahoniehout en zilver, 99 x 135 x 60 (buffet), bruikleen (Fam. A. A. A. Beckand), 2009.0153

BRUINS OVING
<i>Bestuursinsigne Brunhilde</i> , 1884, zilver, 5,1 x 3,9 cm, aankoop, 2009.0185

HANS F. TEN OEVER
<i>Paardenhoeftepel</i> , ca. 1650, zilver, 16.2 x 5,5 cm, legaat mevr. C. A. H. Barnasconi, 2009.0284

PIETER KLEIWER
<i>Brandewijnkom</i> , 1696-1697, zilver, 8,7 x 13,1 x 22,5 cm, legaat mevr. C. A. H. Barnasconi, 2009.0285

Bijbel met zilverbeslag, uitgegeven door Wed. J. Ratelband en J. Bouwer te Amsterdam, 1780, zilver, papier, 15 x 9 x 4,2 cm, legaat mevr. C. A. H. Barnasconi, 2009.0286

Set van twaalf theelepels (apostelepels), eind 19e eeuw, onbekende maker, zilver, 12,5 cm, aankoop, 2009.0386.A t/m L

MUNTEN EN PENNINGEN

Penning ‘Inwijding Monseigneur P.A. Nierman tot bisschop van het nieuwe bisdom Groningen waaronder ook Friesland, Drenthe en de Noordoostpolder’, 1956, brons, 8,8 cm, aankoop, 2009.0014

Jubileumpenning Burmann, 1934, koper, 2,8 cm, aankoop, 2009.0114

Penning Wilhelmina Koningin der Nederlanden, 1892, zilver, 6,6 cm, aankoop, 2009.0115

Twee medailles voor de carnavalsviering van het personeel van drukkerij Wolters Noordhoff, 1979, koperlegering, 4,1 x 3,6 cm, schenking (dhr. J. C. van der Wis), 2009.0136

Consumptiepenning FC Groningen, 21e eeuw, aluminium, 2,5 cm, schenking (dhr. H. Kemper, Groningen), 2009.0219

Consumptiepenning FC Groningen, 21e eeuw, aluminium, 2,5 cm, schenking (dhr. H. Kemper, Groningen), 2009.0220

Jubileumpenning Harddraverijvereniging te Groningen, 1928, zilver, 5 x 0,3 cm, aankoop, 2009.0221

Medaille of bestuurspenning van Vereniging Groningen Volle Kracht Vooruit, 1955, geëmailleerd metaal, 5,5 x 4,2 x 0,2 cm, aankoop, 2009.0222

Legpenning naar stadszegel, ca. 1970-1980, lood, 8 cm, kinderen van dhr. E.K. Postma en mevr. M. Beiboer, 2009.0263

Legpenning naar stadszegel, ca. 1970-1980, lood, 8 cm, kinderen van dhr. E.K. Postma en mevr. M. Beiboer, 2009.0263

Martinipenning naar stadszegel Groningen, Koninklijke Begeer, 1984, zilver, 3,7 cm, kinderen van dhr. E.K. Postma en mevr. M. Beiboer, 2009.0264

Martinipenning naar stadszegel Groningen, Koninklijke Begeer, 1984, zilver, 3,7 cm, kinderen van dhr. E.K. Postma en mevr. M. Beiboer, 2009.0265

Penning Gemeente Groningen, 1962, brons, 4,5 x 0,3 cm, aankoop, 2009.0293

Medaille Bevrijdingswandeltocht, 1962, metaal, textielmateriaal, 12,8 x 3,4 x 0,2 cm, aankoop, 2009.0303

HISTORISCHE VOORWERPEN

HERINNERINGSLAZEN

Glas Vespa Club Groningen, 1963, glas, 14 x 7 cm, aankoop, 2009.0006

Glas Vlugheid en Kracht, ca. 1964, glas, 13,5 x 6,5 cm, aankoop, 2009.0008

Glas Groningen’s Ontzet 1672 - 1972 Hooghoudt, 1972, glas, 13,5 x 6 cm, aankoop, 2009.0009

Glas Noord Nederlandse Motor Club 1914-1964, 1964, glas, 14 x 6,5 cm, aankoop, 2009.0010

Glas Parsifal 30 (1972 – 2002), 2002, glas, 13 x 5,5 cm, aankoop, 2009.0124

Glas Mesacosa, 20e eeuw, glas, 13,3 x 6 cm, aankoop, 2009.0125

Glas TC Lotea '59, ca. 1960 – 1970, glas, 14 x 6,3 cm, aankoop, 2009.0126

Glas zeventig jaar ‘De Havenkapel’, 20e eeuw, glas, 13,8 x 6,5 cm, aankoop, 2009.0127

Glas W. S. V. Voorwaarts, 1962, glas, 14 x 6,5 cm, aankoop, 2009.0128

Glas Groningen 50 jaar sport, 20e eeuw, glas, 12,5 x 6 cm, aankoop, 2009.0129

Glas Sportclub Groningen, ca. 1972, glas, 13,3 x 7 cm, aankoop, 2009.0130

Glas Christelijke Sportvereniging Oranje Nassau 50 jaar: 1918 – 1968, 1968, glas, 17 x 6,5 cm, aankoop, 2009.0138

Glas Sportvereniging De Heracliden: 1934 – 1974, 1974, glas, 17 x 6,5 cm, schenking (dhr. T. Juk), 2009.0139

Glas V.V. Westerbroek: 1921 – 1996, 1996, glas, 10,4 x 7 cm, aankoop, 2009.0140

Glas Oranje Nassau, Groningen, 20e eeuw, glas, 17 x 6,5 cm, aankoop, 2009.0141

Glas Voetbalvereniging Velocitas, Groningen, 20e eeuw, glas, 17,3 x 6,7 cm, aankoop, 2009.0142

Glas Dorpshuis Feerwerd en omstreken: 5 mei 1979, 1979, glas, 13,6 x 6,1 cm, aankoop, 2009.0143

Glas Watergroep ‘De Bevers’, 1964, glas, schenking (dhr. T. van Oven), 2009.0147

Glas Voetbalvereniging Astrea, Groningen, 20e eeuw, glas, aankoop, 2009.0148

Glas Voetbalvereniging Farmsum, 20e eeuw, glas, schenking (Mevr. G. G. Bakker), 2009.0149

Glas Havenkapel, Delfzijl: 70 jaar, 20e eeuw, glas, schenking (Mevr. G. G. Bakker), 2009.0150

Glas met wapen van Provincie Groningen, 20e eeuw, glas 5,5 x 4,5 cm, aankoop, 2009.0160

Glas met wapen van Provincie Groningen, 20e eeuw (voor 1985), glas, 10,7 x 6,6 cm, aankoop, 2009.0161

Glas met wapens van stad Groningen, Provincie Groningen en een afbeelding van de Martinitoren, ca. 1970 – 1980, glas, 16,9 x 6,5 cm, aankoop, 2009.0162

Glas ACLD, Groningen, 1980, glas, 6,8 x 5,5 cm, aankoop, 2009.0166

Glas Rijksuniversiteit Groningen, ca. 1980, glas, 6,9 x 5,5 cm, aankoop, 2009.0167

Glas Groninger Studenten Amateur Voetbal Vereniging Forward, 1988, glas, schenking (Dr. W. Bras), 2009.0171

Glas Groninger Studenten Amateur Voetbal Vereniging Forward, ca. 1970 – 1990, glas, schenking (Dr. W. Bras), 2009.0172

Wijnglas met afbeelding van de Martinitoren te Groningen, 20e eeuw, glas, 13,2 x 8 cm, aankoop, 2009.0192

Glas met afbeelding van de Martinitoren te Groningen, 20e eeuw, glas, 10,3 x 5,9 cm, aankoop, 2009.0193

Glas GRC, 1992, glas, 13,3 x 5,6 cm, aankoop, 2009.0195

Glas Chinees Indisch Restaurant King Man, Groningen, 20e eeuw, glas, 15,9 x 7,7 cm, aankoop, 2009.0196

Glas “De Havik”, 20e eeuw, glas, 14 x 6,5 cm, aankoop, 2009.0216

Glas met afbeelding van de Martinitoren, 20e eeuw, glas, 13,1 x 6.5 cm, aankoop, 2009.0252

Glas Hanze Hogeschool, 20e eeuw, glas, 18,6 x 7.5 cm, aankoop 2009.0260

Glazen Ranja, 20e eeuw, glas, 9,5 x 5.3 cm, aankoop, 2009.0262

Glas Stemningsorkest Alteveer, 1965, glas, 13,9 x 6,6 cm, aankoop, 2009.0271

Glas Gemeente Oude Pekela, ca. 1960-1970, glas, 14,1 x 6.6 cm, aankoop, 2009.0272

Glas Sportvereniging Jupiter, 2005, glas, 13,4 x 6,6 cm, schenking dhr. dr. K. Essink, 2009.0273

Glas NOB v P, ca. 1960-1970, glas, 14,1 x 6,6 cm, aankoop, 2009. 0275

Glas zeeverkenersgroep St. Nicolaas Groningen, 1965, glas, 15,1 x 7 cm, aankoop, 2009.0323

Glas NOB v P afdeling Noord, 1960-1969, glas, 13,9 x 6,5 cm, aankoop, 2009.0324

Glas wapen Appingedam, 1970, glas, 17,3 x 7 cm, aankoop, 2009.0325

Glas met opdruk NOB v P, 1960-1969, glas, 13,9 x 6,5 cm, aankoop, 2009.0326

Glas 28 augustus Gronings Ontzet, 1972, glas, 13,9 x 7,4 cm, schenking dhr. Jan van der Wis, 2009.0327

Glas GVAV Rapiditas, 1960-1969, glas, 12,4 x 6,5 cm, aankoop, 2009.0328

Glas NOB v P, 1960-1969, glas, 13.9 x 6,5 cm, aankoop, 2009.0329

Glas voetbalvereniging Muntendam opgericht 20 mei 1926, 1966, glas, 14,1 x 6,4 cm, aankoop, 2009.0330

RECLAMEMATERIAAL

Glas met logo Woldring en Idema, ca. 1960, glas, 5,5 x 4,5 cm, aankoop, 2009.0007

Spelden, ca. 1965-1970, metaal en email, diverse afmetingen, schenking (Rob Dijkstra), 2009.0012

Ontbijtbord ‘De Faun’, Petrus Regout & Co, 20e eeuw, Maastrichts porselein, 3 x 24 cm, aankoop, 2009.0039

Soepbord ‘De Faun’, Petrus Regout & Co, 20e eeuw, Maastrichts porselein, 4,5 x 24 cm, aankoop, 2009.0040

Poster “Tentoonstelling van Toegepaste Electriciteit”, Willy Sluiter, 1914, inkt op papier, 82,5 x 62,7 cm, aankoop, 2009.0116

Kledinghanger ‘De Metador’, 20e eeuw, hout en metaal, 17,5 x 37,7 x 1,5 cm, schenking (Pieter Schmidt), 2009.0119

Fles voor limonadegazeuse van Fa. J. H. Vonder, Groningen, 20e eeuw, glas, metaal en rubber, 29 x 7,7 cm, aankoop, 2009.0120

Koekkastje Bakkerij Olinga, ca. 2000, hout, 33 x 10,5 x 9,5 cm, schenking (Bakkerij Olinga), 2009.0121

Glas rederij M. Smits, 20e eeuw, glas, schenking (Mevr. G. G. Bakker), 2009.0151

Koektrommel van Firma L. G. Klaassens, 20e eeuw, blik, 44 x 28 cm, aankoop, 2009.0152

Doos Firma J. G. Meijer Sucadekoek: 1941 – 1942, 1941-1942, karton, schenking (dhr. E. M. Knol), 2009.0156

Asbak van Voetbalvereniging Groninger Boys: 1922 – 1962, 1962, glas, 10,9 x 10,9 x 2,9 cm, schenking (dhr. K. van Sinderen), 2009.0159

Glas Gasunie, 20e eeuw, glas, 14 x 5,3 cm, aankoop, 2009.0163

Glas Chinees Indisch Restaurant ‘China Garden’, Groningen, ca. 1970 – 1980, glas, 11,9 x 6,5 cm, aankoop, 2009.0165

Glas Camera, Groningen, ca. 2003, glas, aankoop, 2009.0170

Koekdoos banketbakkerij Timmerman, Groningen / Haren, 20e eeuw, drukinkt op karton, 29 x 9 x 8 cm, schenking (Banketbakkerij Timmerman, Groningen), 2009.0173

Koekdoos “Echte Groninger Koek”, 20e eeuw, drukinkt op karton, 32 x 9,5 x 7 cm, schenking (Bakker Hoekstra, Groningen), 2009.0174

Koekdoos Echte Bakker Brandsma, Groningen, 20e eeuw, drukinkt op karton, 32 x 9,5 x 7 cm, schenking (Echte Bakker Brandsma, Groningen), 2009.0175

Koekdoos Fa. J Bolt & Zn., Groningen, 20e eeuw, drukinkt op karton, 32 x 9,5 x 7 cm, schenking (Fa. J. Bolt & Zn., Groningen), 2009.0176

Koekdoos Fa. E. Knol & Zn., Groningen, 20e eeuw, drukinkt op karton, 32 x 9,5 x 7 cm, schenking (Fa. E. Knol & Zn., Groningen), 2009.0177

Koekdoos Fa. E. Knol & Zn., Groningen, ca. 2007, drukinkt op karton, 32 x 9,5 x 7 cm, schenking (Fa. E. Knol & Zn., Groningen), 2009.0178

Koekdoos Echte Bakker Staghouwer, Zuidhom / Aduard, 20e eeuw, drukinkt op karton, 32 x 9,5 x 7 cm, schenking (Echte Bakker Staghouwer, Zuidhorn/ Aduard), 2009.0179

Koekdoos Fa. J. Bolt & Zn., Groningen, na 1994, drukinkt op karton, 32 x 9,5 x 7 cm, schenking (Fa. J. Bolt & Zn., Groningen), 2009.0180

Herinneringsbord Fa. J. Bolt & Zn., Groningen, 1993, porselein, 23,1 x 2,4 cm, aankoop, 2009.0183

Glas Groningen ‘n Toekomst, ca. 1970 – 1980, glas, 17,1 x 6,6 cm, schenking (Mevr. M. Starreveld, Haren), 2009.0194

Eierdoppen Groninger Dagblad, 1995, porselein, 6,6 x 5 cm, aankoop, 2009.0258

Roerstaafjes Ranja, ca. 1930-1940, glas, 14 x 0,8 cm, aankoop, 2009.0261

Koekblik, 20e eeuw, blik, 30,7 x 11,5 x 9,2 cm, schenking dhr. E. de Jonge, 2009.0269

Glas ‘Ranja’ oranje (Promotiemateriaal CP Fabrieken NV Groningen), Dirk Hart (ontwerper logo), ca. 1960-1969, glas, 8,6 x 6,5 cm, schenking Jan van der Wis, 2009.0274

Kopie van een historisch affiche Nieuwsblad van het Noorden, 1995, drukinkt op papier, 74,5 x 49,3 cm, aankoop, 2009.0276

Koekkast Koekfabriek “De Cranepoort”, ca. 1950-1960, hout, ijzer, verf, afmetingen onbekend, schenking familie Boerema, 2009.0282

Kleerhanger Bos & Meijering, ca. 1930-1960, hout, metaal, 19 x 43 x 1 cm, schenking J. van der Wis, 2009.0296

Kleerhanger H. H. Meijering, ca. 1930-1960, hout, metaal, 18 x 42,5 x 0,9 cm, schenking J. van der Wis, 2009.0297

Kleerhanger H. H. Meijering, ca. 1930-1960, hout, metaal, 16,5 x 38 x1,5 cm, schenking J. van der Wis, 2009.0298

Kleerhanger H. H. Meijering, ca. 1930-1960, hout, metaal, 17 x 41,8 x 1,1 cm, schenking J. van der Wis, 2009.0299

Kleerhanger H. H. Meijering, ca. 1930-1960, hout, metaal, 16,7 x 42 x 1,1 cm, schenking J. van der Wis, 2009.0300

Kleerhanger H. H. Meijering, ca. 1930-1960, hout, metaal, 23,5 x 43,8 x 1 cm, schenking J. van der Wis, 2009.0301

Beker thuiszorg Groningen, 2003, porselein, 9,5 x 10,5 x 8,2 cm, aankoop, 2009.0322

Glas scheepswerf E. J. Smit Westerbroek, 1960-1969, glas, 15,3 x 7 cm, aankoop, 2009.0331

Glas met logo van wijnhandel Woldring & Idema, 1960-1969, glas, 14,4 x 5,9 cm, aankoop, 2009.0332

OVERIGE

Mok met wapen van Waterschap Eemszijlvest, ca. 1987 – 2000, porselein, 6,5 x 9,5 cm, aankoop, 2009.0164

Beker Meerstad Groningen Buitengewoon, 2003, aardewerk, 9,5 x 8,1 x 11,8 cm, aankoop 2009.0270



WESTERSE KERAMIEK

ANTÓNIO ROSA CERAMICÁS / JAN KAMPHUIS

Waterkan, vervaardigd voor het Academisch Ziekenhuis Groningen, 20e eeuw, keramiek, 18,5 x 12,5 cm, aankoop, 2009.0005

WICHER WICHERS

Bord met voorstelling van de Martinitoren, ca. 1990, porselein, 2,7 x 24 cm, aankoop, 2009.0117

Kruik met afbeeldingen van de Martinitoren en de Rijksuniversiteit Groningen, 20e eeuw, porselein, 19,6 x 7,5 cm, aankoop, 2009.0189

Kleine melkkan met het wapen van de stad Groningen, Royal Grafton, ca. 1915 – 1933, porselein, 3,8 x 5,5 x 3 cm, aankoop, 2009.0135

Schaaltje met afbeelding van het Groninger station, porselein, 21,7 x 10 x 2,9 cm, aankoop, 2009.0137

Tegel met de Martinitoren, Groningen, Westraven (Utrecht), keramiek, 15 x 10,2 x 1,8 cm, aankoop, 2009.0144

Tegel met de Martinitoren, Groningen, Porseleine Fles (Delft), keramiek, 15,1 x 10,2 x 1,6 cm, aankoop, 2009.0145

JACOB KONINGEN / SCHÖNWALD

Koffiekop en schotel met het wapen van de Gemeente Groningen, 20e eeuw, porselein, 6,2 x 6,2 cm (kop), 13,3 x 2,3 cm (schotel), aankoop, 2009.0186

WICHER WICHERS / ARZBERG

Theekop en schotel met het wapen van de Gemeente Groningen, 20e eeuw, porselein, 7,1 x 5,8 cm (kop), 13,8 x 1,9 cm (schotel), aankoop, 2009.0187

Kop en schotel met het wapen van de Gemeente Groningen, 20e eeuw, porselein, 7,9 x 6,4 cm (kop), 13,9 x 2 cm (schotel), aankoop, 2009.0188

JACOB KONING

Borrelbekertje met afbeeldingen van de Martinitoren en de Rijksuniversiteit Groningen, 20e eeuw, porselein, 5,7 x 4 cm, aankoop, 2009.0190

Twee schotelletjes met afbeelding van de Martinitoren te Groningen, 20e eeuw, porselein, 10,1 x 1,5 cm, aankoop, 2009.0191

Drie fragmenten van twee schoorsteenbeelden, ca. 1600 – 1650, terracotta, 19 x 15,5 x 6,5 cm (a), 20,5 x 16,5 x 5,5 cm (b), 15,5 x 23 x 6,5 cm (c), schenking (dhr. G. Kortekaas, Groningen), 2009.0218

Vaasje met afbeelding van de Martinitoren, Gzn, Plateelbakkerij fa. P. van der Want, 20e eeuw, aardewerk, 10,8 x 9 cm, aankoop, 2009.0251

Souvenir: Bord met afbeelding van straat in Usquert, ca. 1930-1940, aardewerk, 2,7 x 20 cm, aankoop, 2009.0256

Tegel zwemdiploma, Westraven Utrecht, 1940, aardewerk, 10,2 x 10,2 x 1,2 cm, schenking dhr. H. van der Meer, 2009.0257

Souvenir: Tegel met afbeelding van Martinitoren, 20e eeuw, aardewerk, papier, inkt en verf, 20,7 x 10,4 x 0,6 cm, schenking dhr. Taco Tel, 2009.0259

Bonbonschaal met afbeeldingen van het stadhuis op de Grote Markt, ca. 1925, porselein, 17 x 17,5 x 6 cm, aankoop, 2009.0291

Asbak met afbeelding van de Martinitoren, 20e eeuw, porselein met paarlemoerluster, 4,2 x 13,6 cm, aankoop, 2009.0292

OOSTERSE KERAMIEK

Ovale Schaal, Chinees porselein, 5 x 40,5 x 31 cm, ruiling (Philadelphia Museum of Art), 2009.0168

Tafelbord met het familiewapen van Sichterman, Chinees porselein, 3 x 23 cm, aankoop, 2009.0169

Bord in Kakiemon stijl, porselein, aankoop, 2009.0224

DIVERSEN

Gevelsteen met wapen van stad Groningen, 17e eeuw, zandsteen, 108 x 80 x 16 cm, schenking (Stichting Monument en Materiaal), 2009.0004

Theelepels, 20e eeuw, Biggelaar pleet 90, 11,5 x 2 cm, aankoop, 2009.0011

Kistje met dertien onderscheidingen en medailles alsmede twee bankbiljetten, 19e – 20e eeuw, 28,4 x 12,5 x 8,5 cm (kistje), schenking (mevr. H. S. de Jonge- Bolmeijer), 2009.0118

Lepeltje met afbeelding van de Martinitoren, PAKO metaalwaren-fabriek, ca. 1950, verzilverd, 12 x 2 cm, aankoop, 2009.0122

Legpuzzel "Oud Holland"-serie, 20e eeuw, karton, 18,3 x 12,2 x 2,8 cm, aankoop, 2009.0123

Opschepmaat, koper en hout, bruikleen (Stichting Provinciale Groninger Oudheidkundige Commissie), 2009.0131

Opschepmaat, koper en hout, bruikleen (Stichting Provinciale Groninger Oudheidkundige Commissie), 2009.0132

Schop aan steel, koper, hout, bruikleen (Stichting Provinciale Groninger Oudheidkundige Commissie), 2009.0133

Rechthoekige avondmaalschotel, tin (uit kerk Wehe), 19e eeuw, tin, 36,5 x 24,8 x 2,3 cm, bruikleen (Stichting Oude Groninger Kerken), 2009.0134

Souvenir met afbeelding Station Groningen, 20e eeuw, kleurenfoto in lijstje, 17 x 19,5 cm, aankoop, 2009.0184

Theelepels met Martinitoren te Groningen, verzilverd metaal, 12,7 x 2,4 x 0,9 cm, aankoop, 2009.0223

Herinneringsraam 1926 – 1951 Bakkers Vakschool te Groningen, 20e eeuw, gebrandschilderd glas in lood, afmetingen onbekend, schenking dhr. A. J. Bakker, 2009.0253

Kruik met afbeelding van Martinitoren, Buchan & Co, A. W. Engels steengoed, afmetingen onbekend, schenking van de kinderen van dhr. E.K. Postma en mevr. M. Beiboer, 2009.0283

Kruik met afbeelding van Martinitoren, Buchan & Co, A. W., ca. 1950-1970, steengoed, 21,5 x 10,1 cm, schenking dhr. dr. F. Westra, 2009.0294

Armband met opschrift: 'ORANJE', 1945, katoen, verf, 9 x 38 cm, schenking kinderen van dhr. E.K Postma en mevr. M. Postma- Bleiboer, 2009.0295

Pijpenreutel, 19e eeuw, been, 10,8 x 2,2 x 0,6 cm, schenking mevr. T. D. Noorda- Sloot, 2009.0302

Koekblik met afbeelding van de 'Paardekeuring, 28 augustus 1920', 1990, blik, 6,2 x 18,5 x 13,2 cm, schenking dhr. dr. F. Westra, 2009.0304

Bord met het logo van 'GRONINGEN 950 (1040 - 1990)', 1990, 2,5 x 25,5 cm, glas, aankoop, 2009.0305

Munitieverpakking met opschrift in potlood: 'Hoogkerk zaterdagmiddag 14-4-45', 20e eeuw, 45,5 x 31,5 x 10 cm, gemengde media, schenking van de kinderen van dhr. en mevr. Beiboer, 2009. 0306

Puzzel Groninger Internment Camp, 1914-1918, 30,3 x 20 x 1,8 cm, papier op hout, schenking Gemeente Museum Deventer, 2009.0307

Emaïlle bordje van de Luchtbeschermingsdienst Groningen, met het opschrift: 'BLOKHOOFD BESCHERMING BEVOLKING', 1940-1945, geëmailleerd metaal, 11,8 x 18,9 x 0,7 cm, schenking dhr. Jan van der Wis, 2009.0308

Emaïlle bordje van de Luchtbeschermingsdienst Groningen, met het opschrift: 'LUCHTB. ONTSM. DIENST', 1940-1945, geëmailleerd metaal, 8,4 x 50,1 x 0,5 cm, schenking dhr. Jan van der Wis, 2009.0309

Emaïlle bordje met leren riemen van de Luchtbeschermingsdienst Groningen, met het opschrift: 'BLOKPLOEG L.B.', 1940-1945, geëmailleerd metaal en leer, 10 x 36 x 2,2 cm, schenking dhr. Jan van der Wis, 2009.0310

Armband Luchtbeschermingsdienst Groningen, met opdruk: 'LUCHT-BESCHERMING', 1940-1945, katoen, 12,6 x 39,6 cm, schenking dhr. Jan van der Wis, 2009.0311

Armband Luchtbeschermingsdienst Groningen, met opdruk: 'Luchtbeschermingsdienst / BRANDWEER', 1940-1945, katoen met opdruk in rode inkt, 12,9 x 37,5 cm, schenking dhr. Jan van der Wis, 2009.0312

Armband Luchtbeschermingsdienst Groningen, met opdruk: 'OPR. LUCHT-BESCHERMING W-III-BL F', 1940-1945, katoen met opdruk in groene en zwarte inkt, 13,1 x 36,5 cm, schenking dhr. Jan van der Wis, 2009.0313

Armband Luchtbeschermingsdienst Groningen, met opdruk: 'LBD / Luchtbeschermingsdienst / Algemeene dienst', 1940-1945, katoen met opdruk in rode en blauwe inkt, 12,6 x 37,8 cm, schenking dhr. Jan van der Wis, 2009.0314

Armband Luchtbeschermingsdienst Groningen, met opdruk: 'L.B.', 1940-1945, katoen met opdruk in blauwe inkt, 9,1 x 31 x 72 cm, schenking dhr.

Jan van de Wis, 2009. 0315

Armband Luchtbeschermingsdienst Groningen, met opdruk: 'Luchtbeschermingsdienst / Ontsmettingsdienst', 1940-1945, katoen met opdruk in gele inkt, 12,4 x 37,5 cm, schenking dhr. Jan van der Wis, 2009.0316

Armband Luchtbeschermingsdienst Groningen, met opdruk: 'Luchtbeschermingsdienst / Keldermeester', 1940-1945, katoen met opdruk in blauwe inkt, 12,4 x 38 cm, schenking dhr. Jan van der Wis, 2009.0317

Armband Luchtbeschermingsdienst Groningen, met opdruk: 'LUCHT-BESCHERMING / BRANDW. vak V - blok', 1940-1945, katoen met opdruk in groene en blauwe inkt, 10,5 x 34,5 cm, schenking dhr. Jan van der Wis, 2009.0318

Armband Luchtbeschermingsdienst Groningen, met opdruk: 'STRASSEN-ERLAUBNIS' en een stempel van het electriciteits bedrijf Gemeente Groningen', 1940-1945, katoen met opdruk in blauwe inkt, 10,5 x 38,2 cm, schenking dhr. Jan van der Wis, 2009.0319

Armband Luchtbeschermingsdienst Groningen, met opdruk: 'Luchtbeschermingsdienst / Verbindingsdienst', 1940-1945, katoen met opdruk in blauwe inkt, 13 x 38,5 cm, schenking dhr. Jan van der Wis, 2009.0320

Armband Luchtbeschermingsdienst Groningen, met opdruk: 'LBD / Luchtbeschermingsdienst / Verbindingsdienst', 1940-1945, katoen met opdruk in bruine en zwarte inkt, 13,5 x 38 cm, schenking dhr. Jan van der Wis, 2009.0321

AFDELING COLLECTIES

In 2009 heeft de afdeling collecties grote vorderingen gemaakt met de zogenaamde standplaatsregistratie. Het is de bedoeling dat aan het eind van 2010 de meeste objecten een vaste standplaats hebben gekregen in het objectenregistratiesysteem.

In het kader van de op handen zijnde revitalisatie van het museumgebouw zijn voorbereidingen getroffen om het laatste collectieonderdeel van de Gouden Toren over te brengen naar het buitendepot: de ruim 12.000 prenten, tekeningen en kunstenaarsboeken. Na deze verhuizing zullen alleen de uit edelmetaal vervaardigde artefacten in de toren van het museum achterblijven.

Het hoofd collecties heeft zich in 2009 intensief beziggehouden met de voorbereidingen van de revitalisatie en de registrar is meer en meer betrokken bij tentoonstellingsprojecten. Om de kerntaken van de afdeling toch op verantwoorde wijze te kunnen uitvoeren is er, op tijdelijke basis, een assistent-registrar aangetrokken.

In september 2009 heeft de directie na evaluatie besloten dat het hoofd collecties zijn leidinggevende rol over twee afdelingen, te weten de afdeling collecties en de technische dienst, zal behouden. De samenwerking tussen beide afdelingen verloopt, zowel bij tentoonstellingsopbouw als andere werkzaamheden, naar tevredenheid.

BRUIKLENEN

Het aantal bruikleenaanvragen van Nederlandse en Europese musea is in 2009 constant gebleven. Musea van buiten Europa hebben in mindere mate een beroep gedaan op onze collectie. Opvallend is dat er bij onderhandelingen over de bruikleenvoorwaarden, en de daarmee samenhangende kosten, meer werd gekeken naar mogelijke besparingen.

Waar in de voorgaande jaren de meeste bruikleenaanvragen van binnen- en buitenlandse musea vooral onze collecties mode en design betroffen, bleek in 2009 juist de oudere kunst uit ons bezit erg in trek. Vooral de Aziatische keramiek, historische artefacten en de oude schilderkunst stonden meer in de belangstelling dan voorheen. De werken van De Ploeg bleven onverminderd populair bij de Nederlandse en Duitse musea. Het Stedelijk Museum Alkmaar spande, met een selectie van 100 werken, hierbij de kroon. Met 25 schilderijen en tekeningen uit de laren '50 en '60 heeft het Groninger Museum in 2009 een substantiële bijdrage geleverd aan de tentoonstelling *Intensely Dutch*, georganiseerd door de Art Gallery New South Wales te Sydney, Australië.

EDUCATIE EN PUBLIEKSINFORMATIE

PUBLIEKSINFORMATIE

Er verschenen drie museummagazines: 'Cuba, kunst en geschiedenis van 1868-heden'; 'Folkert de Jong' en 'Duits Expressionisme / Bernhard Wilhelm en Jutta Kraus'.

Het magazine bij de tentoonstelling over Cuba, met bijdragen van onder meer Nathalie Bondil, directrice van het Montreal Museum of Fine Arts en Hortensia Montero Mendéz, conservator van het Museo de Belles Artes in Havana, behandelt de totstandkoming van de tentoonstelling, de fotografie, de avant-gardeschilderkunst van de jaren dertig, de collectieve wandschildering van 1967, installaties van eigentijdse kunstenaars, dans en muziek (interviews met danser Jorge Gómez en pianist Gustavo Corrales Romero) en bevat een reisverslag van recensent/journalist Wim van der Beek. Verder zijn er artikelen over de tentoonstellingen van Wobbe Alkema en 'Jong in Groningen', waaronder interviews met de kunstenaars Martin Tissing, Drewes de Wit en Olga Wiese, en tenslotte een stuk over de tentoonstelling 'Daniëlle Kwaaitaal, Whispering Waters'. Ook is er aandacht voor bierglazen met opdruk van Groningse sportclubs.

Het magazine bij de tentoonstelling van Folkert de Jong gaat over zijn inspiratie, zijn materiaalgebruik en de ontwikkeling in zijn oeuvre en het werk *Infinite Silence...* dat door het museum werd aangekocht. Verder is er aandacht voor de tentoonstelling over de Veendorp-collectie, waarin een aantal werken afzonderlijk wordt toegelicht, 'Jong in Groningen' en de educatieve projecten De Vuurvogel (een interview met kunstenaar Othilia Verdurmen) en de Juniorclub.

Het derde magazine is een dubbelnummer bij de tentoonstellingen 'Duits Expressionisme' en 'Bernhard Wilhelm en Jutta Kraus'. Een artikel behandelt de invloeden, vernieuwingen en het belang van de Brücke, directrice Magdalena Moeller van het Brücke Museum in Berlijn wordt geïnterviewd, en er is aandacht voor de belangstelling voor circus en variété in de metropool Berlijn en de invloed van werken uit de Eerste Wereldoorlog op de popmuziek van de jaren tachtig. Voorts is er aandacht voor de afbeelding van de Martinitoren in allerlei uitingen. Het gedeelte over Bernhard Wilhelm en Jutta Kraus gaat over hun tienjarige samenwerking en de drijfveren en ideeën middels een interview door modejournaliste Bregje Lampe. Daarnaast staat er informatie over het educatieve project Battleproof en de Juniorclub. Bij de artikelen over de mode staan korte samenvattingen in het Engels.

In elk magazine zijn vaste pagina's opgenomen met bijdragen over het Groninger Forum, de Menkemaborg en de Vereniging van Vrienden van het Groninger Museum. De magazines worden ter download aangeboden op de website en zijn behalve in het museum, ook in de webshop te koop.

Naast de magazines werden multimediatours ontwikkeld voor de publieksbegeleiding bij tentoonstellingen. In de multimediatours wordt gebruik gemaakt van gesproken toelichtingen, muziek, extra afbeeldingen en filmpjes, waardoor een extra individuele beleving van de werken op de expositie wordt geboden. Bij de tentoonstelling 'Cuba' werd een tour ontwikkeld door stagiair Niek Hartering (in Nederlands en Engels). Een vergelijkbare tour werd gemaakt bij de tentoonstelling 'Duits Expressionisme', door stagiaire Anne Behrendt (in Nederlands, Duits en Engels). Bij 'Wobbe Alkema' werd de tour ingesproken door gastconservator en deskundige Doeke Sijens. Bij 'Jong in Groningen' werden videofilmpjes gemaakt van kunstenaar Martin Tissing, tevens inrichter van de tentoonstelling, die de gebruiker meenam door de zalen. Deze formule, waarbij geen afzonderlijke nummertjes bij bepaalde werken worden gebruikt, en een sterke 'human interest' heeft omdat de informatie uit eerste hand door de kunstenaar zelf wordt gegeven, bleek zowel inhoudelijk als praktisch heel geschikt. Indien mogelijk zal het ook bij andere tentoonstellingen worden toegepast.

Bij de grote tentoonstellingen over Cuba en Duits Expressionisme werden gratis publieksboekjes gemaakt, in Nederlands en Engels (bij Duits Expressionisme Engels/Duits). In deze boekjes was ook een historische tijdslijn opgenomen. De informatie in deze publieksboekjes werd afgestemd met de informatie in de multimediatours. Bij de tentoonstelling 'Folkert de Jong' werd een meeneem-zaalblad gemaakt met korte toelichting op de werken in de zalen. Deze tekst kan ook van de website gedownload worden.

Bij de tentoonstelling 'Jong in Groningen' werd een speciaal project ontwikkeld. De tentoonstelling zelf riep herinneringen op aan de stad Groningen en het rebelse kunstenaarschap in de jaren zestig, voor bezoekers van middelbare leeftijd. Maar het algemene gevoel van tegendraads zijn en experimenteren gold voor alle leeftijden. Daarom werden de bezoekers uitgedaagd hun mooiste jeugdherinnering op te schrijven en in een dropbox bij de entree van de tentoonstelling te deponeren, of via de website te mailen. De mooiste herinneringen werden geselecteerd door Willemijn Krijnen, die het project bedacht. Vervolgens werden er foto's bij gemaakt door

de kunstenaars Sije Kingma, Gerben Burkhart en Bas Heidenrijk (van filosofisch kunst- en cultcollectief De Heideggers). Zij verbeeldden op eigen wijze de sfeer van de herinnering. De mooiste foto's en teksten werden op de website geplaatst. In totaal namen 60 mensen deel.

BASISONDERWIJS EN KINDEREN

Voor het basisonderwijs werden, naast de reguliere programma's over het gebouw, speciale programma's ontwikkeld rondom 'Cuba' en 'Folkert de Jong'. Ook de inrichting van het kinderatelier, waar zich het doe-gedeelte van het bezoek afspeelt, werd aangepast aan de sfeer van de actuele tentoonstelling.

Gedurende het gehele jaar werden workshops gegeven voor groepen van het SKSG (Stichting Kinderopvang Groningen), waarmee het museum een convenant heeft. Tien groepen van verschillende locaties deden mee aan workshops over Waterhouse en Cuba. In de zomervakantie vonden twee grote schilderworkshops in het kader van Summerscout plaats, waarbij de deelnemers een gezamenlijke grote voorstelling maakten op de grond in het Coop Himmelblau paviljoen, gebaseerd op Salon de Mayo uit de Cuba tentoonstelling.

Voor individuele kinderen waren er Art Treks beschikbaar bij 'Cuba' en 'Bernhard Wilhelm en Jutta Kraus'.

VOORTGEZET ONDERWIJS

Digitale lesbrieven werden ontwikkeld bij 'Cuba' en 'Duits Expressionisme'. De lesbrieven over Cuba had de volgende onderwerpen: inleiding; de koloniale periode; fotografie; avant-garde schilderkunst; Cubaanse identiteit; The All Night City; de Revolutie; Cuba nu en de actualiteit; vergelijkingen tussen kunstwerken en tenslotte kijkwijzers voor havo en vwo. Bij de aanvang van de tentoonstelling werd een informatiemiddag voor docenten gehouden met rondleiding.

De lesbrieven over Duits Expressionisme was onderverdeeld in: een inleiding; portretten; thema's (meisjesmodellen, inspiratie bij popmuziek jaren tachtig, circus en dans, recreatie); kunsthistorische vergelijkingen; werken in de collectie van het museum en tenslotte een kijkwijzer voor havo en een kijkwijzer bij 'Bernhard Wilhelm en Jutta Kraus'.

Vanaf september werd gestart met de voorbereiding van Battleproof, een vernieuwend educatief project rondom drie tentoonstellingen. Op 9 september werd een informatiebijeenkomst voor docenten verzorgd, met voorbeschuiving van dit bijzondere project. Battleproof werkt als volgt: een klas krijgt in het museum een rondleiding door de tentoonstellingen van Folkert de Jong, Bernhard Wilhelm en Jutta Kraus en het Duits Expressionisme. Vervolgens gaat de klas met een coach op school aan de slag met het in elkaar zetten van een korte performance, geïnspireerd op één of meerdere tentoonstelling(en). Welke kunstvorm voor deze performance wordt gebruikt is vrij: dans, rap, muziek, beeldend, mode, film, theater of een combinatie, het mag en kan allemaal. Tot slot gaan twee klassen tegen elkaar 'battlen' door hun performance in het Groninger Museum op te voeren. De klassen zijn zelf verantwoordelijk voor het werven van publiek voor hun spetterende en flitsende optreden. Dit publiek zal een belangrijke rol spelen in het beoordelen van de performances: voor welke klas wordt het hardst geklapt? Hoeveel decibel wordt er gemeten? Uiteindelijk worden de beste performances geselecteerd en mogen die leerlingen hun kunsten voor een professionele jury nogmaals vertonen op de feestelijke 'Eind-Battle' op zaterdag 17 april 2010.

In de eerste week na de opening van de tentoonstelling van Folkert de Jong hebben zes klassen van het Zernike College uit Haren deelgenomen aan de eerste aflevering van Battleproof. Op dinsdag 14 oktober 2009 zijn alle klassen in het museum ontvangen door hun coach voor een rondleiding over de tentoonstelling van Folkert de Jong. De kleurrijke, bizarre beelden van De Jong bleken aansprekend te zijn voor de leerlingen. Ze luisterden aandachtig en het afvuren van vragen werd niet geschuwd. Na de rondleiding praatten de leerlingen nog even na met de coach over de indrukken die tijdens de rondleiding waren opgedaan. De volgende dag vertrokken de coaches vroeg naar het Zernike College in Haren om de klassen te coachen bij het ontwikkelen van de performances. Spannend, omdat de coaches niet wisten of de leerlingen wel met ideeën zouden komen en of dit idee in de korte voorbereidingstijd wel goed uitgewerkt kan worden. Achteraf bleek dat de klassen snel tot creatieve ingevingen kwamen en enthousiast aan de slag gingen met de voorbereidingen. Voor elk probleem werd snel een praktische oplossing gevonden: Geen hoed? Dan maken we er toch één? Geen paard? Een kleed, een masker, twee leerlingen en klaar is Kees! Het 'battle-element' bleek een goede motivatie: je wilt als klas natuurlijk niet onderdoen voor de klas waartegen je het op moet nemen! Op vrijdag 16 oktober werden de eerste 'battles' uitgevoerd op de twee podia tegenover elkaar in het auditorium van het Groninger Museum. Een half uur te vroeg werden de eerste leerlingen al gesignaleerd voor het museum, gewapend met allerlei

attributen en decorstukken. Ondertussen werden in het auditorium de nodige voorbereidingen getroffen: microfoons werden klaargezet, de pauzefilmpjes werden getest en de stoelen uit de zaal gehaald. Toen om tien uur de deuren van het museum opengingen, stroomden de leerlingen, docenten en ouders binnen. De twee klassen die het als eerste tegen elkaar moesten opnemen, werden door hun coach nog even bijeengeroepen voor een laatste peptalk. Ondertussen steeg de spanning in de zaal en om stipt half elf trapt de eerste klas af voor een publiek van 150 man. Het niveau van de eerste performance was hoog: een combinatie van theater en dans, met in de hoofdrol schoonmaaksters en beelden van Folkert de Jong. Uiteindelijk werd 'Thriller' van Michael Jackson ingezet en werd het hele podium gevuld met dansende beelden, schoonmakers en ander 'museumpersoneel'. Dat de leerlingen maar vier uur de tijd hebben gehad voor de voorbereidingen, was nergens aan af te zien. Het hoge niveau van de eerste performance bleek geen uitzondering, alle klassen die nog volgden wisten het publiek te verrassen, aan het lachen te krijgen en te overdonderen. Salto's achterover, explosies van gekleurde lappen stof, sprekende beelden, van alles trok voorbij en toonde hoe de leerlingen de kunstwerken beleefd hebben en hierover hun eigen visie hebben ontwikkeld. Nadat de uitslag bekend was gemaakt en de winnende klassen het auditorium joelend verlaten hadden, zei een leerling: 'jammer dat we niet gewonnen hebben, maar het was wel superleuk'. En dat is precies wat het Groninger Museum met Battleproof wil bereiken: de leerlingen laten inzien dat kunst behalve leerzaam, ook leuk kan zijn. Het gaat bij Battleproof niet om het winnen, maar om elkaar creatief uitdagen en daarmee de performance naar een hoger level te tillen. Voor het Battleproof project werd samengewerkt met studenten van Academie Minerva, Pabo Hanzehogeschool, Stenden Pabo en Alfa college afd. multimedia design (promo filmpje).

AANTAL SCHOLEN

In 2009 bezochten 109 groepen uit het basisonderwijs het museum, met in totaal 2266 leerlingen, verdeeld over 46 stadsscholen en 64 scholen uit de provincie.

Van het voortgezet onderwijs bezochten 308 klassen het museum, met in totaal 7511 leerlingen, verdeeld over 76 scholen uit de stad en 232 uit de provincie (scholen bezoeken vaak met meerdere klassen en meerdere malen per jaar het museum).

In totaal hebben 109 scholen hun activiteiten betaald met de cultuurkaart; daarnaast gebruikten nog 143 individuele leerlingen hun kaart voor een extra bezoek. Het totaal geïnde bedrag is € 18.175,-. 15 % werd besteed door vmbo, 25 % door havo, 25 % door vwo en 40 % door docenten van (één van) deze drie onderwijstypes.

Er werden 12 kindereestjes gehouden, met gemiddeld 10 deelnemers.

Studente Maja Avital deed onderzoek naar de effecten van museumeducatie, in het kader van de kerndoelen van kunstzinnige oriëntatie, bij de tentoonstelling van Waterhouse. Zij concludeerde in haar masterscriptie dat het educatieve programma van het Groninger Museum een non-formeel leren is en een wenselijke toevoeging op de formele leercontext. Uit haar onderzoeksresultaten bleek een aanzienlijke toename van een positieve houding tegenover musea, motivatie, kennis over Waterhouse en waardering voor Waterhouse bij de kinderen die dit programma volgden.

STUDENTENSALONS

In samenwerking met de studentenvereniging IK van de studie Kunsten, Cultuur en Media (RUG) werden twee studentensalons georganiseerd: één bij de tentoonstelling Cuba op 19 mei, de andere bij Bernhard Wilhelm en Jutta Kaus op 14 december. De eerste salon had de traditionele opzet van een act (dansvoorstelling door Jorge Gómez), een lezing door een deskundige (Wim van der Beek over zijn reizen naar Cuba) en een rondleiding, gevolgd door een hapje en drankje. De salon bij Bernhard Wilhelm kende een uitgebreidere ontvangst, een langduriger rondleiding met tussendoor een modeshow met ontwerpen en modellen van KCM studenten zelf. Voor deze opzet was gekozen om meer aandacht te kunnen geven aan de inhoud en minder versnippering in korte tijdsblokken te veroorzaken. De salons worden steeds geëvalueerd met enquêtes onder de deelnemers, gemiddeld 130 personen per avond, en nabespreking tussen de studentencommissie en de coördinator educatie.

NIEUWE DOELGROEPEN VOLWASSENEN

Naar aanleiding van de succesvolle samenwerking met de Stichting Kinderopvang Groningen (SKSG) ontwikkelde Geertje de Groot projecten om structurele samenwerkingsverbanden aan te gaan met diverse instanties, om nieuwe doelgroepen in het museum te halen. Om deze groepen te bereiken ging de afdeling

educatie naar de wijkcentra toe. De doelgroepen werden door het Alfa-college of de wijkcentra zelf geworven. De groepen kregen op locatie een voorbereidende workshop aangeboden, met informatie over de actuele tentoonstelling die ze gingen bezoeken. Meestal volgde nog een creatieve activiteit die gekoppeld was aan de tentoonstelling. Vervolgens werden de kunstwerken in het echt bekeken in het Groninger Museum. Tijdens de rondleiding viel het kwartje van herkenning en ontstonden er levendige gesprekken over de werken.

Alfa college

De unit educatie van het Alfa-college heeft dit jaar een aantal workshops en rondleidingen afgenomen. Om het een meer structureel karakter te geven wordt in 2010 een convenant gesloten tussen het Alfa-college en het Groninger Museum. Met de educatieve trajecten ondersteunt het Alfa-college deelnemers in hun maatschappelijk en sociaal functioneren. Deelnemers aan de workshops zijn dit jaar o.a. mensen met een lichamelijke en/of verstandelijke beperking, en anderstaligen. Volgend jaar verwachten we een nog diverser aanbod.

Ouderen

Iedereen is het er over eens dat ook op hoge leeftijd een zinvolle dagbesteding een voorwaarde is voor een goede kwaliteit van leven. In het algemeen leven ouderen langer in goede gezondheid dan in het verleden en zijn ze in staat tot op hoge leeftijd aan activiteiten deel te nemen. Uit onderzoek is gebleken dat er een afnemende belangstelling is voor traditionele activiteiten zoals soos, sjoelen, biljarten en kaarten. Een workshop over kunst op maat aangeboden door professionele docenten van het Groninger Museum gevolgd door een museumbezoek, is een verrijkende culturele ervaring voor de ouderen. Enkele bewoners van verzorgingshuis Maartenshof hebben een pilot gevolgd op locatie en in het Groninger Museum. Dit was een groot succes. In 2010 zal een convenant worden gesloten tussen Maartenshof en het Groninger Museum voor een structurele samenwerking.

Wijkcentra

Er is contact gelegd met drie centra in Groningen: Het Vinkhuys in Vinkhuizen, De Berk in Selwerd en BSV De Helpen in Helpman. Afsproken is dat er vanuit de wijkcentra subsidie wordt aangevraagd zodat er structureel workshops van het Groninger Museum afgenomen kunnen worden. In 2010 zal geprobeerd worden om een museaal aanbod structureel op de programmaladders van de wijken aan te bieden.

NIEUW INFORMATIECENTRUM

Voor de inhoudelijke en praktische ontwikkeling van de toepassingen in het nieuwe informatiecentrum van het museum werd, in samenwerking met de coördinator van het huidige informatiecentrum, een samenwerking gestart met multimediaspecialisten IJfontein uit Amsterdam. Via brainstormen en interne discussie met directie en alle afdelingen in het museum is een plan ontwikkeld over de inhoudelijke presentatie. Daarnaast is een plan ontwikkeld over een ID collector, een individuele mogelijkheid voor elke bezoeker om een eigen lijst van highlights van de tentoonstelling samen te stellen en te gaan bekijken in het informatiecentrum. Het nieuwe informatiecentrum vervult een actieve rol in het museumbeleid: het geven en verdiepen van informatie, maar vooral ook kennis laten maken met meer dan de bezoeker had verwacht en zodoende de meningsvorming bevorderen. Het biedt op allerlei niveaus informatie. Deze mogelijkheid, van kort, speels en eenvoudig tot langdurig en diepgaand speelt in op de behoeften van het museumpubliek, en voegt er een element van verrassing aan toe, geheel in de geest van het museumbeleid.

JUNIORCLUB

De JuniorClub is een club voor kinderen van 7 tot en met 12 jaar. Het telkens veranderende tentoonstellingsprogramma en de bestaande collecties van het museum bieden fantastische mogelijkheden om kinderen voor het museum enthousiast te maken. JuniorClubleden worden meegenomen naar de tentoonstellingen en stropen de mouwen op in het atelier. Ze ontdekken de geheimen van het museum, zijn bij een speciale kinderopening of zien hun eigen kunstwerken terug op de site. Misschien beleven ze een museumnacht, ontmoeten ze kunstenaars en worden ze uitgenodigd voor workshops in kunstenaarsateliers. De kinderen hebben toegang tot de internetsite van de juniorclub, bezoeken andere musea, ontwerpen de mascotte van de club, organiseren een tentoonstelling, snuffelen in het depot en beleven spannende dingen zoals een ontsnapping via de nooduitgangen. De JuniorClub wil alle kinderen enthousiast maken voor

het museum, de collectie en het gebouw. Voor kinderen die het museum nog niet kennen is het museum verrassend laagdrempelig, aan het kijken naar kunst kan je veel plezier beleven. Clubmasters zijn Inge van der Veen en Annet Cupédo.

In maart werd gestart met de verkoop van het lidmaatschap van de JuniorClub via de museumwinkel en infobalies; in april werd een mailing verzorgd naar 734 scholen en buitenschoolse opvang in een straal van 50 km rondom Groningen. In juni en december werd geadverteerd in het landelijke Zapp magazine. Vanaf oktober was er een speciaal juniorticket aan de kassa beschikbaar met een kleurplaatje voor niet-leden. Uiteraard werd aandacht besteed aan de JuniorClub in de museummagazines en nieuwsbrieven van het museum. Het jaar 2009 werd afgesloten met 72 leden. 65% van de leden woont in de stad Groningen, de rest in de provincies Groningen, Friesland en Drenthe, in plaatsen als Aduard, Kropswolde, Akkrum, Emmen, Sauwerd, Zuidhorn en Onderdendam. De leeftijd van de leden varieert van 7 tot 12 jaar, de grootste groep is beneden de 10 jaar. De JuniorClub heeft twee beroemde ereleden; Aart Staartjes ontving de eerste clubpas bij de opening van de club in september 2008. Henk van Os sloot de JuniorClubleden in zijn armen toen hij samen met Kees van Twist de speciale kinderopening van de tentoonstelling 'Jong in Groningen' verzorgde.

Leden van de JuniorClub deden mee aan de ontwerpwedstrijd 'Wie kleurt de jas van Qee?'. Qee is de designertoy mascotte van de Juniorclub. Het winnende ontwerp van Mathilde Sijtsma werd door een deskundige jury gekozen en in productie genomen. Elk jaar krijgt Qee een andere jas, waarvoor een nieuwe ontwerpwedstrijd wordt uitgeschreven. Zo kunnen nieuwe leden meedoen en ontstaat een exclusieve reeks JuniorClub Qee's.

De Qeeqaboo is de nieuwsbrief van de JuniorClub, met de vaste rubrieken LeukLid, WaanzinnigWerk, GigaGebeurd, QoolQee en KunstKnaller. Deze viel elk kwartaal bij de leden op de mat.

In 2009 werden de volgende activiteiten ontwikkeld: workshops toverdrank bij Waterhouse; salsadansen bij Cuba; opening Jong in Groningen; Henk van Os is los; Shake it baby!; en de workshop Foamdroom bij Folkert de Jong voor leden en introducés. Eerste ambitie voor 2010 is verder te groeien naar een verdubbeling van het aantal leden. De JuniorClub wil ook een aanbod voor jongeren creëren, vanuit de behoefte die er is bij 12+-ers om betrokken te blijven bij het museum en de activiteiten van de JuniorClub.

SAMENWERKING

Samen met de Weekendschool werd een project van vier zondagen georganiseerd in februari.

Met het Groninger Forum werd regelmatig gebrainstormd over het te ontwikkelen educatiebeleid. Voor een praktische samenwerking werd overlegd over het uitlenen van museumdocenten.

Met Academie Minerva werd een projectweek voor februari 2010 voorbereid voor de studenten grafische en theatervormgeving. Het museum formuleerde vier opdrachten, die een basis vormen voor nieuwe producten voor individuele kinderen. De coördinator was lid van de Werkveld Advies Raad van de docentenopleiding van Academie Minerva en nam deel aan vergaderingen.

Choreografe Aglaya Koika werd ondersteund bij het maken van haar dansvoorstelling over de tentoonstelling van Waterhouse.

Op 15 september presenteerde het ABCG en Cultuureducatie Stad het resultaat van 6 erfgoedprojecten, en de samenwerking tussen basisscholen en instanties in de totstandkoming hiervan. Ook het Groninger Museum was betrokken bij deze projecten. De lessen zijn op de site www.onderwijsprojectenplein.nl gezet zodat ze gedownload en uitgevoerd kunnen worden door andere scholen.

LEZINGEN EN ONTVANGSTEN

De coördinator educatie verzorgde zeven lezingen in het museum en vijf buiten het museum, over de actuele tentoonstellingen van Waterhouse en Cuba en over het gebouw.

SAMENSTELLING AFDELING EDUCATIE

Naast de coördinator werkte Geertje de Groot op de afdeling met als hoofdtaken speciaal onderwijs, volwassenonderwijs (Ploegworkshops) en het ontwikkelen van structurele samenwerking met ouderencentra.

Nora Hulsink werkte vanaf september als projectcoördinator van Battleproof. Willemijn Krijnen ontwikkelde het jeugdherinneringen project bij *Jong in Groningen*. Aafke van der Heiden (docentenopleiding Academie Minerva) ontwikkelde een website voor kinderen, die door het leerlingencollectief I3d uitgewerkt wordt.

Niek Hartering (Akademie voor Beeldende Kunst, Maastricht) ontwikkelde de multimediatour voor Cuba, maakte kijkwijzers en schreef een artikel voor het museummagazine. Anne Behrendt (KCM, Rijksuniversiteit

Groningen) ontwikkelde de multimediatour Duits Expressionisme, een kijkwijzer, en schreef eveneens een artikel voor het Duits Expressionisme magazine. Hermien Egbers (docentenopleiding Noordelijke Hogeschool Leeuwarden) ontwikkelde de art trek en kijkwijzer voor Bernhard Wilhelm en Folkert de Jong; tevens is zij een van de coaches van Battleproof. Inge Tuinhof (docentenopleiding Academie Minerva) deed onderzoek naar de eindtermen van het vak 'kunst algemeen' in het voortgezet onderwijs en de toepassing van Battleproof hierbij. Als extra coaches voor Battleproof werden oud-stagiaires Danielle Bosman en Aafke van der Heiden aangetrokken.

Het team van museumdocenten bestond uit Christine van der Cingel, Lijsbeth Demmer, Aafke Holman, Barbara Janssens, Grietineke Lier, Peter Propstra, Tine Rinds, Odile van der Stel, Jos Boerjan, Sije Kingma en Jelle van Veen. Maandelijks werd vergaderd over de voortgang en nieuwe projecten met de coördinator educatie, medewerker educatie en de clubmasters van de JuniorClub. Het atelier werd regelmatig opnieuw ingericht in de sfeer van de actuele tentoonstellingen.

INFORMATIECENTRUM

Het jaar 2009 werd gekenmerkt door erg positieve en negatieve zaken. Positief zijn de plannen voor het nieuwe informatiecentrum. Met IJsfontein, specialist in interactieve communicatie, en de afdeling educatie zijn plannen ontwikkeld voor een nieuw en vernieuwend informatiecentrum. De bezoeker zal op een verrassende wijze digitaal het gebouw, de tentoonstellingen en de museumcollectie kunnen bekijken. De ruimte wordt ontworpen door de, in Londen werkzame, Spaanse designer Jaime Hayon.

Erg triest is de langdurige afwezigheid door ziekte van Robert Palmans en Robert Kremer. Voorts hebben we afscheid moeten nemen van de zeer gewaarde medewerker Dave Raats. Hij is nu werkzaam aan de Rijksuniversiteit Groningen.

BIBLIOTHEEK

Het saneren van de collectie is ook dit verslagjaar voortgezet. Boeken, catalogi en tijdschriften die de laatste jaren niet zijn geraadpleegd en waarvan de verwachting is dat dit in de toekomst ook niet het geval zal zijn, worden verwijderd. De in 2004 gestarte retrospectieve invoer van artikelen en de registratie van de beëindigde jaargangen tijdschriften is in 2009 vervolgd. Ondanks de langdurige afwezigheid van Robert Palmans en Robert Kremer zijn de aantallen ingevoerde records in 2009 gestegen:

Ingevoerde records 2009: 2061 (boeken 524, av-media 53, artikelen 1423)

Totaal ingevoerd: 51.121

BEELDARCHIEF EN FOTOGRAAF

De fotograaf en beheerder van het beeldarchief Marten de Leeuw is verder gegaan met het professionaliseren van zijn werkzaamheden.

Dit verslagjaar is een speciale server aangeschaft voor de opslag van hoge resolutie foto's van objecten uit de collectie. De archieven met grootbeeld dia's en foto's worden gestaag vervangen door hoogwaardige digitale opnames. Ook de fotoapparatuur, lampen etc. worden kwalitatief beter.

Het komend verslagjaar wordt naar verwachting de fotostudio in Hoogkerk in gebruik genomen.

COLLECTIEREGISTRATIE

De uitgebreide invoer van objectgegevens in het collectieregistratiesysteem wordt voortgezet. Alle beschikbare gegevens worden gecontroleerd en ingevoerd.

Aantal nieuw ingevoerde records (aanwinsten en retrospectieve invoer): 576. (Totaal 32.177).

DIGITALE INFORMATIEVOORZIENING

Het aantal bezoekers aan de websites van het Groninger Museum blijft ook dit verslag groot, de aantallen zijn weer gestegen. Het gemiddelde aantal bezoekers per dag: 2046. Totaal aantal bezoekers: 746.757.

Het gemiddelde aantal paginaweergaves per dag: 7806. Totaal aantal paginaweergaves: 2.849.195.

De website bij Cuba! Kunst en Geschiedenis van 1868 tot heden <http://Cuba.groningermuseum.nl> werd bezocht door 13.476 bezoekers en had 55.324 paginaweergaves.

De site van de Juniorclub <http://juniorclub.groningermuseum.nl>: 5.172 bezoekers en 18.872 paginaweergaves.

Bij de tentoonstellingen 'Folkert de Jong Circle of Trust' en 'Bernhard Wilhelm en Jutta Kraus' zijn publiekwebsites gemaakt. De computers waren zoals gebruikelijk de hele dag bezet.

Speciaal voor tentoonstellingen 'Cuba! Kunst en Geschiedenis van 1868' tot heden heeft Kees van Sinderen een documentaire samengesteld. Deze is op twee schermen vertoond op de overloop van het paviljoen Mendini 1 De publieke pc's in het informatiecentrum met o.a. informatie, foto's, persberichten over tentoonstellingen in het museum, die ooit getoond zijn in het Groninger Museum, zijn verder geactualiseerd.

PLOEGARCHIEF VAN HET GRONINGER MUSEUM

Door de langdurige afwezigheid van Robert Kremer zijn de werkzaamheden minder snel gevorderd dan gepland. In samenwerking met de Groninger Archieven zijn plannen gemaakt het gehele Ploegarchief te digitaliseren en via het wereldwijde web toegankelijk te maken. Jikke van der Spek heeft de plannen uitgewerkt en is gestart met de selectie van de archivalia. In verband met interne verhuizingen zijn de boeken en tijdschriften betreffende De Ploeg verplaatst naar het informatiecentrum en de archivalia naar het depot. Ook het bureau van Robert Kremer is nu te vinden in het informatiecentrum.

PUBLIEKSZAKEN & ACTIVITEITEN

In 2009 stonden de museale publieksactiviteiten vooral in het teken van de volgende tentoonstellingen:

'J. W. Waterhouse 1849 – 1917. Betoverd door vrouwen'; 'Daniëlle Kwaaitaal, Whispering Waters'; 'Wobbe Alkema, Het absolute, het heldere'; 'Cuba! Kunst en geschiedenis van 1868 tot heden'; 'Jong in Groningen, Kunst uit de periode 1945 – 1975 De keuze van Henk van Os'; 'Folkert de Jong, Circle of Trust, Selected works 2001 – 2009'; 'Bernhard Wilhelm & Jutta Kraus'; 'Duits Expressionisme 1905 -1913, Brücke-Museum Berlin 150 meesterwerken'. Er zijn diverse evenementen en/of openingsmanifestaties georganiseerd bij deze tentoonstellingen, maar ook bij samenwerkingsverbanden van het Groninger Museum.

TENTOONSTELLINGSOPENINGEN

In 2009 vonden zes tentoonstellingsopeningen plaats, waarvan drie middelgrote en drie grote. Dit jaar is er voor het eerst een samenwerking is geweest met het Montreal Museum of Fine Arts van wie het Groninger Museum de tentoonstelling *Cuba! Kunst en geschiedenis van 1868 tot heden* had overgenomen.

In gezelschap van ca. 150 gasten werd als eerste in 2009 op vrijdagavond 13 maart de tentoonstelling *Whispering Waters* van Danielle Kwaaitaal geopend. Na een welkomstwoord van Kees van Twist verzorgde Pietje Tegenbosch, auteur van de publicatie *Whispering Waters*, een inleiding op de tentoonstelling. De openingsavond werd afgesloten met een feestelijk programma in paviljoen Coop Himmelb(l)au met optredens van DJ Victor Coral, DJ Lin en VJ Heleen Blanken.

Zaterdagavond 14 maart 2009 werd de tentoonstelling *Wobbe Alkema. Het absolute, het heldere* geopend.

Gastconservator Doeke Sijens gaf na een welkomstwoord van Kees van Twist een inleiding over de tentoonstelling. Bij de tentoonstelling verscheen deel 9 in de serie monografieën van Ploegkunstenars getiteld *Wobbe Alkema. Het absolute, het heldere*. De opening werd door 130 gasten bijgewoond.

De tentoonstelling *Cuba! Kunst en geschiedenis van 1868 tot heden* werd op zaterdag 16 mei 2009 groots geopend. De opening startte in het Groninger Museum in gezelschap van zo'n 1100 genodigden. In het Coop Himmelb(l)au paviljoen spraken na een welkomstwoord van algemeen directeur Kees van Twist, Nathalie Bondil, directeur van het Montreal Museum of Fine Arts en Moraima Clavijo Colom, directeur van El Museo Nacional de Bellas Artes uit Havana. De officiële opening werd verricht door voormalig ambassadeur van Cuba, de heer Coen Stork. Het programma vervolgde met een authentieke Cubaanse inwijdingsceremonie door *El Son Cubano* en een pianorecital op zaal door Gustavo Corrales Romero. In Cubaanse optocht vertrokken de gasten daarna te voet naar cultureel centrum De Oosterpoort, waar een tweede deel van het programma plaats had met concerten van de Cubaanse bands van *Rey Cabrera* en de Cubaans-Franse formatie *Orishas*.

In de zomer opende in aanwezigheid van circa 700 gasten de tentoonstelling *Jong in Groningen. Kunst uit de periode 1945 – 1975. De keuze van Henk van Os*. Het openingsprogramma ging na een welkomstwoord van algemeen directeur Kees van Twist van start met een filmpremière in Pathé Groningen van de gelijknamige documentaire *Jong in Groningen*, een productie van Stichting Beeldlijn. Nadien was een ontvangst in het Groninger Museum georganiseerd met gelegenheid tot bezichtiging van de tentoonstelling.

Op zaterdagavond 10 oktober 2009 opende algemeen directeur Kees van Twist de overzichts-presentatie van Folkert de Jong. De opening van de tentoonstelling werd bijgewoond door circa 550 gasten en omlijst met muziek van DJ x-O-x.

De serie openingen in 2009 werd afgesloten met het openingsprogramma van een grootse dubbeltentoonstelling van het modedesigner duo Bernhard Wilhelm & Jutta Kraus en de tentoonstelling *Duits Expressionisme 1905-1913, Brücke-Museum - Berlijn 150 meesterwerken*. Ruim 1000 gasten woonden het openingsprogramma bij. Het publiek kon in een 'Berlijns Café' genieten van Kurt Weill performances door Cox Habbema en Mieke Stermerdink, zo ook van een Marlene Dietrich performance door Maartje van de Wetering. Verder konden de gasten haar en nagels laten stylen à la Wilhelm & Kraus en luisteren naar vitrinedichters. Daarnaast werd het publiek in de tentoonstellingen verrast door optredens van de *Dans Academie Noord Nederland* en *Passies & Havinga*. De avond werd ingeluid door Kees van Twist en officieel geopend door burgemeester J.P. Rehwinkel. De avond werd afgesloten met een swingend optreden van DJ Dirk Bonn uit Berlijn.

In totaal bezochten 3.630 genodigden de reeks openingen in 2009.

VRIJDAGAVONDOPENSTELLING EN ACTIVITEITENPROGRAMMA

Het Groninger Museum was in 2009 voor het tweede jaar op vrijdagavond tot tien uur geopend. Om het

bezoek aan het Groninger Museum op de vrijdagavond extra aantrekkelijk te maken, zijn er allerlei activiteiten voor een breed publiek met name op de vrijdagavond georganiseerd Deze werden gratis aangeboden aan de museumbezoekers. Dit heeft geresulteerd in activiteiten als onder andere concerten, theatervoorstellingen, operavoortellingen, verhaalvertellingen, filmprogramma, lezingen en workshops. Publieksonderzoek wees uit dat het bezoekersaantal in 2009 op de vrijdagavond ten opzichte van 2008 is gestegen met 41%, waarvan het publiek een gemiddelde leeftijd had van 43 jaar. De vrijdagavond werd gewaardeerd met het cijfer 8,2. Van de bezoekers kwam uitsluitend 44 % voor de tentoonstelling, 8 % uitsluitend voor de activiteiten en 48% voor de combinatie van beide. Van de bezoekers bezocht 56 % het museum voor het eerst op de vrijdagavond. Ten opzichte van 2008 kan hieruit een percentage van 27% herhaalbezoeken geconcludeerd worden. Van het publiek gaf 72 % aan het museum graag nogmaals op de vrijdagavond te willen bezoeken en derden op de vrijdagavondopenstelling te attenderen.

Rondom de tentoonstelling *J. W. Waterhouse. Betoverd door vrouwen* is een breed scala aan activiteiten ontwikkeld wat resulteerde in 1.580 museumbezoekers.

Het Noord Nederland Toneel voerde fragmenten van de voorstelling *Medea* op in het museum.

’t Barre Land bracht samen met Ronald van Oosten de theaterperformance *Wooff Wooff* en de Xynix Opera was op zoek naar de muze van J.W. Waterhouse. In samenwerking met het Groninger Museum ontwikkelden De Waterlanders rondom Waterhouse een danstheatervoorstelling *Drowning by Beauty* en Aglaya Koika liet de schilderijen van de tentoonstelling van Waterhouse theatraal ‘tot leven’ komen. Het Groninger Museum presenteerde in samenwerking met de Rijksuniversiteit Groningen een collegereeks rondom Waterhouse die werd verzorgd door gastconservatoren Peter Trippi en Robert Upstone, specialisten Nathalie Krall en David Jackson, en docenten Sjef Kemper, Annette Harder en Valerie Robillard van de Rijksuniversiteit Groningen. Op de landelijke Dag van de Poëzie werden poëtische rondleidingen gegeven door dichters Ronald Ohlson, Jane Leusink en Jan Willem van Wijk. Verhaalvertellingen rondom Waterhouse werden gepresenteerd door Pauline Broekema en Marjoleine de Vos. Verder werden er instaprondeleidingen aangeboden en in samenwerking met Artifex een masterclassarrangement van Peter Greenaway, toegepast op de werken van J.W. Waterhouse. Rondom de tentoonstelling *Cuba! Kunst en geschiedenis van 1868 tot heden* werden Cubaanse activiteiten aangeboden die door 1.586 belangstellenden werd bezocht. Er werden concerten gepresenteerd door o.a. *Trio Mogambo, Los Bomberos, Los Hermanos*, Ommis Bonnet, *Aché Cubano*, Thomas Hilbrandie, *Trio Trovando, Duelling Duo’s Guitar Quartet* en Denise Rivera. Bijzondere muzikale optredens waren te horen van Gustavo Corrales Romero die speciaal voor de Cuba tentoonstelling een pianorecital *Cuba! Muziek en geschiedenis van 1868 tot heden* arrangeerde, maar ook van *Coro Contoro*, een Cubaans koor onder leiding van Jorge Martinex Galán die Cubaanse traditionele liederen meenam uit zijn vaderland. Cursussen Cubaanse dans werden gegeven door *El Son Cubano* onder leiding van Jorge Gómez, die zijn opleiding en ervaring genoot bij het *Ballet Folklorico Cutumba de Santiago*, Cuba. Inleidingen en lezingen werden gegeven door Wim van der Beek, Paul van Hoorick en Coen Stork. Een rondetafelgesprek CubaNu! werd in samenwerking met COS Groningen en IKVPax Christi en de Gemeente Groningen georganiseerd met o.a. Gijs Wanders, Coen Stork en Jan Terlouw.

CUBAWEEK!

Op initiatief van het Groninger Museum werd in samenwerking met Marketing Groningen en de Groningen City Club een CubawEEK georganiseerd van 17 tot en met 20 juni 2009, wat Groningen omtoverde tot een zinderende zomerse stad in Cubaanse sfeer, met vele Cubaanse activiteiten. Alle activiteiten sloten aan op het thema Cuba en boden de veelzijdigheid die Cuba rijk is. Images Filmtheater toonde een film van Wim Wenders over de beroemde Cubaanse band “Buena Vista Social Club”, er vonden dansoptredens plaats door onder andere Dos Cubanos, Juan Carlos en El Son Cubano, muziek door Los Bomberos, Aché Cubano, Los Hermanos, Coro Cantoro, Denise Rivera en een stadsbraderie in de binnenstad. Het doel was om de tentoonstelling van het Groninger Museum door verschillende randactiviteiten naar buiten te brengen. De binnenstad beleefde op verschillende podia en locaties vier dagen lang Cubaanse muziek, dans en film. De organisatie was in handen van Marketing Groningen in samenwerking met de Groningen City Club, het Groninger Museum verzorgde de programmering. De CubawEEK resulteerde in extra promotie, exposure en bezoekers voor de stad en voor het Groninger Museum.

PLOEGDAG

Op zondag 28 juni 2009 werd voor de zesde keer in het Groninger Museum de Ploegdag georganiseerd. De Ploegdag stond geheel in het teken van de naoorlogse kunst in Groningen. Voor het publiek waren vele

activiteiten georganiseerd, zoals taxaties door Richard ter Borg en Cees Hofsteenge, instaprondeleidingen, muziek en een documentaire van ‘Stichting Beeldlijn’ over naoorlogse kunstenaars in Groningen met een inleiding van Lejo Siepe. Naar aanleiding van de documentaire had een rondetafelgesprek plaats met de sprekers Erik Beenker, Mariëtta Jansen, Petri Leijdekkers en Doeke Sijens. Tevens werd het Ploegjaarboek 2008 gepresenteerd. De Ploegdag werd bezocht door 110 belangstellenden.

OVERIGE ACTIVITEITEN

Naast de activiteiten geprogrammeerd rondom de tentoonstellingen, vonden overige activiteiten plaats als: Concerten van StoryBox, Marike Jager en A Balladeer, diverse documentaire voorstellingen, kinderactiviteiten waarbij Aart Staartjes en Ted van Lieshout uit eigen werk aan kinderen voorlezen en een architectuurlezing door Jos Bosman. Deze voorstellingen werden in totaal bijgewoond door 210 belangstellenden.

UIT IN GRONINGEN

In september 2009 presenteerde het Groninger Museum voor de tweede maal haar nieuwe seizoen op Uit in Groningen, een festival waar verschillende organisaties op uitnodiging van Marketing Groningen het nieuwe culturele seizoen presenteren.

ONTVANGSTEN

Naast het activiteitenprogramma bij de tentoonstellingen werden in 2009 diverse ontvangsten georganiseerd. In totaal werden bij ontvangsten 1.688 gasten verwelkomd.

SAMENWERKINGSVERBANDEN

Het museum werkte wederom samen met organisaties in het kader van bestaande manifestaties en/of evenementen als het Eurosonic Noorderslag festival, waarbinnen het Groninger Museum als locatie diende. De samenwerking met Dansacademie Noord Nederland werd gecontinueerd in de vorm van een structurele deelname aan het activiteitenprogramma, welke zij als onderdeel hebben opgenomen in hun onderwijsprogramma. De Dansacademie presenteerde twee voorstellingen rondom Folkert de Jong. Partnerschap van SixtySecondStatements, een 60 seconden filmfestival in Groningen, resulteerde in enkele talkshowprogramma’s in het Groninger Museum. In samenwerking met de AVRO was het Groninger Museum gastheer voor het programma *Kunst & Kitsch*. In samenwerking met Veilinghuis Christie’s vond een taxatiedag plaats. Er werd tezamen met KunstNed een symposium Kunst & Cash georganiseerd in het museum. Met Kunstruimte09 en het Wallhouse organiseerde het Groninger Museum in het kader van Chromodomo - een festival met als onderwerp kleur, licht en ruimte – een reflectief programma, de Chromodomo Trialoog. Als partner van het ICOG van de Rijksuniversiteit Groningen was het Groninger Museum gastheer voor het symposium *Representing Gender in the Performative Arts*. Tweemaal is een MuseumSalon ontwikkeld, een samenwerkingsverband met de Rijksuniversiteit Groningen.

Op educatief vlak werd een nieuwe samenwerking gestart met Academie Minerva in de vorm van kunstinhoudelijke lezingen voor studenten van de academie. In dit kader werd door conservator Sue-an van der Zijpp een lezing gehouden over Folkert de Jong voor studenten. Ten gunste van het goede doel *Het Glazen Huis* sloegen het Groninger Museum en Noord Nederlandse Dans de handen ineen om met een dansvoorstelling in het museum voldoende recette van de voorstelling te kunnen inzamelen om te kunnen doneren aan *Het Glazen Huis*.

Een bijzondere samenwerking had plaats met de organisatie van de Nacht van de Kunst & Wetenschap, samen met de Rijksuniversiteit. In de stad, het Groninger Museum, de universiteit en op de route vond een grootschalig evenement plaats. In het museum vonden o.a. optredens plaats van de schrijvers Giphart en Haring, was er een kenniscafé, werd stand-up filosofie aangeboden, kunst van beweging gepresenteerd en muzikale voorstellingen gebracht door Blue Grass Boogiemen, Giovanca, Junkie XL, Lucky Fonz III en Johan. De Nacht diende als pilot voor een eventuele Cultuurnacht in de toekomst en genereerde 3.500 bezoekers op deze avond in het Groninger Museum. De genoemde samenwerkingsverbanden genereerden in totaal 5.200 museumbezoekers.

PUBLIEKSREACTIES

In 2009 zijn 157 publieksreacties ontvangen en verwerkt. 58 publieksreactie hiervan, waren niet rechtstreeks gekoppeld aan een tentoonstelling. Van de overige 99 reacties hadden, op 6 reacties na, 50 reacties betrekking

op de tentoonstelling van Waterhouse. 24 Van de binnengekomen reacties hadden betrekking op ‘Jong in Groningen’, en 19 reacties waren gerelateerd aan ‘Cuba!’. In onderstaande tekst zullen de publieksreacties per onderwerp in het kort worden toegelicht. Van alle binnengekomen reacties is, indien noodzakelijk, een kopie naar de verantwoordelijke coördinator gegaan.

ALGEMENE REACTIES OVER HET GRONINGER MUSEUM

Uit de reacties (58) die niet rechtsreeks zijn gekoppeld aan een tentoonstelling is geen eenduidig beeld af te leiden. De reacties zijn verspreid over uiteenlopende onderwerpen. De adviezen die zijn ontvangen hadden betrekking op: de grootte van de bijschriften; titelvermelding van de tentoonstellingen op de plattegrond van het museum; het aantal medewerkers in de tentoonstellingsruimte dat kinderen kon helpen met uitleg van de ‘speurtocht’; de mogelijkheid om de ondertiteling bij de documentaire te verhogen zodat ook achterin de tekst is te lezen; de hoogte van de banken in de tentoonstellingsruimte; het open laten staan van de deur bij de ingang (dit nodigt meer uit); het meer inzetten van personeel op verschillende plekken (kassa, informatiebalie); dat de tijdsindicatie bij de documentaire groter kan worden vermeld.

De publieksreacties waarin een vraag stond hadden betrekking op: Wat staat op het kunstwerk afgebeeld? Wil het Groninger Museum kleine kunstwerkjes verkopen uit armere landen?

Alle publieksreacties die een vraag bevatten zijn beantwoord en de adviezen zijn voorgelegd aan de betrokken afdeling en/of medewerker. Aan de bezoekers die een advies hadden aangeleverd, is geantwoord dat de adviezen worden meegenomen in de interne besprekingen.

De publieksreacties met als onderwerp ‘de zitgelegenheid binnen het Groninger Museum’ bevatten veelal dezelfde mening van bezoekers dat er te weinig zitgelegenheid aanwezig is op de tentoonstellingszalen.

Om de reacties met betrekking tot te weinig zitgelegenheid zoveel mogelijk te beperken adviseren de informatiebaliemedewerkers de bezoekers om klapstoeltjes mee te nemen naar de tentoonstelling. Deze stoeltjes zijn gratis verkrijgbaar bij de garderobe.

Vier reacties met betrekking tot geluidsoverlast hebben grotendeels te maken met de akoestiek van het gebouw. Hier kan tot op heden weinig aan veranderd worden.

Naast bovengenoemde onderwerpen kwamen er onder andere reacties binnen met betrekking tot: informatievoorziening bij de tentoonstelling; de bewegwijzering; kleuren van de wanden; de klimaatbeheersing binnen het museum; ontbreken van ‘De Ploeg’, ‘Werkman’ en/of eigen collectie; het ontbreken van kluisjes; de documentaire; de toegangsprijs; de toiletten.

REACTIES N.A.V. DE TENTOONSTELLING J.W. WATERHOUSE

Naar aanleiding van de tentoonstelling *J.W. Waterhouse* zijn er 50 publieksreacties binnen gekomen. Drie reacties hiervan waren positief. De overige 47 reacties bestonden uit verbeterpunten en opmerkingen. De meest voorkomende betroffen de verlichting, de bijschriften en de toeslag op de reguliere toegangsprijs.

VERLICHTING

De publieksreacties (18) over de verlichting in de tentoonstellingen hadden als onderwerp dat de verlichting teveel reflecteerde op de kunstwerken waardoor de kunstwerken slecht zichtbaar waren. De bezoekers gaven aan dat dit kwam doordat de opstelling niet naar behoren was. Dit vonden zij jammer, omdat de kunstwerken op deze manier niet goed tot hun recht kwamen. Volgens de bezoekers die een publieksreactie hadden ingevuld was het alleen mogelijk om vanuit een bepaalde hoek de kunstwerken goed te bekijken. Een bezoeker gaf bijvoorbeeld aan dat de details op deze manier wegvielen, andere bezoekers vonden de verlichting ‘amateuristisch’. Publieksreacties over de verlichting zijn doorgegeven aan de conservator van de tentoonstelling. Er is geprobeerd om de kunstwerken zo optimaal mogelijk te belichten. Dit is ook geantwoord naar de bezoekers die over dit onderwerp een publieksreactie hadden ingevuld.

BIJSCHRIFTEN

Elf bezoekers gaven in hun publieksreacties aan dat de leesbaarheid van de bijschriften onvoldoende was. Dit werd gebaseerd op: de lettergrootte was te klein en/of de bordjes waren te laag geplaatst. Hierdoor ontstond er ‘filevorming’ bij de bordjes wat de ‘bereikbaarheid’ van de kunst negatief beïnvloedde. Hiernaast gaven bezoekers aan dat de bijschriftenbordjes schitterden, en de door kleurkeuze van de letters en de achtergrond moeilijk zichtbaar waren. De reacties over de bijschriften zijn doorgegeven aan de conservator van de tentoonstelling. Deze heeft er niet voor gekozen om de bijschriften aan te passen.

TOESLAG OP DE REGULIERE TOEGANGSPRIJS

Naar aanleiding van de tentoonstelling *J.W. Waterhouse* waren er zes reacties over de toeslag van twee euro bovenop de reguliere toegangsprijs. De bezoekers met een museumjaarkaart gaven aan naar hun mening het recht te hebben om met een museumjaarkaart gratis toegang te hebben tot de tentoonstellingen. Als er incidenteel een extra toeslag wordt gevraagd is dit volgens hen geen probleem, maar het Groninger Museum heeft bijna altijd een toeslag.

Vanuit het museum is op deze publieksreacties geantwoord dat het voor het Groninger Museum soms noodzakelijk is om een toeslag te vragen bovenop de toegangsprijs wanneer het museum een grote kostbare tentoonstelling organiseert. Het wil voorkomen dat dit bij meerdere tentoonstellingen achter elkaar het geval is. Naast bovengenoemde publieksreacties kwamen er ook reacties binnen m.b.t. geluidsoverlast, informatievoorziening over de tentoonstelling, de MultiMediaTour, tijdelijke sluiting van het Mendini 0 paviljoen en de aflooptdatum van de tentoonstelling.

REACTIES N.A.V. VAN DE TENTOONSTELLING JONG IN GRONINGEN

Over de tentoonstelling *Jong in Groningen* zijn 24 reacties ingevuld. Hiervan hadden 20 ‘de bijschriftenbordjes’ als onderwerp. De bezoekers die een publieksreactie hebben ingevuld over de bijschriftenbordjes gaven aan dat de bordjes te laag hingen en onleesbaar waren. Zeker bij drukte waren de bordjes niet goed te lezen. Op deze publieksreacties is geantwoord dat de gastconservator van deze tentoonstelling om reden van esthetiek en presentatie de bijschriften heeft ‘uitgelijnd’ aan de onderkant van de schilderijen. De gastconservator had hierbij als achterliggende gedachte dat de bezoeker naar de kunst dient te kijken zonder beïnvloed te worden door de bijschriften. Door keuzes met betrekking tot het lettertype en de lettergrootte is geprobeerd de leesbaarheid te optimaliseren.

Naast de bijschriftenbordjes zijn er reacties binnengekomen over de kleuren van de wanden bij de tentoonstelling, de toeslag op de entreprijs en het feit dat de documentaire op een bepaald moment niet te zien was in het Auditorium.

REACTIES N.A.V. DE TENTOONSTELLING CUBA!

Uit de 19 ontvangen reacties over de tentoonstelling *Cuba!* valt geen eenduidig beeld te geven. De inhoud van de reacties was divers en varieerde sterk. Voorbeelden hiervan waren: de zitgelegenheid in de tentoonstellingsruimte; de belichting; plaatsing en lettergrote van de bijschriftenbordjes; de toeslag op de entreprijs; zitplaatsen bij de documentaire; de inhoud van de documentaire; het betalen voor de activiteiten; de mening dat er te weinig vrouwelijke kunstenaars deelnemen aan de tentoonstelling. Naar alle bezoekers die hebben aangegeven graag een reactie te willen ontvangen is een gepast antwoord gestuurd. Deze antwoorden komen veelal overheen met de reacties die in bovengenoemde alinea’s over tentoonstellingen reeds zijn genoemd.

INFORMATIEBALIES

In 2009 waren er 49 informatiebaliemedewerkers (op vrijwillige basis) werkzaam in het Groninger Museum. Zij zorgden gezamenlijk voor een optimale bezetting van beide informatiebalies. Twee medewerkers hebben gedurende het jaar afscheid genomen van het Groninger Museum. De ruimtes in het rooster die met het vertrek van deze medewerkers samengingen zijn direct opgevuld door nieuwe enthousiaste informatiebaliemedewerkers. Alle informatiebaliemedewerkers hebben in 2009 een training ‘serviceverlening’ gevolgd van het trainingsbureau AccuRaad. Tijdens deze meerdaagse training werd ingegaan op ‘normale’ situaties, lastige publiekssituaties, eigen waarnemingen en gedrag. Het doel van de training was om enerzijds extra invulling te geven aan het begrip ‘service’, anderzijds had het als doel om als organisatie beter zicht te krijgen op waar de informatiebaliemedewerkers en bezoekers zoal tegenaan lopen.

COMMERCIELE ACTIVITEITEN

HOSPITALITY

Het Groninger Museum heeft zich de afgelopen jaren ontwikkeld tot een gastvrije ontmoetingsplaats op topniveau. Het gebouw, de spraakmakende tentoonstellingen en de professionele organisatie dragen ertoe bij dat het een geliefde locatie is voor ontmoetingen, zakelijke bijeenkomsten en borrels. Het Groninger Museum is een merk geworden, en een keurmerk voor hospitality.

Voornaamste doel van de afdeling commerciële zaken is het genereren van inkomsten, wat in 2009 heeft geresulteerd in een opbrengst van bijna € 90.000.

We hebben ruim 5800 gasten ontvangen, ondanks de economische crisis een stijging met maar liefst 750 gasten ten opzichte van 2008. Wel zien we dat de bestedingen op het gebied van catering zijn achtergebleven ten opzichte van 2008. Daar heeft de crisis zeker toegeslagen, met name in de tweede helft van 2009 is er een verschuiving van grote ontvangsten met diner naar kleinere ontvangsten zoals vergaderingen en borrels.

Met de voltooiing van het nieuwe Onderwatercafé, ontworpen door Bart Vos, werd in 2009 de weg vrij gemaakt voor het vermarkten van het museum als ultieme vergaderlocatie. Dankzij een nieuw vergaderarrangement, een vergaderlunch, promotie via diverse locatiesites (zoals <http://DNLS.nl>, <http://Inspirerendelocaties.nl> en <http://Vergaderlocaties.nl>) en een speciale najaarsactie voor relaties vonden in 2009 diverse vergaderingen plaats en hebben we een belangrijke nieuwe markt aangeboord.

Opmerkelijke ontvangsten in 2009 waren de huwelijken, de preview en netwerkdiner van het Fonds Kunst & Economie, de afscheidsreceptie van Ben Warner van GasTerra en de jaarlijkse ledenavond van VNO-NCW Noord.

Een belangrijke ontwikkeling op het gebied van hospitality is dat in 2009 het Museumcafé in eigen beheer van het museum gekomen. Groot voordeel hiervan is dat de samenwerking – die altijd al exclusief was – nog beter is geworden en de lijnen nog korter zijn, wat geresulteerd heeft in een nog betere dienstverlening. In 2010 willen we werken aan onze positionering op het gebied van hospitality en de nieuwe mogelijkheden die door de renovatie van de ontvangstruimtes zullen ontstaan.

In cijfers: **5780** gasten
70 ontvangsten, waarvan
12 vergaderingen en
4 huwelijken
bij 23 ontvangsten was een rondleiding onderdeel
van de ontvangst en zijn er 996 mensen rondgeleid
€ 87.000 totale winst

RONDLEIDINGEN

Het museum is er trots op dat in 2009 bijna 13.000 bezoekers hebben deelgenomen aan een rondleiding. Dit aantal is vergelijkbaar met 2008, de economische crisis lijkt geen invloed te hebben op de rondleidingen. Wel is het aantal arrangementen afgenomen, een vergelijkbare trend als bij de ontvangsten: men komt wel naar het museum maar geeft daar minder uit. Onderzoek onder de deelnemers heeft uitgewezen dat bezoekers die een rondleiding boeken het Groninger Museum vooral via de website weten te vinden, veel meer dan via flyers of de media. Ook een goede ervaring met het museum is voor veel groepen een reden om een (opnieuw) rondleiding te boeken.

Naast de rondleidingen voor groepen werden tijdens de tentoonstelling van Waterhouse iedere zondag instaprondleidingen georganiseerd voor individuele bezoekers, een service waar veel gebruik van is gemaakt. Voor de rondleiders werd vijfmaal een instructierondleiding georganiseerd, op basis waarvan zij hun rondleiding konden voorbereiden. De instructie werd verzorgd door (gast)conservatoren, te weten: Peter Trippi (Waterhouse), Doeke Sijens (Wobbe Alkema) Nathalie Bondil (Cuba), Mariëtte Jansen (Jong in Groningen) en Sue-an van der Zijpp en Folkert de Jong (Folkert de Jong).

Bij de tentoonstelling over Waterhouse werden twee soorten rondleidingen aangeboden: een algemene

kunsthistorische en een literaire rondleiding met daarin veel aandacht voor de literaire aspecten in het werk van Waterhouse.

Via een uitgebreide mailing werden bestaande en potentiële relaties geïnformeerd over de mogelijkheden voor rondleidingen en arrangementen. In samenwerking met het Museumcafé werd een speciaal arrangementaanbod ontwikkeld bij de tentoonstellingen van Waterhouse en Cuba met onder andere een speciaal taartje, een high tea (Waterhouse) en een Cubaans borrelarrangement.

De samenwerking met de VVV/Marketing Groningen en Rondvaartbedrijf Kool werd gecontinueerd. Een nieuwe samenwerking werd aangegaan met Bedrijfsuitjes Groningen.

In cijfers: **560** rondleidingen
12.730 deelnemers aan rondleidingen
180 groepsbezoeken zonder rondleiding
5.230 deelnemers aan groepsbezoeken
14 arrangementen
15 rondleiders

MARKETING

Met marketingacties, lezersaanbiedingen en strategische samenwerkingsverbanden bereikten we in 2009 een breed en divers publiek uit heel Nederland (en zelfs daarbuiten). Het doel van de marketing is om op fundamentele wijze bij te dragen aan extra museumbezoekers, het genereren van free publicity voor de tentoonstellingen en het museum, het genereren van extra inkomsten en het verstevigen en verder uitbouwen van het merk Groninger Museum.

De samenwerking met vaste, nationale partners werd gecontinueerd en is ook in 2009 van grote waarde gebleken. Een goed voorbeeld is de samenwerking met de NS, sinds jaar en dag een logische partner vanwege het wederzijdse belang door de ligging van het museum pal tegenover het Centraal Station van Groningen. Naast diverse kortingsacties die een enorm bereik en respons hebben, organiseerden we in het blad Spoor in het kader van de 'Waterhouse' een zeer succesvolle lezersaanbieding.

Met de BankGiro Loterij werd opnieuw een wervingsactie georganiseerd. Na de succesvolle actie met de 'Dining Chair' van Maarten Baas in 2008 is in 2009 de actie 'Vul in en Win een werk van Han Jansen' georganiseerd. Daarnaast hebben we deelgenomen aan de Loterij Card Actie, Museum van de Maandactie en een kortingsactie voor BGL-deelnemers.

De Vrije Academie voor Kunsthistorisch Onderwijs organiseerde diverse lezingen bij de tentoonstellingen Waterhouse, Jong in Groningen en Folkert de Jong, evenals een mini-museumcursus.

In samenwerking met SRC Cultuurvakanties organiseerden we in 2009 diverse lezersacties in het blad 'SRC Werelds' en een prijsvraag ter gelegenheid van de tentoonstelling Waterhouse voor alle museumbezoekers. Met de Nederlandse Museumvereniging organiseerden we voor museumkaarthouders in januari een inleiding over Waterhouse door Steven Kolsteren. De aanbieding in het E-magazine naar 200.000 e-mailadressen leverde tweemaal een uitverkocht auditorium op.

De jaarlijkse Rabobank Museumdag trok 630 bezoekers naar het museum, een stijging van 170 bezoekers ten opzichte van 2008. Speciaal voor Rabobankleden organiseerden we een familie-instaprondleiding voor jong en oud.

Belangrijk was de samenwerking met het Dagblad van het Noorden. In 2009 werd het deelnemerschap aan het Fonds Kunst en Economie omgezet in een mediapartnership. Samen met collega Josee Selbach van PR is vanaf september invulling gegeven aan de samenwerking en is een start gemaakt met diverse acties en arrangementen voor verschillende doelgroepen. In 2010 zal de samenwerking worden verbreed.

Waterhouse bleek een echte publiekslieveling. Alle arrangementen en lezersaanbiedingen waren binnen korte tijd uitverkocht en leverden erg veel free publicity op. Zo organiseerden we in samenwerking met Trouw een zeer druk bezochte lezing over deze populaire Britse kunstenaar. Edwin Becker, Hoofd Tentoonstellingen van het Van Gogh Museum sprak twee keer voor het uitverkochte Coop Himmelb(l)au met in totaal 600 deelnemers die na afloop allemaal de tentoonstelling bezochten.

In samenwerking met het NNO en de Volkskrant initieerden we op Valentijnsavond een Valentijnsarrangement: een zinnenprikkelende rondleiding over de tentoonstelling van Waterhouse, een

diner bij kaarslicht en een romantisch concert van het Noord Nederlands Orkest. Een groot succes, het arrangement was al spoedig uitverkocht en werd vooral bezocht door jonge én oude geliefden.

Ter gelegenheid van Wereldvrouwendag organiseerden we samen met de Volkskrant een exclusieve lezing over de vrouwen van Waterhouse door auteur Rosita Steenbeek. De lezing werd bezocht door ruim 150 vrouwen, die na de lezing de tentoonstelling bezochten.

Met het NRC Handelsblad en de Vrije Academie organiseerden we voor NRC-abonnees twee exclusieve museumopenstellingen met een lezing door kunsthistoricus Aldwin Kroeze over de tentoonstelling Waterhouse en een bezoek aan de tentoonstelling. Dit arrangement trok in totaal bijna 500 bezoekers en leverde veel free publicity op.

Samen met de afdeling Marketing van het NNT organiseerden we een kortingsactie voor lezers van de Telegraaf: een combinatieticket voor een bezoek aan de tentoonstelling én aan de voorstelling Medea van het NNT. Daarnaast was er een wederzijdse actie: bezoekers van het museum kregen tegen inlevering van een voucher korting op de voorstelling Medea en bezoekers van Medea konden met korting naar het museum.

Voor leden van AVRO Kunsttribune vond twee maal een (uitverkocht) arrangement plaats over Waterhouse: een lezing door Steven Kolsteren (coördinator Educatie), een high tea en een rondleiding. Onder de titel 'Speciaal voor u' vond in april een arrangement plaats voor NCRV-leden met een high tea en een rondleiding. We organiseerden verder acties i.s.m. de ANWB, Public Express, Vrij Nederland, Elsevier, Van Gogh Museum, Atelier, Tableau, Residence, RuG, SKSG en het Reumafonds

Ter gelegenheid van de zomertentoonstelling over Cuba waren er acties met het weekblad VIVA (mail & winactie), Boomerang (online prijsvraag), ANWB (familieticket), CJP (Moederdag en Vaderdagactie), tijdschrift ZIN (arrangement), VPRO (korting voor Backstagepashouders), Dagblad van het Noorden (Vaderdagactie) en Metro.

In samenwerking met het Concertgebouw, de Volkskrant en de AVRO organiseerden we een lezersaanbieding met korting op het concert Cuban Overture in het Concertgebouw en een bezoek aan de tentoonstelling in het museum. Met Pathé Bioscoop was er een landelijke actie rondom de film 'Che'. Voor liefhebbers van Cubaanse muziek organiseerden we samen met MOJO een actie voor concertgangers van de Pasión de Buena Vista-tour die in mei op diverse plaatsen in Nederland plaatsvond.

Bij de tentoonstelling *Jong in Groningen* waren er acties met de Gezinsbode en Kijk op het Noorden; bij de tentoonstelling *Folkert de Jong* werkten we samen met de Rabobank, het Dagblad van het Noorden en de Groene Amsterdammer.

Algemene samenwerkingspartners waren Marketing Groningen, UMCG, Toerbus, ANWB Show your Card, DagjeWeg.NL, FC Groningen, Waterschap Hunze en Aa's, Stadjespas en Centraal Beheer/Achmea.

In cijfers: **40** kortingsacties en
 6 winacties en
 6 museumwinkelacties en
 16 arrangementen, met een gezamenlijke oplage
 17 miljoen hebben
 9.900 vouchers opgeleverd, samen met de arrangementen goed voor
 12.570 bezoekers

(NB. Niet inbegrepen zijn de klantenpassen en de voordeelprogramma's waarin we participeren.)

AFDELING

Samen met de coördinator maakten floormanagers Arjo Passchier, Lijster van Rossem en Marlies van der Hilst en stagiaires Jolinde Beuling en Cindy Feijen deel uit van de afdeling.

Het rondleidersteam bestond in 2009 uit Jantien de Boer, Jos Boerjan, Margriet Diertens, Anneke Dijkhuis, Mattie de Dreu, Marian Geboers, Stijn Hooijer, Merel IJsbrandy, Arjo Passchier, Peter Propstra, Eric Setz, Ellen van der Vecht, Marcel Wichgers en Marie Wollerich. We namen afscheid van Christiane Heiser en Jeanette van Beek. Het team werd versterkt met een nieuwe medewerker: Kordelia Nitsch.

De coördinator heeft in 2009 met alle rondleiders een functioneringsgesprek gevoerd. Daarnaast heeft er een inhoudelijke kwaliteitscheck plaatsgevonden in samenwerking met de coördinator Educatie. Het

jaarlijkse uitstapje bracht ons naar de Buitenpaats te Eelde waar we geweldig werden ontvangen door onze oud-collega Geert Pruiksma. Na zijn rondleiding konden we genieten van een bijzonder sfeervol diner in de orangerie van het museum.

In 2009 werd een nieuw reserveringssysteem ingevoerd: E-synergy. Belangrijk voordeel voor de rondleiders is dat zij voortaan vanaf huis kunnen inloggen en online het meest actuele rooster kunnen bekijken. Ook wijzigen zijn in één oogopslag zichtbaar.

De afdeling werd ondersteund door het boekingskantoor. Er werd samengewerkt met de webmaster, de business manager, de afdeling PR/Communicatie en de afdeling Educatie.

De coördinator maakt deel uit van het landelijke Platform voor Museale Ontvangsten.

PR / COMMUNICATIE

Het jaar 2009 is voor het Groninger Museum een prachtig jaar geweest. 228.000 bezoekers brachten een bezoek aan het Groninger Museum. De variëteit aan tentoonstellingen was enorm. De grootste publiekstrekker was 'J.W. Waterhouse' die een bezoekersaantal heeft bereikt van 143.000 bezoekers. Na Ilja Repin is dit de meest succesvolle tentoonstelling in het Groninger Museum. 'Cuba!' trok 57.636 bezoekers. Ook 'Jong in Groningen' werd goed bezocht en gewaardeerd. Daarnaast kon men een bezoek brengen aan kleinere tentoonstellingen zoals: 'Wobbe Alkema', 'Danielle Kwaaitaal', 'Puur of Grillig. Vormen in Aziatische Keramiek', 'Keuze uit de collectie Veendorp' en 'Venster op de Gouden Eeuw'. In oktober ging de tentoonstelling van Folkert de Jong open en in de december de tentoonstellingen 'Duits Expressionisme 1905-1913' en 'Bernhard Willhelm & Jutta Kraus'. Het Groninger Museum kreeg veel aandacht met exposities en activiteiten in de media. De media en de vele extra acties en samenwerkingsverbanden zorgen voor een grote publieksstroom.

MEDIA

Vele lovende kritieken en prachtige artikelen zijn verschenen in dagbladen en magazines. Er was veel media-aandacht voor Waterhouse en Cuba. Ook Folkert de Jong trok publiciteit, maar meer hierover volgt in het jaarverslag 2010. De persbijeenkomsten werden gemiddeld door 35 journalisten bezocht. In september was het Groninger Museum vertegenwoordigd op de persbijeenkomst en opening van Waterhouse in Montréal. De pers daar prees het Groninger Museum vanwege het enorme succes in Nederland.

Kees van Twist, de renovatie en het werk van Karel Appel's *Vogel* (1951) trokken regelmatig de aandacht in de media. Het werk van Karel Appel (waarvan valselijk werd beweerd dat het niet van Appel was) haalde zelfs het NOS journaal.

Vanaf september wordt op RTV Noord *Het verhaal van Groningen* uitgezonden. In dit programma is conservator Egge Knol te gast, die iedere week op dinsdagavond over een voorwerp uit het Groninger Museum spreekt. Op uitnodiging van Marketing Groningen hebben 11 journalisten uit alle delen van Duitsland een bezoek gebracht aan het Groninger Museum.

Om de free publicity te ondersteunen werd gebruik gemaakt van betaalde reclame op een zo groot mogelijk gebied. Ster & cultuurspots werden uitgezonden op televisie en radiospots ingezet op Radio 1 en 2 bij het programma *Lekker weg in eigen land* met Meta de Vries. Daarnaast werden Art advertenties in NRC/Trouw en Volkskrant geplaatst. De inzet van multimediacampagnes was essentieel om de tentoonstellingen te promoten.

J.W. WATERHOUSE

Ook nu weer is gebleken dat een 19^{de} eeuwse kunstenaar met kwaliteit veel gewaardeerd wordt door het publiek. 122 Keer is er een vermelding of artikel in een dagblad verschenen en 62 keer in een magazine. De buitenlandse pers besteedde 13 keer aandacht aan de tentoonstelling in het Groninger Museum. De documentaire van de AVRO en de Concertzender zorgde weer voor nationale uitstraling op televisie en radio. Om de free publicity te ondersteunen werd gebruik gemaakt van betaalde reclame voor een zo groot mogelijk publiek. In samenwerking met de Royal Academy in Londen werden 7 journalisten uit Londen rondgeleid bij de tentoonstelling.

PUBLIEKSONDERZOEK

Het Groninger Museum hecht veel waarde aan de mening van zijn publiek, om met die kennis nog beter in te spelen op de veranderende wensen van zijn bezoekers en omgeving. Doordat het Groninger Museum blijft onderzoeken kunnen wij de ondernomen acties, bijvoorbeeld op het gebied van marketing en promotie, evalueren. Zo werden ook de tentoonstellingen Waterhouse en Cuba geëvalueerd. De tentoonstelling Waterhouse werd door het publiek met een 8,4 gewaardeerd en heeft hiermee Ilja Repin met een 8,3 van de eerste plaats gestoten. De tentoonstelling Cuba kreeg het cijfer 7,7.

DE BELANGRIJKSTE CONCLUSIES BIJ WATERHOUSE

De bezoekers aan de tentoonstelling waren vooral vrouwen (67%), in de leeftijd van 55 jaar en ouder (57 %). Top drie van provincies waar de bezoekers vandaan kwamen is Noord-Holland, Zuid-Holland en Gelderland. Het merendeel van de bezoekers was op het idee gekomen via krant, tijdschrift of via mond-tot-mond reclame. Van de bezoekers kwam 86 % voor de tentoonstelling Waterhouse. De combinatie met de binnenstad werd door bijna drie kwart van de bezoekers gemaakt

ECONOMISCHE SPIN-OFF WATERHOUSE

De bezoekers van het Groninger Museum gaven tijdens de tentoonstelling Waterhouse per persoon per dag gemiddeld €28,31 uit in de provincie en de stad Groningen (exclusief bestedingen in de museumwinkel en het museumrestaurant). De bestedingen van de bezoekers van de expositie Waterhouse in het Groninger Museum worden via de volgende formule berekend:
 $143.000 \times €28,31 = €4.048.330,00$

DE BELANGRIJKSTE CONCLUSIES BIJ CUBA

Cuba trok veel jonge bezoekers, 15 % was tussen de 16 en 25 jaar. Dit percentage is nog nooit zo hoog geweest (*Cha.Cha Herman Brood* was 14 %). 36% Van de bezoekers heeft het Groninger Museum voor de eerste keer bezocht. De helft van de bezoekers overnachtte ergens anders dan op het thuisadres. 50 % kwam speciaal voor Cuba en 19 % nog steeds voor het gebouw

ECONOMISCHE SPIN-OFF CUBA

De gemiddelde besteding per persoon per dag bij de tentoonstelling Cuba is €44,75 in de provincie Groningen en de stad Groningen (dit is exclusief bestedingen in de museumwinkel en het museumrestaurant). De bestedingen van de bezoekers van de expositie Cuba in het Groninger Museum worden via de volgende formule berekend:
 $57.636 \times €44,75 = €2.579.211,00$

SAMENWERKINGSVERBANDEN

Belangrijk en succesvol waren de samenwerkingsverbanden rondom Waterhouse met The Montreal Museum of Fine Arts en de Royal Academy in Londen. Tevens werd er veel samengewerkt met Marketing Groningen en de Groningen City Club in verband met de landenweek Cuba. Marketing Groningen zorgde voor vele banieren in de stad rondom Waterhouse en Cuba. Voor gezamenlijke promotie van de tentoonstelling Jong in Groningen werd samengewerkt met de Stichting Groninger Kerken en het CBK in Groningen. De Public Express heeft zich dit jaar weer ingezet voor het promotiemateriaal naar de omgeving van Bremen en Oldenburg. Op de vriendenavond in het museum werd een inleiding gehouden over de samenwerking met de SRC travel. Iedere vriend kreeg een prachtig boek, de 'Cultuurhistorische Van Dale' uitgereikt. SRC organiseerde reizen naar Londen in verband met de Waterhouse tentoonstelling. In de brochures van SRC travel werd veel reclame gemaakt voor het Groninger Museum en Waterhouse.

Als beneficiënt ontvangen we vanaf 2007 ieder jaar €300.000 van de BankGiro Loterij om te besteden aan nieuwe aankopen. Niet alleen het bedrag is belangrijk maar ook de prettige samenwerking waaruit verschillende promotionele acties voortvloeien.

EXTRA ACTIES

Voor het promoten van de tentoonstellingen was het Groninger Museum aanwezig op de Uitmarkt in Amsterdam en de Uitmarkt in Groningen. Tijdens de Uitmarkt in Groningen werden er ook lezingen gehouden. In het voetbalblad van FC Groningen stond een interview met voetballer Ondrej Svejdik. Het interview vond plaats in het museum en werd uitgelicht met prachtige foto's van de voetballer en het museum, dat zijn favoriete plek was.

Uniek voor Groningen en het Groninger Museum was Serious Request. Het Groninger Museum had voor dit goede doel *Malaria*, €6000,00 opgehaald. Dit bedrag werd in een televisie uitzending van 20 minuten overhandigd.

De RUG geeft een keer per jaar een kunst en cultuur stipendium uit en het Groninger Museum maakte deel uit van de jury.

De afdeling pr/communicatie heeft zich ingezet voor de promotie van de Juniorclub en heeft zitting genomen in de jury om het ontwerp te kiezen voor de mascotte van de juniorclub Qee.

Voor het eerst zijn er in opdracht van het Groninger Museum filmpjes over tentoonstellingen gemaakt door Sije Kingma. De filmpjes worden op Vimeo en de Groninger Museumsite uitgezonden. De ontwikkeling op het gebied van de nieuwe media wordt nauw gevolgd. Ieder jaar worden er weer nieuwe stappen gezet. Het museum is dit jaar een weblog begonnen op Hyves.

Na het succes van het Sinterklaasfeest voor de kinderen van de medewerkers in 2008 kwamen er vele verzoeken binnen om het Sinterklaasfeest in 2009 weer te vieren. Dit verzoek werd gehonoreerd.

FACTS

Via de Euroclipservice krijgt het museum artikelen uit dagbladen en magazines naar aanleiding daarvan zijn de cijfers ontstaan rondom de geschreven media.

- 49 Persberichten
- 3 Persbijeekomsten
- 122 keer Waterhouse geregistreerd in dagbladen
- 13 keer Waterhouse buitenlandse bladen
- 59 keer Cuba geregistreerd in dagbladen
- 81 keer overige tentoonstellingen geregistreerd in dagbladen
- 335 keer Groninger Museum geregistreerd in dagbladen
- 62 keer Waterhouse geregistreerd in magazines
- 43 keer Cuba geregistreerd in magazines
- 40 keer overige tentoonstellingen of geregistreerd in magazines
- 82 keer Groninger Museum geregistreerd in magazines
- 2 keer Waterhouse op de nationale televisie
- 2 keer Cuba op de nationale televisie
- 9 keer op de nationale televisie met Kees van Twist 2x, Danielle Kwaaitaal, Serious Request 2x, Kunst & Kitsch, revitalisatie, Karel Appel, Folkert de Jong
- 3 keer Waterhouse op de nationale radio
- 2 keer Cuba op de nationale radio
- 4 keer overig op de nationale radio
- 34 keer op de regionale televisie
- 16 keer op de regionale radio

DANK

Dankzij de enorme inzet van de stagiaire Marthe Seydel en medewerker Evelien Bijlefeld heeft de afdeling op volle toeren kunnen draaien.

PERSONEEL EN ORGANISATIE

ORGANISATIEONTWIKKELING

Op 1 februari 2009 is Kees van Twist teruggekeerd als algemeen directeur na verblijf van een jaar als Ambassadeeraad Culturele Aangelegenheden in New York. Vanaf begin mei 2009 was de directie weer op volledige sterkte met de terugkeer van Patty Wageman na zwangerschapsverlof.

Op basis van de al eerder in 2008 geconstateerde verbetering van werkprocessen op enkele afdelingen ontwikkelde de directie een plan voor een efficiëntere indeling van de organisatie, inhoudende een herstructurering van taken. In afstemming met de ondernemingsraad werd de bespreking van deze plannen tot herstructurering uitgesteld tot na de afronding van het functiewaarderingsproces.

In het voorjaar van 2009 heeft de coördinator Technische Dienst het museum verlaten i.v.m. zijn FPU-gerechtigde leeftijd. Een jaar eerder waren al afspraken gemaakt over een voorlopig tijdelijke concentratie van de leidinggevende taken voor de afdelingen Technische Dienst en Collecties bij één afdelingshoofd en verdeling van bevoegdheden en verantwoordelijkheden over drie uitvoerende coördinatoren. Deze constructie en werkwijze hebben goed gewerkt en zijn na de evaluatie in de zomer van 2009 definitief vastgesteld.

Er zijn plannen ontwikkeld en voorbereidingen getroffen om de museumwinkel in een nieuwe fiscale eenheid onder te brengen. Deze zullen op 1 januari 2010 gerealiseerd worden. De medewerkers van de winkel zullen met ingang van diezelfde datum onder een andere rechtspositie vallen.

De verbouwing en daarmee tijdelijke sluiting van het museumgebouw vanaf half april 2010 wierpen in 2009 al hun schaduw vooruit, omdat ze ook van invloed zullen zijn op de werkzaamheden van de medewerkers in alle publieksdiensten van het museum.

Ter voorbereiding op de sluiting hebben de betrokken leidinggevendenden overleg gestart met hun medewerkers om de werkzaamheden zo goed mogelijk te plannen. Het Groninger Museum zal in 2010 gedurende drie maanden een tijdelijke tentoonstelling presenteren in de voormalige huisvesting aan de Praediniussingel. Daarvoor zullen ook de publieksdiensten als beveiliging en kassa, informatieverstrekking, rondleidingen en een kleine winkel,- en horecavoorziening nodig zijn. Met de betreffende medewerkers is – voor zover de feiten over de verbouwing bekend waren – zo goed mogelijk afgestemd welke taken wel of niet kunnen worden uitgevoerd en welke alternatieven er zijn.

WERKPROCESSEN

Het werken met het digitale informatiesysteem E-Synergy begint zijn vruchten af te werpen. Gewerkte uren worden steeds meer op projecten geboekt en het management heeft meer inzicht in de tijd die benodigd is voor productie van tentoonstellingen, educatieprojecten etc.

De module HRM geeft een duidelijker overzicht van onder anderen soorten contracten, aantallen medewerkers en verlofsituaties. De komende jaren wordt verder gewerkt aan de inhoudelijke modules zoals ziekteverzuim en functionering.

FUNCTIEWAARDERING

Het functiewaarderingsproces is in het voorjaar van 2009 afgerond. De uitslagen gaven echter zoveel commotie dat de directie besloot dit proces opnieuw te laten uitvoeren door een tweede adviesbureau. Ook dit tweede bureau slaagde er niet in functiewaardering goed af te ronden. Daarop is eind 2009 na overleg met en instemming van de ondernemingsraad functiewaardering opnieuw opgepakt met behulp van een extern adviseur. In het voorjaar van 2010 zal deze procedure zijn afgerond.

ONTWIKKELING FORMATIE

Al in 2008 constateerde de directie dat de continuïteit van de productie en dienstverlening op enkele afdelingen in het gedrang kwam door de zeer geringe bezetting van één persoon met specialistische taken. Bij niet-commerciële Publieksactiviteiten werd al meerdere jaren gewerkt met medewerkers op tijdelijke contractbasis. De werkzaamheden blijken dermate noodzakelijk voor het functioneren van het museum dat de directie heeft

besloten de tijdelijke arbeidsplaats om te zetten in een structurele.

Bij de afdeling Financiën is de nieuwe functie voor het beheer van het digitale informatiesysteem structureel gemaakt. De betreffende medewerker is eveneens als een "vliegende kiep" inzetbaar ter ondersteuning van andere afdelingen.

De educatieve activiteiten zijn van essentiële betekenis gebleken en behoren tot de kerntaken van het Groninger Museum. De personele bezetting met 1 fte als vaste formatieplaats bleek daar niet mee in overeenstemming. Daarom is besloten de afdeling educatie structureel uit te breiden met één arbeidsplaats specifiek ten behoeve van de onderwijstaken.

Daarnaast is één gesubsidieerde arbeidsplaats omgezet in een structurele baan. Dit betreft de functie van fotograaf bij het Informatiecentrum.

SAMENSTELLING PERSONEELSBESTAND (PEILDATUM 31 DECEMBER 2009)

	Aantal T	M	V	Fte T	Fte M	Fte V
Onbepaalde tijd	55	28	27	47,78	26,68	21,1
Bepaalde tijd	11	6	5	8,53	5,14	3,39
Maatschappelijke banen	5	1	4	4,22	1	3,22
WSW-medewerkers	9	9	0	8,78	8,78	0
Oud-banenpoolmedewerkers	3	3	0	3	3	0
Uitzend/Payroll medewerkers	45	21	24			
Vrijwilligers	51	3	48			
Stagiaires (over heel 2009)	39	20	19			
waarvan MBO niveau 2	25	20	5			
HBO/Universitair	14	0	14			

GESUBSIDIEERDE ARBEIDSPLAATSEN

WSW-banen

De samenwerking met de Dienst Sociale Werkvoorziening is op de bekende plezierige manier voortgezet. Op 31 december 2009 waren negen WSW-medewerkers werkzaam bij de afdeling Beveiliging.

Maatschappelijke gesubsidieerde Banen (oud ID-banen)

Eén medewerkster met een maatschappelijk gesubsidieerde baan heeft het museum verlaten. De vacature is in overleg met de Dienst Sociale Zaken en Werk voorlopig op tijdelijke basis voor een jaar ingevuld.

Overige gesubsidieerde banen

De directie heeft besloten om voorlopig geen gebruik te maken van andere regelingen voor gesubsidieerde arbeidsplaatsen, dit met het oog op de verbouwing en tijdelijke sluiting in 2010.

STAGEBELEID

De samenwerking met de diverse opleidingsinstituten in Groningen, zoals de Rijksuniversiteit Groningen, de Hanzehogeschool en de MBO opleidingen Noorderpoortcollege en Alfacollege is naar tevredenheid voortgezet. Ook in 2009 heeft het Groninger Museum er niet voor gekozen om verzoeken voor maatschappelijke stages of snuffelstages te honoreren. Dit in verband met de geringe beschikbaarheid van relevante stageplaatsen en van personele capaciteit voor de begeleiding. In 2010 zal een beleidsmatige keuze gemaakt dienen te worden of en in welke mate het Groninger Museum kan bijdragen aan haar verantwoordelijkheid als gesubsidieerde instelling om ook mogelijkheden te creëren voor maatschappelijke stages.

OPLEIDINGEN

Naast de wettelijk verplichte (herhalings)lessen zoals BHV zijn de volgende opleidingen en cursussen gevolgd:

praktijkgericht management	1
serviceverlening door vrijwilligers	45
klantgericht handelen museumwinkel	4
beveiliging MBO niveau 2	1
Stoppen met roken	10

ZIEKTEVERZUIM

Het netto verzuim is iets gestegen van 3.6% naar 3.8%. Het gedeeltelijk verzuim daalde licht van 0.4% naar 0.3%. Het zwangerschapsverlof steeg van 0.1% naar 0.7%. Het bruto verzuim komt uit op 4.8%; dit is een stijging ten opzichte van 2008 (4.1%).

De verdeling in verzuimduurcategorieën is:

kort	1.3%
middellang	1.2%
lang	1.4%

Ten opzichte van het landelijk beeld is dit volledig normaal. Vergeleken met 2008 zijn er nauwelijks verschuivingen.

De meldingsfrequentie is 1.77 p.p.p.jaar. In 2008 was dit 1.75. Er is sprake van een geringe toename van de meldingsfrequentie. Deze frequentie is wat hoger dan het landelijk gemiddelde van 1.3 – 1.4 p.p.p.jaar. 10 medewerkers hebben zich 4x of vaker ziek gemeld. In 2008 waren dit 11 medewerkers.

In 2009 is de bedrijfsarts 1x geconsulteerd vanwege een werkgerelateerd ongeval met relatief kortdurend verzuim. Daarnaast is de bedrijfsarts 1x preventief geconsulteerd door 12 medewerker met werkgerelateerde problematiek.

Jaarcijfers	2009	2008
Netto verzuim	3.8	3.6
Gedeeltelijk verzuim	0.3	0.4
Bruto verzuim	4.8	4.1
Zwangerschapsverlof	0.7	0.1
Verzuimduur		
- kort	1.3	1.4
- middel	1.2	1.3
- lang	1.4	0.9
Meldingsfrequentie	1.77	1.75
Aantal med's frequent verzuim	10	11
Werkgerelateerde aandoening	1	0

Samenvattend: het verzuimpercentage is stabiel laag; het ziekteverzuim is evenredig verdeeld over kort, middellang en lang verzuim; de verzuimfrequentie is stabiel maar wat aan de hoge kant; er is slechts een zeer gering verband (1 ongeval) tussen het werk en ziekteverzuim vastgesteld.

RAAD VAN TOEZICHT PER 31 DECEMBER 2009

de heer drs. J.C. Houwert, voorzitter
 mevrouw drs. H. d'Ancona
 de heer prof.dr. D.E.H. de Boer
 mevrouw A. Demeester
 de heer mr. T.S. Plas
 de heer drs. G.H.B. Verberg

BESTUUR STICHTING KUNSTBEZIT EN OUDHEDEN GRONINGER MUSEUM PER 31 DECEMBER 2009

de heer drs. J.C. Houwert, voorzitter
 de heer prof.dr. D.E.H. de Boer
 mevrouw A. Demeester
 de heer prof.dr. H.W. van Os
 de heer J.A.P.J. Loose

PERSONEEL 2009

MEDEWERKERS IN LOONDIENTST ¹⁾ (PEILDATUM 31-12-2009)

Mw. Anthonio-van Veen, J.	Beveiliging
Dhr. Baak, P.J.	Commerciële Zaken
Mw. Bakker, K.	Publieksactiviteiten/Boeking
Dhr. Beentjes, J.	Beveiliging
Mw. Beer, J.	Publieksactiviteiten/Boeking
Mw. Beets, C.	Museumwinkel
Dhr. Betsema, R.	Beveiliging
Mw. Bijlefeld, E.F.	Communicatie & Publiciteit
Dhr. Boer, A.G.	Facilitaire Zaken/Technische Dienst
Mw. Bonvanie, B.	Beveiliging
Mw. Boo, A.S. de	Informatiecentrum
Dhr. Boonstra, T.	Facilitaire Zaken/Technische Dienst
Dhr. Bos, W.	Beveiliging
Mw. Cazemier, D.	Beveiliging
Mw. Dijkstra, H.J.	Beveiliging
Dhr. Dijkstra, K.M.	Facilitaire Zaken/Technische Dienst
Dhr. Dijkstra, R.	Informatiecentrum
Mw. Eriks, G.W.	Directiesecretariaat
Mw. Faucon-Kromojahjo, K.L.	Secretariaat
Mw. Gerritsma, A.J.	Commerciële Publieksactiviteiten
Dhr. Graaf, J. de	Museumwinkel
Mw. Groot, G. de	Educatie
Mw. Heikens, I.	Museumwinkel
Dhr. Hekert, B.	Beveiliging
Dhr. Hewanchal, H.	Beveiliging
Mw. Hoeksma, H.	Beveiliging
Mw. Hoeve, S.D. ten	Presentaties
Mw. Hogerdijk, F.A.M.	Financiën
Mw. Hulsink, N.	Educatie
Mw. Jager, S.	Publieksactiviteiten
Mw. Jansen, M.M.M.	Presentaties
Dhr. Jonge, B. de	Collecties
Dhr. Kamminga, H.A.	Beveiliging
Dhr. Kemper, H.H.	Facilitaire Zaken/Technische Dienst
Dhr. Kiewiet, P.	Beveiliging
Mw. Kloostra, J.	Collecties
Dhr. Knol, E.	Presentaties
Dhr. Kolsteren, S.	Educatie
Dhr. Latumakulita, J.	Beveiliging
Dhr. Leeuw, M. de	Informatiecentrum
Mw. Loenhout, M. van	Collecties
Mw. Marcis-Bakory, K.	Facilitaire Zaken/Huishoudelijke Dienst
Dhr. Martens, C.	Collecties en Facilitaire Zaken/Technische Dienst
Mw. Martijn, A.	Beveiliging
Dhr. Nakhostin Taghavi, M.	Beveiliging
Dhr. Noeken, J.	Beveiliging
Dhr. Pattiwael, E.W.F.	Personeel & Organisatie
Mw. Postma, G.	Secretariaat
Dhr. Reitsma, K.J.	Facilitaire Zaken/Technische Dienst
Mw. Rongen, B.M.	Beveiliging

Mw. Rozema-Woldhuis, H.A.	Directiesecretariaat
Mw. Rustebiel, T.T.	Collecties en Facilitaire Zaken/Beveiliging
Mw. Schat, M.	Publieksactiviteiten
Dhr. Schenk, R.	Presentaties
Mw. Schumacher, H.A.M.	Personeel & Organisatie
Mw. Selbach, J.G.T.M.	Communicatie & Publiciteit
Dhr. Sferrazza, D.	Facilitaire Zaken/Technische Dienst
Dhr. Sinderen, K. van	Informatiecentrum/Automatisering
Dhr. Slagter, G.R.	Financiën
Dhr. Snellaars, J.K.F.	Automatisering
Dhr. Straten, R. van	Beveiliging
Mw. Straver-Siwalette, L.	Beveiliging
Mw. Topf-Lamberts, B.A.J.	Secretariaat
Dhr. Tuinstra, F.J.	Financiën
Dhr. Vrieling, J.	Facilitaire Zaken/Technische Dienst
Mw. Vrugteman, G.H.	Publieksactiviteiten
Mw. Wageman, P.	Directie
Dhr. Waldmann, H.I.	Beveiliging
Dhr. Wilson, M.	Presentaties
Mw. Zijpp, S. van der	Presentaties
Dhr. Zwarts, P.J.	Facilitaire Zaken/Technische Dienst

WSW MEDEWERKERS (PEILDATUM 31-12-2009)

Dhr. Berk, S.	Beveiliging
Dhr. Güven, G.	Beveiliging
Dhr. Hendricks, J.	Beveiliging
Dhr. Immel, G.J.	Beveiliging
Dhr. Lambeck, R.	Beveiliging
Dhr. Vries, P. de	Beveiliging
Dhr. Warnar, F.Y.	Beveiliging
Dhr. Wubbolt, R.	Beveiliging
Dhr. Venema, W.J.	Beveiliging

OUD BANENPOOLMEDEWERKERS (PEILDATUM 31-12-2009)

Dhr. Kremer, R.H.L.	Informatiecentrum
Dhr. Lammerts, H.N.	Beveiliging
Dhr. Palmans, R.J.	Informatiecentrum

STAGIAIRS (PEILDATUM 31-12-2009)

Mw. Behrendt, A.	Educatie
Mw. Egbers, H.H.	Educatie
Mw. Feijen, C.	Commerciële Publieksactiviteiten
Dhr. Grofsmid, H.	Beveiliging
Mw. Stoffers, J.M.	Personeel en Organisatie
Mw. Tuinhof I.	Educatie
Mw. Vries, M.T. de	Communicatie & Publiciteit

VRIJWILLIGERS (PEILDATUM 31-12-2009)

Mw. Asselbergs, S.E.	Publieksactiviteiten/Infobalie
Mw. Bak, H.F.	Publieksactiviteiten/Infobalie
Mw. Beekhuis-Winter, W.	Publieksactiviteiten/Infobalie
Mw. Boer, A. de	Publieksactiviteiten/Infobalie

Mw. Bogers, J.	Presentaties
Mw. Bolt, F.	Publieksactiviteiten/Infobalie
Mw. Boo-Huizenga, S.H.W. de	Publieksactiviteiten/Infobalie
Mw. Boon, M.	Publieksactiviteiten/Infobalie
Dhr. Bos, A.A.	Publieksactiviteiten/Infobalie
Mw. Bos-Willekes, C.J.M.	Publieksactiviteiten/Infobalie
Mw. Brinkgreve, W.H.	Publieksactiviteiten/Infobalie
Mw. Broekema, E.W.	Publieksactiviteiten/Infobalie
Mw. Broer, F.W.	Publieksactiviteiten/Infobalie
Mw. Caspers, G.M.H.	Publieksactiviteiten/Infobalie
Mw. Ditmars, H.L.L. van	Publieksactiviteiten/Infobalie
Mw. Grootuis, H.J.M.	Publieksactiviteiten/Infobalie
Mw. Heeg, C.G.	Publieksactiviteiten/Infobalie
Dhr. Heeringa, N.	Publieksactiviteiten/Infobalie
Mw. Hemmen, J. van	Publieksactiviteiten/Infobalie
Mw. Hendrikse-Ouwelaan, M.	Publieksactiviteiten/Infobalie
Mw. Hendriksen, M.	Publieksactiviteiten/Infobalie
Dhr. Hoek, K. van der	Publieksactiviteiten/Infobalie
Mw. Huisman, J.U.M.	Publieksactiviteiten/Infobalie
Mw. Idema-Vissers, J.G.	Publieksactiviteiten/Infobalie
Mw. Japink, W.	Publieksactiviteiten/Infobalie
Mw. Kasdorp, I.G.	Publieksactiviteiten/Infobalie
Mw. Kiewiet, Y.G.	Publieksactiviteiten/Infobalie
Mw. Koelers-Pit, L.	Publieksactiviteiten/Infobalie
Mw. Kolk, N.A. van der	Publieksactiviteiten/Infobalie
Mw. Kok, M.A.	Publieksactiviteiten/Infobalie
Mw. Kreugel-Goedkoop, I.T.	Publieksactiviteiten/Infobalie
Mw. Kuipers, J.H.	Publieksactiviteiten/Infobalie
Mw. Leemhuis, G.J.	Collecties
Mw. Maatoke, F.M.	Publieksactiviteiten/Infobalie
Mw. Mensink-Staals, G.	Publieksactiviteiten/Infobalie
Mw. Messel-Waiboer, J.A. van	Publieksactiviteiten/Infobalie
Mw. Moerman, M.	Publieksactiviteiten/Infobalie
Mw. Pilon-Muller, E.	Publieksactiviteiten/Infobalie
Mw. Sanders, H.J.	Publieksactiviteiten/Infobalie
Mw. Schotborgh, M.J.	Publieksactiviteiten/Infobalie
Mw. Schuurman, C.T.J.	Publieksactiviteiten/Infobalie
Mw. Seijen-Nijlaan, T.J.	Publieksactiviteiten/Infobalie
Mw. Smeth, W.A. de	Publieksactiviteiten/Infobalie
Mw. Spanjer, H.	Publieksactiviteiten/Infobalie
Mw. Starreveld-Oom, M.	Publieksactiviteiten/Infobalie
Mw. Stoffers, M.	Presentaties
Mw. Tijdens, W.	Publieksactiviteiten/Infobalie
Mw. Tijdens-Willemsen, J.H.	Publieksactiviteiten/Infobalie
Mw. Vries, A. de	Publieksactiviteiten/Infobalie
Mw. Wiersma, W.	Publieksactiviteiten/Infobalie
Mw. Wilde, J.F. de	Publieksactiviteiten/Infobalie

UITZENDKRACHTEN (PEILDATUM 31-12-2008)

Dhr. Bijsterveld, S.	Beveiliging
Dhr. Boerjan, J.T.	Publieksactiviteiten/Rondleidingen
Dhr. Bos, M.	Beveiliging
Mw. Bosman, D.	Educatie/Museumdocenten
Dhr. Buurman, B.S.	Beveiliging
Mw. Cingel, C. van der	Publieksactiviteiten/Rondleidingen
Mw. Cupédo, A.H.	Educatie/Museumdocenten
Mw. Demmer, L.	Educatie/Museumdocenten
Mw. Diertens, M.	Publieksactiviteiten/Rondleidingen
Mw. Dijkhuis, A.M.H.	Publieksactiviteiten/Rondleidingen
Mw. Dreu, M. de	Publieksactiviteiten/Rondleidingen
Dhr. Edelenbos, S.	Beveiliging
Dhr. Gall, M.	Beveiliging
Mw. Geboers, M.	Publieksactiviteiten/Rondleidingen
Dhr. Groot, J.de	Beveiliging
Dhr. Haverkamp, R.	Beveiliging
Mw. Holman, A.	Educatie/Museumdocenten
Mw. Hooier, S.	Publieksactiviteiten/Rondleidingen
Mw. IJsbrendy, M.	Publieksactiviteiten/Rondleidingen
Dhr. IJsema, J.G.	Beveiliging
Dhr. Jagers, E.	Beveiliging
Mw. Janssens, B.E.	Educatie/Museumdocenten
Dhr. Jong, N. de	Beveiliging
Dhr. Kingma, S.	Educatie/Museumdocenten
Dhr. Kramer, J.	Beveiliging
Dhr. Kühlman, P.C.	Beveiliging
Mw. Lier, G.J.	Educatie/Museumdocenten
Dhr. Luijendijk, G.H.	Beveiliging
Mw. Noppert, W.	Beveiliging
Dhr. Ottema, A.	Beveiliging
Mw. Passchier, A.J.C.	Publieksactiviteiten/Rondleidingen
Dhr. Propstra, P.H.	Publieksactiviteiten/Rondleidingen
Mw. Rinds, T.	Educatie/Museumdocenten
Dhr. Setz, E.H.	Publieksactiviteiten/Rondleidingen
Mw. Stel, O.J. van der	Educatie/Museumdocenten
Dhr. Struijs, S.Y.	Beveiliging
Dhr. Tauran, K.	Beveiliging
Dhr. Veen, J. van	Educatie/Museumdocenten
Mw. Vecht, E. van der	Publieksactiviteiten/Rondleidingen
Mw. Veenstra, J.	Beveiliging
Mw. Vermeer, D.	Secretariaat
Dhr. Wichgers, J.M.	Publieksactiviteiten/Rondleidingen
Mw. Woldhuis, M.P.	Beveiliging
Mw. Woldhuis, P.M.	Beveiliging
Mw. Wollerich, M.G.	Publieksactiviteiten/Rondleidingen
Dhr. Woudenberg, P.	Beveiliging
Mw. Zuiderveld, A.D.	Beveiliging

ONDERNEMINGSRAAD

De ondernemingsraad bestond in 2009 uit: Bert de Jonge (voorzitter), Harrie Kemper (secretaris), Stijn ten Hoeve en Ruud Schenk. Er is één vacature.

¹⁾ Medewerkers in loondienst betreft: medewerkers met een contract voor bepaalde en onbepaalde tijd, en medewerkers met een maatschappelijk gesubsidieerde baan.

REKENING GRONINGER MUSEUM

VERKORTE REKENING

	Jaar rekening 2009	Jaar rekening 2008
OPBRENGSTEN		
Exploitatiesubsidies	4.429	4.228
Budgetsubsidie huur	442	442
Entreegelden	1.150	1.248
Omzet collecties	95	94
Doelsubsidies collecties	518	903
Omzet presentaties	2.356	3.186
Omzet educatie	39	49
Omzet commerciële activiteiten	1.838	2081
Diverse opbrengsten	231	91
OPBRENGSTEN TOTAAL	11.098	12.322
KOSTEN		
Personeelskosten	3.514	3.111
Kapitaallasten	252	263
Huisvesting	1.664	1.596
Algemene kosten	437	438
Marketing en communicatie	33	26
Kosten collecties	550	884
Kosten presentaties	3.338	4.654
Kosten educatie	86	84
Kosten commerciële activiteiten	887	937
Diverse kosten	72	71
KOSTEN TOTAAL	10.833	12.064
Financiële baten en lasten	69	68
BEDRIJFSRESULTAAT	196	190
VPB	16	30
BEDRIJFSRESULTAAT NA BELASTING	180	160

GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31-12-2009

	Jaar rekening 2009	Jaar rekening 2009
ACTIVA - BEDRAGEN X € 1.000		
<i>Immateriële vaste activa</i>		
Immateriële vast activa	312	29
Immateriële vaste activa	312	29
<i>Materiële vaste activa</i>		
Kunstschaten	PM	PM
Onroeren goed	822	808
Overige activa	858	849
Matériële vaste activa	1.680	1.657
<i>Viottende activa</i>		
Vorderingen	1.292	2.118
Overlopende activa	111	80
Voorraad	105	134
Onderhanden werk	1.497	385
Totaal viottende activa	3.005	2.717
<i>Liquide Middelen</i>		
Kas, bank en giro	216	-278
Totaal liquide middelen	216	-278
TOTAAL ACTIVA	5.213	4.125
PASSIVA - BEDRAGEN X € 1.000		
<i>Kapitaal</i>		
Algemene reserve	1.091	945
Resultaat	73	39
Aansprakelijk vermogen	1.164	984
<i>Voorziening</i>		
Voorziening onderhoud depot	84	86
Totaal voorziening	84	86
<i>Vreemd vermogen</i>		
Lening aan GM	700	959
Totaal langlopende schulden	700	959
<i>Kortlopende schulden</i>		
Crediteuren	1.185	1.765
Overlopende passiva	2.080	331
Totaal kortlopende schulden	3.265	2.096
TOTAAL PASSIVA	5.213	4.125

VERENIGING VAN VRIENDEN VAN HET GRONINGER MUSEUM

Het afgelopen jaar is wederom een zeer actief en geslaagd jaar geweest. Er hebben vijf lezingen c.q. bezichtigingsavonden plaatsgevonden, een ledenjaarvergadering en er is een excursie naar Amsterdam en Amstelveen (Hermitage en het Cobra Museum) georganiseerd. Het ledental is in 2009 iets teruggelopen.

BESTUUR

Het bestuur van de vereniging werd gedurende het verslagjaar gevormd door de volgende personen:

Mevr. Mr. G.R. van Baak – Klijnsma voorzitter

Mevr. J. de Vries – de Bruin secretaris

Dhr. J.J. Bijker penningmeester

Mevr. Drs. F.G. Bos lid, redactielid Groninger Museummagazine

Mevr. Drs. E.A. Geers lid

Mevr. G. Talsma lid

Mevr. J.M. Weegenaar - Possel lid

Mevr. M.M. Schat vertegenwoordiger Groninger Museum

Het bestuur vergaderde tijdens het afgelopen verslagjaar zesmaal. Tussentijds was er regelmatig overleg over actuele zaken. Er vond in het verslagjaar drie keer overleg plaats tussen een delegatie van ons bestuur en de museumdirectie.

JAARVERGADERING

De ledenjaarvergadering vond plaats op 12 mei 2009. Deze werd bijgewoond door 57 personen (inclusief bestuursleden). Tijdens de vergadering werden de jaarstukken over 2008 goedgekeurd en het bestuur gedechargeerd voor het gevoerde beleid. Omdat mevrouw Geers besloten heeft zich volgend jaar niet meer herkiesbaar te stellen voor een bestuursfunctie is in de ledenjaarvergadering besloten haar opvolgster mevrouw J. Weegenaar reeds zitting te laten nemen in het bestuur opdat mevrouw Geers haar in kan werken.

OVERGANG ZODIAK NAAR PRINT-MIJ

Medio februari 2009 is besloten afscheid te nemen van Zodiak. Deze organisatie droeg zorg voor de verzending van de post naar de Vrienden, maakte pasjes, drukte de acceptgirokaarten en hield het ledenbestand bij. In verband met veranderingen binnen Zodiak, met verstrekkingen gevolgen voor de vereniging, is besloten over te stappen naar een andere organisatie t.w. Print-mij te Hellingum. Naast voornoemde werkzaamheden zal Print-mij (Michel van der Deen) ook zorg dragen voor het kopiëren van uitnodigingen en dergelijke, alsmede voor de digitale verzending van vriendenpost.

BIJDRAGEN AAN HET MUSEUM

In 2009 is een bedrag van € 28.500,- ter beschikking gesteld aan het Groninger Museum. Van dit bedrag is aangeschaft een zilveren troffel ter waarde van € 18.000,-. Deze troffel is gemaakt in opdracht van Jan Albert Sichterman in 1743 door de bekende Groninger zilversmid Arnoldus van Essen. Van het resterende geld zijn een aantal werken van Siep van den Berg, Hendrik Nicolaas Werkman en Gerrit Benner aangeschaft. Het betreft o.a. tekeningen en kalenders. De collectie is afkomstig uit een verzameling van één van de erven van hotel De Doelen in Groningen.

NIEUWJAARSBIJEENKOMST

Op zondag 11 januari 2009 vond voor het eerst een nieuwjaarsbijeenkomst voor de VVGM-leden plaats. Dit bleek een succes. 120 Vrienden hebben deze bijeenkomst bijgewoond. Eva Rovers heeft een lezing gegeven over de verzameling van Helene Kröller-Müller (1869-1939) met als titel *Zingeving of zelfverheerlijking?*. Daarna heeft mevrouw Schat van het Groninger Museum vooruitgeblikt op de activiteiten van het museum. Vervolgens heeft de heer Warner, hoofd Communicatie van GasTerra (die de nieuwjaarsbijeenkomst met een financiële bijdrage heeft ondersteund), een toelichting gegeven op een bijzonder kunstproject dat verband hield met de tentoonstelling van J.W. Waterhouse. Het project bestond uit een beeldboek dat de fotograaf Bert Barelds heeft gemaakt in

opdracht van GasTerra. Daarin zijn 20 schilderijen van Waterhouse ge-re-compositeerd met Groningse schone en achtergronden uit stad en streek. De aanwezigen op de nieuwjaarsbijeenkomst ontvingen een exemplaar van dit boek.

Het bestuur heeft besloten volgend jaar weer een nieuwjaarsbijeenkomst te organiseren.

DIGITALE VERZENDING UITNODIGINGEN ETC.

Uit een inventarisatie is gebleken dat ongeveer 1/3 van de Vrienden uitnodigingen voor lezingen etc. via e-mail zou willen ontvangen. Verzenden van digitale mailings scheelt de VVGM portokosten.

FACTUUR IN PLAATS VAN ACCEPTGIRO

Besloten is de leden vanaf medio 2009 geen acceptgiro meer te sturen maar een factuur.

WEBSITE VVGM

Op de website van de VVGM wordt nu melding gemaakt van bijzondere tentoonstellingen in de Kunsthalle te Emden en in het Horst-Janssen-Museum in Oldenburg. Met beide musea hebben wij een vriendschapsband.

CADEAULIDMAATSCHAP IN CD-VERPAKKING

Gewerkt wordt aan de ontwikkeling van een VVGM-cadeaulidmaatschap in CD-verpakking.

LITHO MARTIN TISSING

Naar aanleiding van de tentoonstelling Jong in Groningen is de Vrienden een aanbod gedaan om met korting een litho van Martin Tissing te kopen.

NIEUW ONTWERP LIDMAATSCHAPSPASJES

In 2009 is een nieuw lidmaatschapspasje voor 2010 ontwikkeld met daarop afgebeeld een sculptuur van Folkert de Jong. De VVGM heeft een thermische printer aangeschaft waarmee de ledenpasjes kunnen worden afgedrukt.

ALTERNATIEF JAARPROGRAMMA 2010

In 2009 is gewerkt aan een alternatief programma dat de Vrienden kan worden aangeboden voor de periode mei tot en met december 2010 in verband met de revitalisering van het Groninger Museum. Het museum is voornemens dan haar deuren te sluiten. Gedurende die periode zal het museum op de oude locatie aan de Praediniussingel worden geopend met een selectie uit de collectie.

CONTRIBUTIEVERHOOGING

In afwijking van hetgeen tijdens de ledenjaarvergadering is besproken, heeft het bestuur gemeend de vastgestelde contributieverhoging een jaar uit te stellen, omdat het museum in 2010 grotendeels gesloten zal zijn in verband met verbouwingswerkzaamheden. In de ledenjaarvergadering 2010 zal deze kwestie aan de orde komen.

EXPLOITATIE VAN HET MUSEUMCAFE

In oktober 2009 is de exploitatie van het museumcafé overgenomen door het Groninger Museum. Het is de verwachting dat dit positieve gevolgen zal hebben voor de catering ten behoeve van de Vriendenavonden.

BEZICHTIGINGEN VAN NIEUWE EXPOSITIES EN LEZINGEN DOOR DE VERENIGING GEORGANISEERD

J.W. Waterhouse (1847-1917), betoverd door vrouwen

Op 10 februari 2009 heeft de heer Kolsteren, coördinator Educatie en Publieksinformatie bij het Groninger Museum, een inleiding gegeven, waarna de tentoonstelling kon worden bezichtigd. Deze avond werd door 237 Vrienden bezocht.

Wobbe Alkema, het absolute, het heldere

Op 17 maart 2009 heeft de heer Sijens (Stichting De Ploeg) een lezing voor de Vrienden gegeven in het kader van de tentoonstelling van Wobbe Alkema. Hierna vond bezichtiging van de tentoonstelling plaats. Er waren 175 Vrienden op deze avond aanwezig.

Revitalisering Groninger Museum

Na afloop van de ledenjaarvergadering op 12 mei 2009 heeft de heer Van Twist een toelichting gegeven op de revitalisering van het Groninger Museum.

Cuba! Kunst en geschiedenis van 1868 tot heden

Op 16 juni 2009 vond er over deze tentoonstelling een Vriendenavond plaats. De heer Kolsteren, coördinator Educatie en Publieksinformatie bij het Groninger Museum, heeft een inleiding gegeven, waarna de tentoonstelling werd bezichtigd. Deze avond werd bezocht door 160 Vrienden.

Jong in Groningen. Kunst uit de periode 1945-1975. De keuze van Henk van Os

In het kader van deze tentoonstelling vond op 1 september 2009 een Vriendenavond plaats. Eerst werd de documentaire over *Jong in Groningen* getoond, waarna de heer Van Os een lezing heeft gegeven. Vervolgens kon de tentoonstelling worden bezichtigd. Deze avond waren 300 Vrienden aanwezig.

Folkert de Jong, Circle of trust

Op 13 oktober 2009 gaf mevrouw Van der Zijpp, conservator bij het Groninger Museum en medesamensteller van deze tentoonstelling, een inleiding over de tentoonstelling *Circle of Trust* van Folkert de Jong. Hierna ging men de tentoonstelling bekijken. Er waren deze avond 75 Vrienden aanwezig.

EXCURSIE

Op 14 november 2009 vond er een excursie plaats naar het Cobra Museum te Amstelveen en de Hermitage in Amsterdam. In het Cobra Museum kregen de Vrienden een lezing over de tentoonstelling *Paris Central* waarna men de overzichtstentoonstelling kon bezichtigen. In Hermitage kon men kennis maken met het rijke hofleven van de tsaren, de feestelijke bals en het strenge protocol. De Vrienden werden in groepen verdeeld voor een rondleiding. Er namen 98 personen deel aan deze excursie.

LEDENBESTAND

	Individueel lidmaatschap	partner lidmaatschap	studenten lidmaatschap	totaal aantal lidmaatschappen
31 december 2008	842	1224	32	2098
31 december 2009	783	1162	20	1965
afname t.o.v. 31.12.2008	59	62	12	133
waarvan uitgeschreven wegens niet betalen	33	34	12	79

In verband met de terugloop van het ledenbestand wordt er nagedacht over het starten van wervingsactiviteiten.

SUBSIDIEGEVERS, BEGUNSTIGERS EN SPONSORS VAN HET GRONINGER MUSEUM IN 2009

Subsidiegevers

Gemeente Groningen
Provincie Groningen

Begunstigers

BankGiro Loterij
Mondriaan Stichting
Stichting Beringer Hazewinkel
Vereniging van Vrienden van het Groninger Museum
Diverse anonieme particulieren

Sponsors per tentoonstelling/project

J.W. Waterhouse, betoverd door vrouwen
Stichting Fondsbeheer Culturele Relatie-evenementen
Gasunie en GasTerra

Cuba! Kunst en geschiedenis van 1868 tot heden
Stichting Fonds Kunst en Economie
Europese Gemeenschap
Samenwerkingsverband Noord-Nederland EZ/
Kompas

Bernhard Wilhelm & Jutta Kraus
Stichting Fonds Kunst en Economie
Europese Gemeenschap
Samenwerkingsverband Noord-Nederland EZ/
Kompas

Wobbe Alkema, het absolute, het heldere
Alkemafonds
Stichting De Ploeg

Jong in Groningen. Kunst uit de periode 1945-1975
Stichting Beringer Hazewinkel

*Duits Expressionisme 1905-1913. Brücke Museum
Berlijn – 150 Meesterwerken*
Europese Gemeenschap
Samenwerkingsverband Noord-Nederland EZ/
Kompas

Deelnemers van de Stichting Fonds Kunst en Economie

Boekhandel van der Velde
Bos & Bos Catering
Groningen Seaports
De Haan Advocaten & Notarissen
Koninklijke Wagenborg
Koop Holding
Rabobank
RWE
TCN Groningen
TKP Pensioen
UMCG
Gemeente Groningen
Provincie Groningen

COLOFON
TEKSTBIJDRAGEN

Rob Dijkstra, Ademiek Gerritsma, Saskia Jager, Mariëtta Jansen, Egge Knol, Steven Kolsteren, Marieke van Loenhout, Caspar Martens, Minke Schat, Ruud Schenk, Mieke Schumacher, Josee Selbach, J. de Vries-de Bruin (Vereniging van Vrienden), Sue-an van der Zijpp

EINDREDACTIE
LAYOUT & OMSLAG
DRUK
COVER

Steven Kolsteren, Ruud Schenk met assistentie van Judie Bogers
Rudo Menge
Chris Russell, digitaal drukwerk
voorkant: Folkert de Jong, *The Infinite Silence, the Way Things Are, and how they Became Things*, 2009, aankoop
achterkant: Studio Job, *Standing Lamp*, uit serie: *Robber Baron*, 2007, aankoop (met gelden van de BankGiro Loterij)

AFBEELDINGEN

p. 8-9 zaaloverzicht J.W. Waterhouse, betoverd door vrouwen
p. 10-11 zaaloverzicht Cuba! Kunst en geschiedenis van 1868 tot heden
p. 14-15 zaaloverzicht Folkert de Jong, *Circle of Trust*
p. 16-17 zaaloverzicht Schilderkunst uit de jaren tachtig
p. 20-21 zaaloverzicht Bernhard Wilhelm & Jutta Kraus
p. 22-23 zaaloverzicht Wobbe Alkema. *Het absolute, het heldere*
p. 26-27 zaaloverzicht Jong in Groningen. Kunst uit de periode 1945-1975
p. 28-29 zaaloverzicht Duits Expressionisme 1905-1913
p. 32-33 Studio Job, *Cabinet*, uit serie: *Robber Baron*, 2007, aankoop (met steun van de BankGiro Loterij)
Studio Job, *Jewel Safe: Robber Baron*, 2007, aankoop (met steun van de BankGiro Loterij)
p. 38 Jan Alting, *Portret van Johan van Zweden (in verso: Voerman)*, ca. 1924, was/olieverf op doek, 95 x 70 cm, aankoop (met steun van het Rode Weeshuis), 2009.0197
p. 40 Jo van Dijk, *Marrakech Maroc*, 1963, olieverb op paneel, 39,5 x 49 cm (paneel), 58,5 x 48,5 x 4,5 cm (lijst), bruikleen (Centrum Beeldende Kunst Groningen), 2009.0017
p. 44-45 Arnoldus van Essen, *Presentatietroffel legging eerste stenen van de woning van J.A. Sichterman*, 1743, zilver 29,5 x 10,5 x 7,5 cm, aankoop, 2009.0154
p. 52 Willy Sluiter, poster "Tentoonstelling van Toegepaste Electriciteit", 1914, inkt op papier op rijstpapier, 82,5 x 62,7 cm, aankoop, 2009.0116

foto's Marten de Leeuw; en courtesy kunstenaars

GRONINGER MUSEUM

MUSEUMEILAND 1
POSTBUS 90
9711 ME GRONINGEN
T 050-3666555
I 0900-8212132
WWW.GRONINGERMUSEUM.NL
INFO@GRONINGERMUSEUM.NL

